

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ-KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ HEMŞİRELİK ANA BİLİM DALI ORTAK
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
(RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HEMŞİRELİĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep YÜCE

**ERGENLERİN SOSYOTROPİK OTONOMİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE
SÜREKLİ ÖFKE VE ÖFKE İFADE TARZLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Sevinç POLAT

YOZGAT - 2019

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK SAYFASI

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Zeynep YÜCE



YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI

“Ergenlerin Sosyotropik Otonomik Kişilik Özellikleri ile Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişki” başlıklı Yüksek Lisans Tezi Yozgat Bozok Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Ana Bilim Dalı Ortak Yüksek Lisans Programı Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesine uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Zeynep YÜCE

İmza

Danışman

Prof. Dr. Sevinç POLAT

İmza

Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Sevinç POLAT

İmza



YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
TEZ ONAY FORMU

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Enstitü Müdürlüğü'müz Hemşirelik Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programı 090110114020 numaralı öğrencisi Zeynep YÜCE' nin hazırladığı "Ergenlerin Sosyotropik Otonomik Kişilik Özellikleri ile Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişki" başlıklı tezi ile ilgili tez savunma sınavı, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri gereğince 25/01/2019 günü saat 11.00'de yapılmış, tezin onayına oy birliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Başkan (Danışman) : Prof. Dr. Sevinç POLAT

Jüri Üyesi : Dr. Sp. Üyesi Nurgül NİNGER

Jüri Üyesi : Dr. Sp. Üyesi Ayşe SENER TAPRAK

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve sayılı Enstitü Yönetim Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.

...../...../.....

Prof. Dr.
Müdür

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ERGENLERİN SOSYOTROPİK OTONOMİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE SÜREKLİ ÖFKE VE ÖFKE İFADE TARZLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Zeynep YÜCE

Danışman: Prof. Dr. Sevinç POLAT

Bu araştırma ergenlerin sosyotropik otonomik kişilik özellikleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla tanımlayıcı / ilişkisel araştırma olarak yapıldı. Araştırma 15.02.2016-15.05.2016 tarihleri arasında Yozgat İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı 4 lise de 14-19 yaş aralığını kapsayan 201 kız, 149 erkek ergen ile yürütüldü. Araştırmaya başlamadan önce Yozgat İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Yozgat Bozok Üniversitesi İnvaziv (Girişimsel) Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan izin alındı. Verilerin toplanmasında Tanıtıcı Bilgi Formu, Sosyotropi Otonomi Kişilik Ölçeği, Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeği kullanıldı. Elde edilen veriler, Shapiro-Wilk Testi, t Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Kruskal Wallis Testi, Mann Whitney U, Post Hock testleri, korelasyon testleri ile değerlendirildi.

Araştırma kapsamına alınan ergenlerin genel sosyotropi puan ortalamalarının 69.32 ± 17.10 , genel otonomi puan ortalamalarının 69.20 ± 14.10 , sürekli öfke puan ortalamalarının 22.84 ± 5.52 , öfke içe vurum puan ortalamalarının 17.54 ± 4.32 , öfke dışı vurum puan ortalamalarının 17.61 ± 4.97 ve öfke kontrol puan ortalamalarının 19.41 ± 4.94 olduğu ve ergenlerin ölçeklerden aldığı puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu belirlendi. Bu çalışmada ergenlerin sosyotropik otonomik kişilik özellikleri ile yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, lise türü, kardeş sayısı, kardeş iletişim düzeyi, aile tipi, anne babanın eğitim düzeyleri, ailenin çocuk yetiştirme tutumu, gelir düzeyi, travma yaşama ve sosyal faaliyetlere katılma değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptandı ($p < 0.05$). Araştırmada ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile cinsiyet, kilosunu değerlendirme, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, kardeş iletişimi, ailenin çocuk yetiştirme tutumu, travma yaşama ve sosyal faaliyetlere katılma değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edildi ($p < 0.05$). Bu araştırmada

ergenlerin sosyotropik otonomik kişilik özellikleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasında anlamlı ilişkilerin olduğu saptandı ($p<0.05$).

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda okul sağlığı hemşireliği hizmetleri kapsamında riskli ergen gruplarının belirlenmesi, öfke belirtileri, uygun öfke ifade tarzları ve öfke kontrol yönetimi ile ilgili eğitimlerin verilmesi, bu konuda sorunu olan ergenlerin gerekli durumlarda ergen ruh sağlığı hemşiresinin liderliğinde etkili rehberlik hizmetleri almasının sağlanması ayrıca ergenlerin olumlu benlik algısına sahip olabilmesi konusunda aile, okul ve hemşireler tarafından desteklenmeleri önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, Sosyotropik Otonomik Kişilik, Öfke, Öfke İfade Tarzı, Hemşirelik

ABSTRACT**MASTER'S THESIS****THE RELATIONSHIP BETWEEN SOCIOTROPIC AUTONOMIC
PERSONALITY OF ADOLESCENTS ON STATE ANGER AND THEIR
ANGER EXPRESSION****Zeynep YÜCE****Consultant: Prof. Dr. Sevinç POLAT**

This research was conducted as descriptive / relational research in order to examine the relationship between sociotropic autonomic personality traits and state anger and anger expression styles of adolescents. The study was carried out with 241 female and 149 male adolescents aged 14-19 from 5 highschools in Yozgat between 15.02.2016 and 15.05.2016. Before starting the study, permission was obtained from Yozgat Provincial Directorate of National Education and Bozok University Clinical Research Ethics Committee. Introductory information form, Sociotropy Autonomy Personality Scale, Trait Anger Expression Scale were used to collect data. Shapiro-Wilk test, t test, One Way Anova, Kruskal Wallis Test, Mann Whitney U, Post Hock Tests and Correlation tests were used to evaluate the data.

The sociotropy mean scores of the adolescents were 69.32 ± 17.10 , mean autonomy score averages were 69.20 ± 14.10 , mean score of state anger was 22.84 ± 5.52 , mean score of anger introvesion was 17.54 ± 4.32 , mean score of anger expression was 17.61 ± 4.97 and mean score of anger control was 19.41 ± 4.94 . In this study, sociotropic autonomic personality traits of adolescents and their age, gender, class level, high school type, number of siblings, level of sibling communication, family type, parents' education levels, family child rearing attitude, income level, trauma experience and participation in social activities were statistically significant ($p < 0.05$). There were statistically significant differences between adolescents' trait anger and anger expressions and their gender, weight, grade level, sibling, sibling communication, family child rearing attitude, trauma experience and participation in social activities. ($p < 0.05$). In this study, a significant relationship was found between sociotropic

autonomic personality traits of adolescents and trait anger and anger expression styles. ($p < 0.05$).

According to the findings obtained from the study, determining the adolescent groups with risk within the scope of school health nursing services, giving anger symptoms, appropriate anger expression styles and anger control management trainings, providing adolescents with effective counseling services under the leadership of adolescent mental health nurses when necessary, as well as support of adolescents by family, school and nurses in order for them to have positive self-perception are all recommended.

(Key Words: Adolescence, Sociotropic Autonomic Personality, Anger, Anger Expression Style, Nursing)

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK SAYFASI	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI.....	ii
TEZ ONAY FORMU	iii
ÖZET	iv
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
TEŞEKKÜR.....	xv
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problemin Tanımı ve Önemi	1
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Ergenlik	4
2.1.1. Ergenlik tanımı	4
2.1.2. Ergenlik dönemi evreleri	4
2.1.3. Ergenlik döneminde kimlik ve kişilik gelişimi	5
2.1.4. Kişiliği belirleyen faktörler.....	7
2.1.5. Kişilik kuramları	7
2.1.6. Kişiliğin sosyotropi otonomi boyutu	9
2.1.7. Ergenlik döneminde davranış gelişimi	10
2.2. Öfke.....	11
2.2.1. Öfkenin tanımı ve özellikleri	11
2.2.2. Öfkenin boyutları	12
2.2.3. Öfkenin nedenleri	12
2.2.4. Öfkenin işlevleri.....	13
2.2.5. Öfkenin ifade edilme tarzı	13
2.2.6. Öfke kuramları	13
2.3. Ergenlerin Kişilik Özelliklerine Göre Öfke Yönetimi ve Hemşirenin Rolü	15
3. MATERYAL VE METOD	17
3.1. Araştırmanın Şekli	17

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zamanı	17
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	18
3.3.1. Araştırmanın evreni	18
3.3.2. Araştırmanın örnekleme.....	18
3.4. Verilerin Toplanması	19
3.4.1. Veri toplama araçları	19
3.4.1.1. Tanıtıcı bilgi formu.....	19
3.4.1.2. Sosyotropi otonomi ölçeği (SOKÖ).....	19
3.4.1.3. Sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ölçeği (SÖÖİTÖ).....	20
3.4.2. Araştırmanın uygulanma şekli.....	21
3.4.3. Araştırmanın veri toplama ve değerlendirme akış şeması	22
3.5. Verilerin Analizi	22
3.5.1. Araştırmanın değişkenleri	23
3.5.1.1. Bağımsız değişkenler	23
3.5.1.2. Bağımlı değişkenler	23
3.6. Araştırmanın Etik Yönü	24
3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	24
4.BULGULAR	25
5.TARTIŞMA.....	57
5.1. Ergenlerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Sosyotropik Otonomik Kişilik Özelliklerine Yönelik Bulguların Tartışılması.....	57
5.2. Ergenlerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarına Yönelik Bulguların Tartışılması.....	63
5.3. Ergenlerin Sosyotropik Otonomik Kişilik Özellikleri ile Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması	68
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	72
6.1. Sonuçlar.....	72
6.2. Öneriler	74
7. KAYNAKÇA.....	76
8.EKLER	90
EK- 1. Tanıtıcı Bilgi Formu	90
EK- 2. Sosyotropi Otonomi Kişilik Ölçeği	92

EK- 3. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeği.....	96
EK- 4. Yozgat Bozok Üniversitesi İnvaziv (Girişimsel) Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul İzni.....	98
Ek- 5. Kurum İzni.....	99
EK- 6. Yozgat Bozok Üniversitesi İnvaziv (Girişimsel) Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Bilgilendirilmiş Olur Formu.....	101
EK- 7. Araştırma Amaçlı Çalışma İçin Çocuk Rıza Formu.....	102
EK-8 Ölçek İzinleri.....	103
9.ÖZGEÇMİŞ	105



TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı (N=350).....	25
Tablo 2. Ergenlerin sosyotropik otonomik kişilik ölçeği ve alt boyutları puan ortalamalarının dağılımı (N=350)	27
Tablo 3. Ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ölçeği alt boyutları puan ortalamalarının dağılımı (N=350)	28
Tablo 4. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sosyotropi alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (N=350)	29
Tablo 4.1. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sosyotropi alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (N=350)	31
Tablo 4. 2. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sosyotropi alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (N=350)	33
Tablo 4. 3. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sosyotropi alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (N=350)	35
Tablo 4. 4. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre otonomi alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (N=350)	37
Tablo 4. 5. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre otonomi alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (N=350)	39
Tablo 4. 6. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre otonomi alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (N=350)	41
Tablo 4. 7. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre otonomi alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (N=350)	43
Tablo 5. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puan ortalamalarının dağılımı (N=350)	45
Tablo 5. 1. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puan ortalamalarının dağılımı (N=350)	47
Tablo 5. 2. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puan ortalamalarının dağılımı (N=350)	49
Tablo 5. 3. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puan ortalamalarının dağılımı (N=350)	51

Tablo 6. Sosyotropi otonomi kişilik ölçeği alt boyutları puan ortalamaları arasındaki ilişkinin dağılımı	53
Tablo 7. Sürekli öfke ve öfke ifade tarzları alt boyutları puan ortalamaları arasındaki ilişkinin dağılımı	54
Tablo 8. Ergenlerin sosyotropi otonomi kişilik ölçeği ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ölçeği puan ortalamaları arasındaki ilişkinin dağılımı.....	55



ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Araştırmanın veri toplama ve değerlendirme akış şeması.....22



KISALTMALAR DİZİNİ

- PMS** : Premenstrüel Sendrom
- SOKÖ** : Sosyotropi Otonomi Kişilik Ölçeği
- SÖÖİTÖ** : Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeği
- TBMM** : Türkiye Büyük Millet Meclisi
- TDK** : Türk Dil Kurumu
- TNSA** : Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması
- WHO** : Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)



TEŞEKKÜR

Öncelikle lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca değerli bilgileri ile bana yol gösteren, en zor zamanlarda dahi bana vakit ayıran, her zaman elinden gelenin fazlasını sunan, kendini bilime adayan, güler yüzünü ve samimiyetini benden esirgemeyen kıymetli danışmanım Prof. Dr. Sevinç POLAT'a, bu çalışmada titizlikle ve içtenlikle, her ihtiyaç duyduğumda bana yardımcı olan, emeklerini hiçbir zaman esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ŞENER TAPLAK ve Dr. Öğr. Üyesi Dilek EFE ARSLAN'a, mesleki bilgi ve tecrübelerinden daima faydalanabildiğim, örnek aldığım değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Nuray ŞİMŞEK ve Doç. Dr. Nazan KILIÇ AKÇA'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca bugünlere gelmemin en büyük destekçileri, beni ben yapan, tüm başarılarımın ardında en büyük paya sahip olan, başımın tacı, fedakar canım annem ve babama, çalışmamın gerek veri toplama gerekse diğer tüm aşamalarında desteğini, sabrını her zaman hissettiğim canım eşim Mehmet YÜCE ile ailemden ayrı tutmadığım, her zaman arkamda olduklarını bildiğim güzel ailesine, beni evladı gibi gören, bu süreçte de desteklerini esirgemeyen canım teyzem ile enişteme ve tabi ki küçük kahramanım, çalışmamın her anında yanı başımda olan, sabırla benimle oynamayı ve uyumayı bekleyen biricik oğlum MEHMET TURAN'IMA, son olarak ise bu teşekkürün az kalacağını düşündüğüm, o olmazsa yüksek lisans eğitimimin ve mesleki hayatımın çok eksiklikler içereceğini bildiğim ve buna inandığım, ahlaki değer ve yargıları ile örnek aldığım değerli müdürüm Erol KÖYBAŞI'na saygı, sevgi ve şükranlarımı sunuyorum.

Zeynep YÜCE

Yozgat, 2019

1. GİRİŞ

1.1. Problemin Tanımı ve Önemi

Ergenlik dönemi, 10-19 yaşları arasını kapsayan, fiziksel değişimlerin hızlı bir şekilde yaşandığı ve kimlik duygusunun oluşmaya başladığı çocukluktan yetişkinliğe geçişin olduğu süreçtir (World Health Organization [WHO], 2016). Hayatın ilk yıllarında başlayan kişilik gelişimi ergenlik döneminin sonuna doğru şekillenir, bu nedenle ergenlik dönemi kimlik kazanımı ve kişilik gelişimi için kritik öneme sahiptir (Yörükoğlu, 2007). Öktem, Tokmak ve Turgut'un aktardığına göre bilişsel kuramın öncülerinden Beck, ergenin duygu, düşünce ve davranışlarını kişilik gelişiminin iki boyutu olan sosyotropi ve otonomi çerçevesinde yansıttıklarını ifade etmektedir (Öktem, Tokmak ve Turgut, 2013). Bu boyutlardan sosyotropik kişilik özelliği sergileyen bireyler, diğer insanlar tarafından sevilme ve saygı görmeye çok değer verirler, çevrenin onayını almak bu bireyler için her şeyden daha önemlidir (Otani, et al. 2012). Otonomik kişilik özelliği sergileyen bireyler ise başarı odaklı olup kendi işlerini çevreden etkilenmeden yaparlar, çevrelerinde var olan olayları kontrol etmek onlara müthiş bir mutluluk duygusu yaşatır, bu bireyler kendilerine sürekli bir hedef koyar ve bu hedeflere ulaşmaktan büyük doyum alırlar (Akkaya, 2009). Kaya ve Tosun'un çalışmasında, sosyotropik kişilik özelliklerinin sürekli öfke ve öfke içe vurum düzeyinde artışa yol açtığı, otonomik kişilik özelliklerinin ise sürekli öfke, öfke içe vurum ve öfke dışa vurum düzeylerinde artışa yol açtığı belirlenmiştir (Kaya ve Tosun, 2018). Boyun eğici davranışların yordayıcılarının incelendiği bir çalışmada ise hem yüksek sosyotropik hem de yüksek otonomik kişilik özellikleri sergileyen bireylerin daha fazla boyun eğici davranışlarda buldukları saptanmıştır (Şahan Yılmaz, 2015). Başka bir çalışmada da sosyotropik kişilik özelliklerinin artmasıyla somatizasyon, anksiyete, depresyon, hostilite, psikotizm ve çaresiz yaklaşım düzeylerinin artış gösterdiği saptanmıştır (Balık, 2017). Literatürde de belirtildiği gibi kişiliğin tanımlanan bu iki boyutundan birinin dengesinin bozulması durumunda bireyler özellikle de yetişkinliğe geçiş döneminde olan ergenler, kişilik gelişiminde ve kişiler arası ilişkilerinde çeşitli olumsuzluklar yaşarlar (Şahan Yılmaz, 2015).

Sözcük anlamı olarak öfke “engellenme, hayal kırıklığı ya da olumsuz bir yaşantı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2017).

Ergenler yaşadığı karmaşıklıklar içerisinde bir takım yollarla kendini ve öfkesini ifade etmeye çalışırlar, öfkenin sağlıklı yollarla ifade edilmesi sağlıklı kişilik özellikleri sergilemesi bakımından önemlidir. Öfkenin uygun şekilde ifade edilememesi ergende kişilerarası iletişim sorunlarına ve birçok sağlık sorununa neden olur (Tatlılıoğlu ve Karaca, 2013). Ergenlikte yaşanan öfke duygusu uygun bir şekilde kontrol edilemez ise bireyin kimlik ve kişilik gelişimi olumsuz etkilenir (Quinn, Rollock and Vrana, 2014).

Ergenlerin kişilerarası ilişkilerini en yoğun yaşadıkları yer okuldur. Okul yaşantısı ergenlerin kişilik gelişimine ve entelektüel gelişimine katkı yaparak çok boyutlu bir sosyal destek sağlamakla birlikte ergenin yaşantısına bazı olumsuz yansımalarının olduğu da yadsınamaz bir gerçektir (Holt ve Espelage, 2005). Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu [TBMM], tarafından yapılan çalışmaya göre devlet okullarında eğitime devam etmekte olan öğrencilerin %18.9’unun şiddete maruz kaldığı bu öğrencilerden %39’unun sokakta, %34’ünün okul ve çevresinde, geriye kalanlarının ise yurt, arkadaş çevresinde şiddeti deneyimlediği tespit edilmiştir (TBMM, 2007) Özgür ve ark. yaptığı benzer bir çalışmada öğrencilerin %10.3’ünün şiddete maruz kaldığı, bu öğrencilerden %51.4’nün okulda arkadaşları tarafından, %21.6’nın evde aile üyeleri tarafından %13.5’inin ise kendi kendine şiddet uyguladığı tespit edilmiştir (Özgür, Yörükoğlu ve Baysan, 2011). Yurt dışında, ergenlerin kişilik özellikleri ve aile özelliklerinin incelendiği bir çalışmada, sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının şiddet davranışlarının sergilenmesinde önemli bir faktör olduğu belirtilmiştir (Coles, Greene ve Braithwaite, 2002). Yapılan çalışmalarda da görüldüğü gibi uygun bir ifade tarzı kullanılmadan ortaya çıkan öfke, şiddet eylemine hatta intiharla ilgili riskli davranışlara dönüşebilmektedir.

Kuşkusuz, ergenlerin öfkelerini erken dönemde fark ederek uygun bir şekilde ifade etmelerinin öğretilbileceği en önemli yer yine okullardır. Öfke davranışı hem bireysel hem toplumsal etkenlerle ilişkili olduğundan öfke ile ilgili çalışmaların multidisipliner bir ekiple yürütülmesi gerekmektedir. Ergenlik oldukça kritik bir dönem olduğundan bu dönemde ergenin yaşadığı olumsuzlukları gidermede okul idaresi ve

öğretmenlerin yanı sıra okul sağığı hemşirelerine önemli görevler düşmektedir. Okul sağığı hemşireleri, ergenlerin kimlik ve kişilik yapısına uygun bir kazanımda bulunmaları ve toplumun kurallarına uygun bir öfke ifade tarzı benimseyerek sağılıklı bir ergenlik sürecinin geçirilmesine destek olmalıdır.

Literatürde ergenlerde sürekli öfke ve öfke ifade tarzı ile kişilik özelliklerini ayrı ayrı araştıran çalışmalar mevcuttur. Sosyotropik otonomik kişilik özellikleriyle ilgili ise yaşlılar, evli bireyler ve hemşireler ile yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Ancak ergenlerin sosyotropik otonomik kişilik özellikleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkiyi birlikte araştıran başka bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ergenlerin sosyotropik otonomik kişilik özellikleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapıldı.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Ergenlik

2.1.1. Ergenlik tanımı

Dünya sağlık Örgütü, 10-19 yaş grubunu “Ergenlik Dönemi” olarak tanımlamaktadır (WHO, 2016). Ergenlik dönemi çocukluktan yetişkinliğe geçişin olduğu bir aşama olması nedeniyle komplike bir dönemdir (Cansever, 2013). Genel hatlarıyla ergenlik, fiziksel, cinsel, bilişsel, ahlaki, sosyal ve kişilik gelişimi alanında hızlı ve kritik değişimlerin yaşandığı özerklik ihtiyacının önem kazandığı bir ara dönemdir (Özyürek ve Özkan, 2015).

2.1.2. Ergenlik dönemi evreleri

Erken ergenlik dönemi (10-13 Yaş)

Fiziksel ve biyolojik değişimlerin hızlı ve ön planda olduğu bir dönemdir. Bu hızlı değişimler ergenin ruh halini de etkilemektedir. Bu dönemde ergen sürekli yeni beden biçimini sorgulamakta ve ayna karşısında kendisiyle ilgili kusurlar bulmaktadır. Erkeklerde sakal çıkması ve bedenın kıllanması, kızlarda menstrual siklusun başlaması gibi ortaya çıkan önemli değişiklikler ergende çalkantılı bir dönemin işaretçisidir (Susman ve Rogol, 2004; Patton ve Harris, 2007).

Orta ergenlik dönemi (14-16 Yaş)

Bu dönemde bedensel gelişim tamamlanmıştır, bireyin tepkilerinin çoğu ruhsal alandadır. Birey ailesi ve çevresiyle ruhsal savaş içindedir. İnatlaşma, geçimsizlik, çabuk kırılma, küsme, öfkelenme gibi haller dönemin en önemli özelliklerindendir. Birey kendisiyle özdeşleştireceği ideal tipler bulmak için yoğun bir arayış içerisine girmiştir. Bireyin bu dönemde kendisine değer verecek, onu dinleyecek ve ona doğru kavramları benimsetecek erişkinlere ihtiyacı vardır (Çuhadaroğlu, 2000; Susman ve Rogol, 2004).

Geç ergenlik dönemi (17-19 Yaş)

Kişiliği kanıtlama çabaları bu dönemde ön plana çıkmıştır. Bireyin daha önce kendisi ile olan çatışması toplumsal çatışmaya dönüşmüştür. Bu dönemin bazı ayırıcı özellikleri vardır. Bunlar;

Bireyin dengeliliği artmıştır.

Problemleri çözmede daha olgundur.

Yetişkinlerin müdahaleleri bireyin olgunlaşmasına bağlı olarak azalmıştır.

Duygusal sakinlik gözlenmeye başlamıştır.

Eskiye oranla ergen daha gerçekçidir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2015).

2.1.3. Ergenlik döneminde kimlik ve kişilik gelişimi

Ergenlik döneminin sınırlarını çizmek oldukça zordur. Genel olarak pubertenin başlaması ergenliğin başlangıcı olarak kabul edilir. Bu dönemde göze çarpan en belirgin değişimler özellikle fiziksel ve ruhsal alanda görülür. Boy uzaması, kilo artışı, vücutta tüylenmeler ve hormonal değişimler başlıca fiziksel değişimlerdir. Ancak ergenin asıl bocalama yaşadığı gelişim alanı ruhsal boyuttur. Anne baba ile çatışmalar, özerklik arayışı, tutarsız ve ani değişen duygu durumları gibi sorunlarla sağlıklı baş edebilen ergen bu dönemin en önemli gelişim görevi olan kimlik kazanımını gerçekleştirir ve sağlıklı kişilik özellikleri sergiler (Kuruoğlu, 2007). Ergenin kendi kimliğini belirlemesi için çeşitli roller denemesi gerekir, bu deneyimler ergen için bir hayli sıkıntılı geçer (Bee ve Denise, 2009). Kimlik, bireyin diğerlerinden ayırt edilmesini sağlayan önemli bir kavramdır Erikson bireyin psikososyal gelişim evreleri için belirttiği gelişim görevleri ile birlikte bu dönemlere denk gelen kimlik duygularını da aşağıdaki gibi belirtmiştir (Günay, 2012).

<u>Yaş dönemleri</u>	<u>Kimlik</u>
<u>duygusu</u>	
➤ <i>Bebeklik</i>	“Ben bana verilenim”
➤ <i>İlk çocukluk</i>	“Ben oluşturduğum şeyim”
➤ <i>Oyun çağı</i>	“Ben olacağımı hayal ettiğim şeyim”
➤ <i>Okul çağı</i>	“Ben öğrenebildiklerim tümüyüm”
➤ <i>Ergenlik</i>	“Ben kimim” ??? BİLİNMEZLİK ???

- *Genç Yetişkinlik* “Biz sevebildiklerimizin tümüyüz”
- *Yetişkinlik* “Ben ürettiğim şeyim”
- *Yaşlılık* “Ben geride bırakabildiklerimim”

Kimlik oluşum sürecinin sorunlu geçmesinin ergenin ileriki yaşantısında da sorun oluşturacağı göz önünde tutularak, ergen ile ilişki içinde olacak bireylerin bu dönemin psikolojik gereksinimlerine uygun bilgi, beceri ve anlayışa sahip olması gerekmektedir (Gander ve Gardiner, 2010).

Ergenlik döneminde benlik, kimlik ve kişilik gelişimleri bir arada olur. Ancak bu kavramlar birbirlerinin yerini tutmaz ve farklı anlamlara sahiptir. Benlik, bireyin kendini tanıması ve değerlendirme biçimi iken; kimlik, bireyin kendini başkalarından ayrı bir varlık olarak algılamasıdır (Bahadır, 2002; Gander ve Gardiner, 2010; Yıldız ve Çapar, 2010). Kişilik ise karakter, kimlik, benlik ve mizaç kavramlarını kapsayan bir kavramdır. Mizaç, kişiliğin duygusal yönü, karakter ise kişiliğin ahlaki yönüdür (MEB, 2016). Özetle kişilik, bireyin hem farkında olduğu hem de farkında olmadığı özellikleri ile ilgili iken, kimlik daha çok bireyin farkında olduğu özellikleri ile ilgilidir (Bahadır, 2002).

Kişilik gelişimi hayatın ilk yıllarında başlar 6 yaş civarında kişiliğin ana özellikleri belirginleşir, kişiliğin son halini alması ise ergenlik döneminin son zamanlarını bulur (Yörükoğlu, 2007). Kişilik, birey ile ilgili zihinsel, duygusal, sosyal, fiziksel tüm öğelerin sabit ve süregelen bir şekilde sergilenmesidir (İnanç ve Yerlikaya, 2016). Türk Dil Kurumu, kişiliği “Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerin bütünü” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2017). Kişilik, bireyin iç ve dış çevresi ile kurduğu, onu diğerlerinden ayrı kılan, değişen koşullarda da tutarlılık gösteren ilişki biçimidir (Cüceloğlu, 2015). Yapılan tanımların ortak çıkarımı olarak, kişilik için doğumla gelen, bireyi diğer insanlardan ayıran, bireye has tutarlı yapılaşmış özellikler bütünüdür diyebiliriz.

Kişiliğin özellikleri

Kişilik oluşumunda kalıtım ve çevre büyük rol alır.

Kişilik bireye özgüdür.

Kişiliği oluşturan özellikler süreklilik gösterir ve bir bütündür.

Kişiliğe bağlı özellikler sürekli gelişim gösterir.

Kişilik yavaş yavaş oluşur ve kolaylıkla değişmez.

Kişiliğin temeli fizyolojik ve biyolojik olmasına karşın kendisi psikolojik bir olgudur.

Kişilik bireyin davranışlarının hareket noktasını oluşturur (MEB, 2016).

2.1.4. Kişiliği belirleyen faktörler

Organizmanın yapısı insan davranışlarını etkiler. İnsan davranışlarını anlamak için biyolojik süreçleri de ele almak gerekir. Olguların anlaşılabilmesi için öncelikle uyarılar duyu organları ile algılanır, daha sonra uyarılar beyin tarafından yorumlanır. Bu nedenle vücutta meydana gelen fizyolojik ve biyolojik değişimler ile etkilenen hormonların dengesinin bozulması kişiliği de etkiler. Aynı kültürel yapı içinde yaşayan bireyler giyim, kuşam, cinsel roller, yeme, içme davranışları gibi ortak değerleri paylaşırlar. Bu değerler bireyin davranış kalıplarını oluşturur. Davranış kalıplarının da yerleşik hale gelmesiyle kişilik oluşur (MEB, 2016). Kişiliğin oluşumunda bireyin yaşadığı çevre, coğrafi faktörler, fiziki şartlar, iklim ve bireyin ailesi en önemli etkidir (Çetin ve Beceren, 2007).

2.1.5. Kişilik kuramları

Psikodinamik kuramlar

Freud kişiliği açıklarken topografik kuram ve yapısal kuramdan bahseder. Topografik kurama göre kişilik bilinç, bilinç öncesi, bilinçaltı olmak üzere üç kısımda incelenir. Bilinç; farkında olduğumuz düşüncelerin, bilinç öncesi; bireyin belirli zaman ve yerde ayırt edemediği düşüncelerin, bilinç dışı ise bilince ulaşamayan, ket vurulan, sansürlenmiş düşüncelerin alanıdır. Yapısal kişilik kuramına göre kişilik bir ruhsal aygıttır ve id, ego, süper egodan oluşur. İd bekleme tahammülü olmayan, insanlığın bencil kısmıdır. Süper ego kişiliğin toplumsal ve ahlaki yanısıdır. Ego ise id ile süper ego arasındaki dengeyi korumaya çalışan kısımdır (Cüceloğlu, 2015). Freud'a göre yeni doğan bir bebek psikoseksüel aşamalardan geçerek kişiliğini geliştirir. Bu beş psikoseksüel aşamanın her birinde çocuğun zevk aldığı ve bağlandığı bir organ vardır. Bu aşamalar oral, anal, fallik, latent ve genital dönemlerden oluşmaktadır. Bu dönemlerde halledilmeyen sorun ileriki yıllarda kişilik gelişiminin olumsuz etkilenmesine yol açar (Topses ve Bulut Serin, 2012).

Erikson, Freud'un varsayımlarını yok saymadan, libidoya daha az önem verip, ego ve toplumsal güçleri daha fazla önemseyerek kuramını oluşturmuştur. Erikson doğuştan gelen kapasitenin kişiliğin gelişiminde önemli olduğunu kabul etmekle beraber sosyal faktörlerin de önemli olduğunu vurgulamıştır (Yazgan İnanç, 2015). Erikson kimlik edinme sürecinin ergenlik çağıının sonunda tamamen kazanıldığını kabul eder ancak Freud'dan farklı olarak bu sürecin yetişkinlik çağında da devam ettiğini ileri sürer. Bu psikososyal gelişim dönemlerini ise temel güvene karşı güvensizlik, özerkliğe karşı kuşku, girişimciliğe karşı suçluluk, çalışmaya karşı eksiklik, kimliğe karşı rol karmaşası, yakınlığa karşı uzaklık, üretkenliğe karşı durgunluk, benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk olarak sekiz aşamada ele alır (Topses ve Bulut Serin, 2012).

Jung, cinsel dürtülerden daha çok bireyin amaçlarının olması gerektiğini savunmuştur. İçedönüklük ve dışadönüklük kavramlarını kullanan ilk kişi Jung'tır. Bireyin etkin bir yaşam sürdürebilmesi ve kişilik sorunlarının ortaya çıkmaması için bireyin bu iki yönünün dengede olması gerekir. Adler, Freud'a göre cinsel dürtülerden çok üstünlük duygusuna verdiği önem ile ondan ayrılır. Temel aşağılık duygusu bireyin bebekliği sırasında oluşur ve yaşamın geri kalan kısmında birey bu duygudan kurtulmak için çabalar. Aşağılık duygusu Adler'in oluşturduğu bir kavramdır (Cüceloğlu, 2015).

Horney'e göre kişiliğin biçimlenmesinde sosyal ve kültürel koşullar özellikle de çocukluk deneyimleri çok önemlidir. Ailelerinde sevgi göremeyen çocuklar ileride ebeveynlerine karşı düşmanlık duyguları beslerler. Bu duygunun sonucunda sürekli kaygı hali yaşarlar. Horney kuramında kişiliğin yapısıyla ilgili bilgilerden öte daha çok nevroz, psikoterapi, kadın cinselliği üzerinde durmuştur (Yazgan İnanç, 2015).

Fromm kişilik yapısı üzerinde çok durmamasına karşın, Freud'un kuramını eleştirmiştir. Freud'un "bastırma" savunma düzeneği ile ilgili görüşlerine katılırken yaşam (eros) ve ölüm (thatonos) içgüdülerini ince bir çözümlenmeden geçirmiştir. Fromm' a göre kişilik gelişimi sadece çocukluk ve ergenliği değil yetişkinlik sürecini de kapsar (Topses ve Bulut Serin, 2012). Sullivan pek çok açıdan Freud'un kuramına yakınlık duymuş ve onun kaygı, bilinçaltı kavramlarını benimsemiştir. Sullivan'a göre gerçek ya da hayal ürünü kişiler arası bir ilişki olmadan kişilik var olamaz (Burger, 2006).

Davranışçı – Bilişsel - Sosyal Öğrenme kuramları

Skinner'e göre kişilik kavramının oluşumunda sürekli tekrarlanan şeylerin pekiştirildiği için davranışa yani alışkanlıklara dönüştüğü belirtilmektedir. Bu alışkanlık ve davranışların nedeni bireyin öğrenme tarihçesinde saklıdır (Yazgan İnanç, 2015). Dollard ve Miller'e göre tüm davranışlar öğrenme yoluyla kazanılır. Dollard ve Miller, kişiliğin sürekli ve dengeli özelliklerini "alışkanlık" kavramıyla açıklamıştır. Bu alışkanlıklar ise bireysel farklılıklara göre değişir ve sürekli olmayan davranışlar kişiliğin temel özellikleri olarak sayılmaz (Topses ve Bulut Serin, 2012).

Bandura'ya göre kişilik, başkalarının davranışlarının taklit ve gözlem aracılığıyla öğrenilmiş davranışlar örüntüsüdür. Televizyonun çocuklar üzerindeki etkisiyle ilgili yapılan deneyler bu kuramı destekler (Cüceloğlu, 2015). Kelly, bireyin bir bilim adamı gibi davrandığını belirtmiştir. Bilim adamlarının hipotezleri olduğu gibi insanların da tahminleri vardır. Sağlıklı bireyler bu tahminlerin yordama gücüne bağlı olarak davranışlarını yeniden düzenler veya onları olduğu gibi korurlar (Yazgan İnanç, 2015). Rotter'ın kuramına beklenti-değer kuramı adı verilir. Rotter bu kuramda kişilik kavramını oluştururken öğrenme süreçlerinden faydalanmıştır. Birey bir davranışı o davranıştan beklediği sonuç için yapar, eğer beklenen sonucun değeri düşük ise davranış ortaya çıkmaz (Cüceloğlu, 2015).

2.1.6. Kişiliğin sosyotropi otonomi boyutu

Beck kişiliği, iki boyutta ele almıştır. Boyutlardan biri sosyal odaklı olan sosyotropik kişilik, diğeri ise başarı odaklı olan otonomik kişiliktir. Sosyotropik ve otonomik kişilik özelliklerinin her hangi birinin yüksek olması bireyin anksiyete, öfke, stres gibi olumsuz duygulara karşı savunmasız kalmasına neden olur. **Sosyotropi**, kişilerarası ilişkilerde aşırı önem vererek her şeyini çevreye bağlamak, **otonomi** ise bağımsızlıklarına aşırı düşkünlük olarak ifade edilir (Öktem ve ark., 2013; Sato, McCann ve Ferguson-Isaac, 2004).

Sosyotropi, bireyin çevresindeki diğer kişiler ile her zaman için pozitif etkileşim gösterme özelliği olarak da tanımlanır. Yüksek sosyotropik kişilik özelliği gösteren bireyler çevresi tarafından da güvencede olduğunu hissetmek isterler (Doğan, 2010). Sosyotropik kişilik üç alt boyutta incelenir. Bu alt boyutlar başkalarını memnun etme, onaylanmama kaygısı ve ayrılık kaygısıdır (Lynch et. al., 2007). Sosyotropik bireylerin

yaşam kalitelerini belirleyen en büyük ölçüt diğer bireylerle olan iletişimleridir. Bu bireylerin sağlıklı bir kişilik sergileyebilmesi ve hayattan tat alabilmeleri diğer bireyler tarafından önemsenmelerine, sevimlerine ve saygı görmelerine bağlıdır (Akkaya, 2009). Sosyotropik kişiler başkaları tarafından kullanılmaya yatkındırlar bu nedenle inatçı değillerdir. Sonuç olarak sosyotropik bireyler kendi dışındaki çevreye daha çok önem verdikleri için dışsal motivasyona daha çok ihtiyaç duyarlar (Öktem ve ark., 2013).

Otonomi; bireyin kendi kararlarını rasyonel bir şekilde alabilmesi ve bu kararlarını uygulayabilmesi yeteneklerini ifade etmektedir. Otonomik kişiliği ağır basan bireyler genelde diğer insanlara karşı mesafelidir, daha az sevecen ve soğukturlar. Bu bireyler başarıya odaklanmış, aşırı kontrollü, savunmacı davranışlar sergilerler (Tokmak ve ark., 2013). Bu bireyler başarı odaklıdır, kendi işlerini çevreden etkilenmeden yaparlar, çevrelerinde var olan olayları kontrol etmek onlara müthiş bir mutluluk duygusu yaşatır, bu bireyler kendilerine sürekli bir hedef koyarlar ve bu hedeflere ulaşmaktan büyük doyum alırlar (Akkaya, 2009). Otonomik kişilik üç alt boyutta incelenir. Bu alt boyutlar kişisel başarı, yalnızlıktan hoşlanma ve özgürlüktür (Lynch, Robins ve Morse, 2007). Sonuç olarak otonomik bireyler kendi ile ilgili olaylara daha çok önem verdikleri için içsel motivasyona ihtiyaç duyarlar (Öktem ve ark., 2013).

2.1.7. Ergenlik döneminde davranış gelişimi

Ergenlik dönemi davranış olgunluğunun kazanıldığı özel bir dönemdir. Ergenin kişilik ve davranış gelişiminde aile tutumu en önemli değişkendir. Ailesi otoriter, aşırı baskıcı tutuma sahip olan ergenler ailelerin yanında her şeye boyun eğerken, otoriterin olmadığı yerlerde saldırgan ya da içe kapanık davranışlar sergileyecektir (Gander ve Gardiner, 2010). Aşırı korumacı tutumla yetişen çocuklarda ise kendi özerkliğini sağlayamayarak, içe kapanık ya da tam tersi yine saldırgan davranışlar gösterecektir (Taşdan, 2009).

Ergenin davranış gelişiminde akran ilişkileri önemli bir diğer değişkendir. Ergen davranışları ile ilgili yapılan çalışmalar tüm toplumlarda ergenlerin arkadaşları ile birlikte olduklarında duygusal durumlarının en iyi düzeyde olduğunu göstermektedir (Steinberg, 2007). Bu duruma karşın ergenlerin birbirlerine olan özentileri ve duygusal yakınlıkları, birlikte okuldan kaçma, sigara, uyuşturucu deneme, yasa dışı olaylara

karışma gibi olumsuz davranışlara girişimde bulunma isteğine neden olmaktadır (Berk, 2013). Genellikle çocukluk döneminde başlayan saldırgan davranışlar, ergenlik döneminde artarak devam eder. Çevresel faktörler, alkol, madde kullanımları, kitle iletişim araçları, engellenme, alay edilme, aile tutumları, akran çevresi ergenlik döneminde saldırganlık ile birlikte bu dönemde sık sık öfke patlamalarına neden olmaktadır (Avcı, 2010).

Tüm bu veriler ışığında ergenlikte benliğin hassas olmasının da öfke patlamalarının erişkinlik çağına göre daha sık yaşanmasının bir diğer nedeni olduğu düşünülebilir. Ergenlikte öfke yaşamak değil, asıl sorun öfkenin ifade edilme tarzıdır. Saldırganca öfke ifade tarzları ergenlik döneminde yaygındır. Bu nedenle öfke kavramının iyi tanınması ve uygun bir şekilde ifade edilmesi, bu dönemde çok önemlidir.

2.2. Öfke

2.2.1. Öfkenin tanımı ve özellikleri

Sözcük anlamı olarak öfke “engellenme, incinme ya da gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2017). Doğal bir tepki olarak bilinen öfke, çoğu zaman ifade edilme tarzına bağlı olarak hoş olmayan yönleri ile ortaya çıkar (Öztürk ve Boydak Özkan, 2015). Ergenlik çağında sık görülen öfke duygusu şiddetine ve olumsuz ifade edilme tarzına bağlı olarak kişilik üzerinde olumsuz etkiler bırakabilmekle beraber bireyde konsantrasyon bozukluklarına, hayat kalitesinin ve performansının düşmesine neden olur (Kayaoğlu, 2015)

Spielberg öfkeyi “Durumluk Öfke” ve “Sürekli Öfke” olmak üzere 2 ye ayırmıştır. Bu ayrımın amacı öfke kavramını daha anlaşılır hale getirmektir. Durumluk öfke o an yaşanan olaya verilen tepkileri kapsar ve zaman, mekan ve olaylara göre değişim gösterir. Sürekli öfke ise yaşanmış bir olayın var olmasına gerek kalmadan devamlı olan öfke durumunu kastetmektedir (Beştepe, Erbek, Saatçioğlu, Akar Özmen ve Eradamlar, 2010). Öfkeyi daha iyi anlayabilmek için hem öfke öncesi bireyin içinde

bulunduğu durumun özellikleri hem de öfkenin ortaya çıktığı boyuttaki belirtileri iyi bilinmelidir (Deffenbacher, 2010).

2.2.2. Öfkenin boyutları

Öfke ortaya çıkışına göre bazı boyutlar açısından değerlendirilir. Öfkenin fizyolojik boyutu bireyin öfkelendiğı zaman bedeninde oluşan fiziksel değişiklikler ile ilgilidir. Öfke yaşanması sempatik sinir sistemini uyarır, böylece adrenalin ve noradrenalin salınımı aktif hale gelir. Bu hormonların etkisi ile öfkenin fiziksel belirtileri ortaya çıkar. Bunlar kas gerginliğinin artması, yüz ifadesinin değışmesi, kaşların çatılması, yüz kızarması, özellikle el ve ayaklarda titreme, uyuşma hissi, seğirmelerin olması, terleme, burundan soluma, baş ağrısı ve nefes almada güçlük çekme gibi belirtilerdir. Öfkenin bilişsel ve duygusal boyutu, düşünce ve duygular ile öfkeyi ifade etme şekli ise davranışsal boyut ile ilgilidir. Davranışsal boyutta, öfke bireyin rahatsızlık hissedilen durumlar ile başa çıkma yöntemi olarak değerlendirilir. Genellikle öfkenin fiziksel, sözel ya da saldırganlık şeklinde ortaya çıkması bu boyutla ilgilidir (Atkinson, R. L., Atkinson, R.C., Smith, Bem ve Hoeksema, 2010; Fink, 2010; Lochman, Powell, Clanton ve McElroy, 2015).

2.2.3. Öfkenin nedenleri

Öfkenin nedenleri bireyin öfkelendiğı konuya bakış açısına, yaşına, bulunduğu dönemin gelişim özelliklerine, ortama ve zamana göre değışiklik gösterir (Bedel ve Ramazan, 2011). Öfkenin ortaya çıkmasına bazen içsel uyarıcılar bazen de dışsal uyarıcılar neden olur. Engellenme, kendini suçlu hissetme, benlik algısının düşük olduğunu düşünme, kin, düşmanlık, kıskançlık, alınganlık, hayal kırıklıkları, rahatsız edici anılar, bireye huzursuzluk veren duygular içsel nedenlerdir. Bireyin sahip olduğu hastalıklar, alkol, madde bağımlılıkları, çevre tarafından önemsenmemek, aldatılmak, travma yaşamak, tehdit edilmek, cinsel tacize uğramak, bir yakının ölümü gibi durumlar ise öfkeye neden olan dışsal nedenlerdir (Karşlı, 2012).

2.2.4. Öfkenin işlevleri

Bireyde ortaya çıkan her duygunun sahip olduğu işlevler vardır. Bu duyguların temel işlevi bireylerin sorunları ile baş etmelerinde yardımcı olmaktır. Öfke de var oluş süresine ve şiddetine göre yarar sağlayıcı olup bireye fiziksel kuvvet ile birlikte benliği koruyan enerjiyi sağlar (Bedel, 2011).

2.2.5. Öfkenin ifade edilme tarzı

Öfke ifade edilme tarzına göre yorumlandığı için öfkenin ifade edilme şekli oldukça önemlidir (Bedel, 2011). Spielberg öfkenin ifade tarzlarını 3 şekilde ele alır bunlar öfke içe vurumu, öfke dışı vurumu ve öfke kontrolüdür. Duygu ve düşünceleri bastırma eğilimi içe vurulmuş öfkeyi, öfkenin çevredeki eşya ve kişilere karşı yöneltilmesi dışı vurulmuş öfkeyi, öfkenin uygun bir şekilde ifade edilmesi ise kontrol edilmiş öfkeyi ifade etmektedir (Özer, 1994). Genellikle sevilen bir kişiyi kaybetme korkusu ya da karşı taraftan seilmek istenmek öfkeyi bastırmanın en önemli nedenlerindedir. Ancak sürekli bastırılan öfke yaşamın ileri ki yıllarında fiziksel, duygusal, ruhsal sorunlara yol açabilir (Önem, 2010).

Tahammülsüz olduğu ifade edilen bireyler ise daha sık öfke yaşarlar ve genelde öfkelerini sözel ya da fiziksel olarak dışı vururlar (Bedel ve Ramazan, 2011). Kontrolsüz öfke dışı vurumları bireyin daha sonra kendini suçlu hissetmesine ve tekrar öfke yaşantısına maruz kalmasına neden olur (Önem, 2010). Öfkenin uygun bir şekilde kontrolü ise etkili iletişim becerilerinden ve davranışlarından geçer (Öz ve Aysan, 2012).

2.2.6. Öfke kuramları

Freud, psikoanalitik kuramında öfke ile birlikte tüm duyguların günlük yaşamın olmazsa olmaz bir parçası olduğunu savunmaktadır. Ancak bu duyguların nedeni bilinmeden bilinçaltında birikmesinin bedende gerginlik oluşturduğunu ifade etmiştir (Gentry, 2007). Eğer ki birey

öfkесinin altında yatan nedenleri bilirse hem gerginlik yaşamaz hem de öfkесini kolayca çözebilir (Karlı, 2012).

Biyolojik kuram, öfkenin hem insan hem de hayvanlarda kendini koruma isteğine bağlı iç güdüden kaynaklandığını savunur (Karlı, 2012). Sosyal öğrenme kuramı çocukların davranışları önce nasıl kazanacaklarını öğrendiklerini daha sonra kendine ait davranış kurallarını oluşturmaya başladıklarını savunur. Bu davranış kuralları, çevreden alınan dönütlere göre pekiştirilir. Öfke ve öfke ifade tarzları özdeşleşme, pekiştirme, taklit etme, model alma yoluyla öğrenilen tepkilerdir (Özmen, 2006).

Bilişsel-Davranışçı kurama göre biliş yani zihinsel süreçler duygu ve davranışları etkiler (Yavuzer ve Karataş, 2013). Kuram öfke duygusunun birbirini izleyen tetikleyici olay, bilişsel yapıya göre değerlendirme, öfke, davranış, sonuç bileşenlerden oluştuğunu savunur. Bu bileşenlerin farkında olan bireyler olumsuz duygular ile başa çıkmak için daha uygun stratejiler uygulayabilirler (Deffenbacher, 2010).

Skinner davranışçı kuramın önemli temsilcilerinden biri olarak öfkenin ödüllendirildiği zaman öğrenileceğini ve bu şekilde tekrar edileceğini ileri sürmüştür. Örneğin bir çocuk öfke ile ağlamaya başladığında, istekleri yapıyorsa öfkenin işe yaradığını düşünecek ve daha sonraki zamanlarda öfkесini işlerini yaptırma kullanacaktır (Tambağ, 2004).

Bilişsel kuramda zihinsel süreçlerin, hissedilen duyguların nasıl anlamlandırıldığı ile ilgilenir. Bir olayın özel yorumu, kişide özel duygusal cevaplara yol açabilir. Kişi, yaptığı yoruma bağlı olarak sevinebilir, üzülebilir, korkabilir, kızabilir ya da herhangi bir duygusal reaksiyon göstermeyebilir (Beck, 2005).

Durumluk-Sürekli Kişilik Kuramı'nın öncüleri Spielberg ve arkadaşlarıdır. Kurama göre öfke durumluk öfke ve sürekli öfke olmak üzere iki çeşittir. Eğer ki birey amacına yönelik bir engelleme karşısında gerginlik, sinirlilik, kırgınlık gibi duygular yaşıyorsa bu öfke "durumluk öfke" olarak adlandırılır. Durumsal öfkenin ne sıklıkta yaşandığını tanımlayan kavram ise "sürekli öfke" dir (Özer, 1994).

2.3. Ergenlerin Kişilik Özelliklerine Göre Öfke Yönetimi ve Hemşirenin Rolü

Ergenlik dönemi, birçok gelişim alanında hızlı değişimlerin yaşandığı ve kimlik kazanma sürecinde büyük öneme sahip olan, çocukluktan yetişkinliğe geçişin sözcüğü olduğu kritik bir dönemdir. Bu dönemde meydana gelen zihinsel ve duygusal değişimler çeşitli nedenlere bağlı olarak sıklıkla öfke ve benzeri duyguların ortaya çıkmasına neden olur (Cüceloğlu, 2016). Öfkenin yoğunluğu ve şiddeti mekana, zamana, çevresel faktörlere özellikle de kişisel faktörlere ve öfkenin ifade edilme tarzına göre farklılık göstermektedir. Ergenlerin sahip oldukları kişilik özellikleri de farklı öfke ifade tarzlarına yol açmaktadır (Beştepe ve ark., 2010).

Beck'in bilişsel kuramında da belirttiği gibi sosyotropik kişilik özellikleri sergileyen bireyler daha çok diğer insanlar tarafından onaylanmama kaygısı, ayrılık kaygısı, başkalarını memnun etme düşüncesi taşırlar (Akt. Öktem ve ark., 2013). Bireylerin sosyotropik kişilik özelliklerine bağlı olarak diğer insanların memnuniyeti sonucu daha çok mutlu olma duygusu, çoğu zaman öfkenin içe atılmasına yol açmaktadır. Diğer yönden otonomik kişilik özelliği sergileyen bireyler kendi kişisel başarıları ve özgürlüklerine daha çok önem verdiği için öfkelerini daha çok dışa vurarak ifade etmektedir. Bu bakımdan var olan kişilik özellikleri çoğu zaman öfkenin olumsuz bir yaşantıya dönüşmesine neden olmaktadır. Öfke duygusunun olumsuz yansımaları bireyde, özellikle fırtınalı dönemlerin yaşandığı ergenlik döneminde olumsuz benlik algısına, kişiler arası iletişimlerin bozulmasına, iş ve okul yaşamında çeşitli olumsuzluklara hatta saldırganlık ve şiddet davranışlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Erkek, Özgür ve Gümüş, 2006).

Şiddet kavramı, başka insanlara karşı fiziksel ya da psikolojik yönden zarar verme davranışlarını içerir. Ergenlik dönemi ile ilgili olumsuz yaşantılar, ailenin çocuk yetiştirme tutumu, ailedeki sorunlar, okullardaki yetersiz koşullar ergenlerde ortaya çıkan öfke ve şiddet duygusunu hızla harekete geçiren tetikleyici faktörlerdendir. Çoğu yaşantıda olduğu gibi öfke ve şiddet kavramları aile, arkadaş çevresi gibi örnek davranışların sergilendiği ortamlardan öğrenilmiş davranışlardır (Kökdemir, 2004; Özmen, 2004; Zülal, 2001). Bu nedenle bireylere özellikle de ergenlere, başta kendilerini ve sahip oldukları kişilik özelliklerini, öfke duygularını tanımlarına yardımcı olarak öfkeyi uygun bir şekilde ifade etme tarzlarının öğretilbileceği en uygun ortam okullardır (Johnson ve Fisher, 2003). Bu bağlamda okullarda, ruh sağlığı

ve hastalıkları hemşireliği alanında en az yüksek lisans eğitimine sahip olan ve bilişsel davranışçı terapi eğitimi almış ergen ruh sağlığı hemşirelerinin liderliğinde ve denetiminde; riskli ergen gruplarının belirlenmesi, ergenlerin öfkenin belirti ve uygun ifade tarzı hakkında bilgilendirilmesi, gerekli durumlarda öfke kontrol yönetimi ile ilgili eğitimlerin planlanması ve yürütülmesi, sorunu saptanan ergenin öğretmeni, ailesi ile arasında iş birliği sağlama, ilgili durumda ergenin ruh sağlığı ile ilgili sağlık danışmanlığını yürütme, ergenin olumlu benlik algısına sahip olabilmesi ile ilgili gerekli çalışmalar yapılabilir (Öğülmüş, 1995).

Ergen ruh sağlığı hemşirelerinin rollerini üstlenmesi ile ergenlerin kendi kişilik özelliklerini tanıması bu özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkacak öfke ve öfke ifade tarzlarını öğrenmesi bununla birlikte uygun öfke kontrol mekanizmalarını geliştirmesi ile şiddete dönüşebilecek davranışların önlenmesi sağlanarak daha etkili okul ve ruh sağlığı hizmetleri verilecektir.

3. MATERYAL VE METOD

3.1. Araştırmanın Şekli

Bu çalışma, ergenlerin sosyotropik otonomik kişilik özellikleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla tanımlayıcı / ilişkisel olarak yapıldı.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zamanı

Araştırma Yozgat il merkezinde bulunan; Yozgat Şehitler Fen Lisesi, Yozgat Fuat Bahadır Buharalıoğlu Anadolu Lisesi, Yozgat Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Sağlık Meslek Lisesi)'nde gerçekleştirildi. Yozgat İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde toplam 19 lise bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından liseler Fen Lisesi, Anadolu Lisesi, Din Hizmetleri Lisesi ve Meslek Lisesi olarak 4 türe ayrılmıştır. Bu okulların 7 tanesi yatılı eğitim vermekte iken, 12 tanesi gündüz eğitimi vermektedir.

Bu liselerde 2015-2016 eğitim öğretim yılı dahilinde eğitim gören ergenlerin sayısı 3611 erkek, 3529 kız olmak üzere toplamda 7140 kişidir. Okullarda futbol, hentbol, voleybol, basketbol gibi takım sporları, santraç, masa tenisi, gibi bireysel sporlar, tiyatro, halk oyunları, saz ve gitar çalma, resim yapma, gibi kültürel etkinlikler mevcuttur. Okulların hepsinde bir Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğretmeni bulunmakta ancak hiç birinde okul sağlığı hemşiresi bulunmamaktadır. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık öğretmeni tarafından öğrencilere daha çok eğitsel alanda hizmet verilmekte, bireysel hizmetler ise ailesel ya da akranlarla ilgili mevcut sorunları kapsamaktadır.

Bu araştırma, 15.02.2016-15.05.2016 tarihleri arasında yapılmıştır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

3.3.1. Araştırmanın evreni

Bu araştırmanın evrenini, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Yozgat il merkezinde bulunan 19 liseye kayıtlı 3611 erkek, 3529 kız olmak üzere toplam 7140 kişi oluşturdu.

3.3.2. Araştırmanın örnekleme

Örneklem seçimi yapılırken olasılıklı örnekleme yöntemlerinden “Tabakalı Örneklem” yöntemi kullanıldı. Örneklem seçiminde İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından lise türüne göre yapılan sınıflama esas alındı. Bu doğrultuda her lise türü Fen Lisesi, Anadolu Lisesi, Din Hizmetleri Lisesi ve Meslek Lisesi birer tabaka olarak düşünülerek her tabakadan bir lise (Yozgat Şehitler Fen Lisesi, Yozgat Anadolu Lisesi, Yozgat Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi) örnekleme seçildi. Daha sonra evreni bilinen örneklem hesaplama formülüyle örneklem sayısı hesaplandı ve her tabakadan seçilen lisenin toplam mevcudu üzerinden ağırlıklı ortalama (basit orantı) yöntemiyle belirlenen sayıda Yozgat Şehitler Fen Lisesinden 65, Yozgat Şehit Fuat Bahadır Buharalıoğlu Anadolu Lisesinden 71, Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinden 68, Yozgat Anadolu İmam Hatip Lisesinden 146 olmak üzere 149’u erkek, 201’i kız toplamda 350 ergen araştırma örnekleme dâhil edildi.

Evreni bilinen örneklem hesaplama formülü;

$$(n = N \cdot t \cdot p \cdot q / d^2 (N-1) + t \cdot p \cdot q)$$

N=Evren

n=Örnekleme alınacak birey sayısı

p= İncelenen olayın görülüş sıklığı (olasılığı)

q= İncelenen olayın görülmemiş sıklığı (1-p)

t= Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer

d= Olayın görülüş sıklığına göre yapılmak istenen ± sapma.

Örneklem büyüklüğü; % 5 kabul edilebilir hata miktarı ve % 95 (t = 1,96) güvenirlilik düzeyi üzerinden (d=0.05 lük örneklem hatasıyla) 350 ergen olarak hesaplandı. Anket

formlarının tamamını doldurmayan ergenler olabileceği düşünülerek toplamda 375 öğrenciye ulaşıldı. Formları eksik bırakan ve doldurmayan 25 ergen çalışma dışı bırakılarak araştırma 350 ergen ile tamamlandı.

3.3.3. Örnekleme dâhil edilme kriterleri

- *Örnekleme alınan liselerde eğitim görüyor olmak
- *Türkçe konuşuyor, anlıyor ve yazıyor olmak
- *Görme, konuşma, anlama ile ilgili herhangi bir engeli bulunmamak
- *14-19 yaş aralığında olmak

3.4. Verilerin Toplanması

3.4.1. Veri toplama araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan ergenlerin tanıtıcı özelliklerini sorgulayan Tanıtıcı Bilgi Formunun yanı sıra Sosyotropi Otonomi Ölçeği ile Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeği kullanıldı.

3.4.1.1. Tanıtıcı bilgi formu

Araştırmacı tarafından literatür taranarak (Akkaya, 2009; Albayrak ve Kutlu, 2009; Erdoğan, 2015; Onbaşılı, 2012) hazırlanan anket formunda ergenlerin yaşı, cinsiyeti, boy ve kilo değerlendirmesi, adet görme ve adet dönemi, lise türü, sınıf düzeyi, ikamet yeri, kaçınıcı çocuk olduğu, kardeş sayısı, kardeşlerle iletişim durumu, aile tipi, annenin çalışma ve eğitim durumu, babanın çalışma ve eğitim durumu, gelir düzeyi, ailenin çocuk yetiştirme tutumu, yakın zamanda ergenin travma yaşama durumu, ergenin okul içi ve dışı sosyal faaliyetlere katılma durumu gibi özellikleri sorgulayan 21 soru bulunmaktadır (Bkz. Ek-1).

3.4.1.2. Sosyotropi otonomi ölçeği (SOKÖ)

Beck ve ark tarafından 1983'de insanların bağımlı ve özerk olma, kişilik özelliklerini ölçmek amacıyla Sosyotropi Otonomi Ölçeği geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmaları 1993'te Şahin, Ulusoy ve Şahin tarafından yapılmıştır. Ölçek kendini öz bildirimine dayanan iki alt boyut ve 5'li likert tipinde 60 maddeden

oluşmaktadır. Ölçeğin 30 maddesi sosyotropi alt boyutunu, 30 maddesi otonomi alt boyutunu oluşturmaktadır. Her alt boyut ise kendi arasında 3 alt gruptan oluşmaktadır. Sosyotropi alt boyutu kendi arasında onaylanmama kaygısı, ayrılık kaygısı ve başkalarını memnun etme alt gruplarından oluşmakta iken otonomi alt boyutu kişisel başarı, özgürlük, yalnızlıktan hoşlanma alt gruplarından oluşmaktadır. Sosyotropi boyutunda yer alan 11, 17, 18, 24, 27, 29, 33, 38, 44, 50. maddeler onaylanmama kaygısını, 4, 8, 19, 26, 31, 34, 35, 40, 47, 49, 53, 58, 59. maddeler ayrılık kaygısını, 1, 5, 7, 15, 46, 52, 56. maddeler ise başkalarını memnun etme alt boyutunu ölçmektedir. Otonomi alt boyutunda yer alan 2, 3, 9, 12, 14, 20, 30, 32, 39, 45, 48, 60. maddeler kişisel başarıyı, 6, 13, 21, 22, 23, 28, 36, 41, 43, 54, 55, 57. maddeler özgürlüğü, 10, 16, 25, 37, 42, 51. maddeler ise yalnızlıktan hoşlanma alt boyutunu ölçmektedir. Her maddenin puan değerlendirmesi, hiç tanımlamıyor için 0, biraz tanımlıyor için 1, orta derecede tanımlıyor için 2, iyi tanımlıyor için 3, çok iyi tanımlıyor için 4 puan verilecek şekilde yapılmaktadır. Ölçeğin genel toplam puanı olamamakla birlikte iki alt boyuttan ayrı ayrı toplam puan elde edilmektedir. Her bir alt boyuttan alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan 120'dir. Sosyotropi alt boyutundan alınan yüksek puanlar sosyotropik kişilik özelliklerinin yüksek olduğuna, otonomi alt boyutundan alınan yüksek puanlar otonomik kişilik özelliklerinin yüksek olduğuna işaret eder (Şahin, N., Ulusoy ve Şahin, N., 2003). Ölçeğin güvenirlik çalışmasında, hasta grubunda elde edilen cronbach alfa iç tutarlık katsayısı sosyotropi alt boyutu için 0.70, otonomi alt boyutu için 0.81, öğrenci grubunda ise sosyotropi alt boyutu için 0.83, otonomi alt boyutu için 0.81 olarak bulunmuştur (Öner, 2008).

Bu çalışmada cronbach alfa kat sayısı genel sosyotropi için 0.84, onaylanmama kaygısı için 0.70, ayrılık kaygısı için 0.76, başkalarını memnun etme için 0.48, genel otonomi için 0.81, kişisel başarı için 0.75, özgürlük için 0.56, yalnızlıktan hoşlanma için ise 0.56 olarak bulunmuştur (Bkz. Ek-2).

3.4.1.3. Sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ölçeği (SÖÖİTÖ)

Spielberger ve arkadaşları tarafından 1988'te geliştirilmiş olan Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlaması Özer tarafından 1994'te yapılmıştır. Ölçek ergenlere ve yetişkinlere uygulanabilmektedir. Sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ölçeği, biri sürekli öfkeyi diğeri öfkenin ifade tarzını ölçen iki alt boyuttan

oluşmaktadır. Öfkenin ifade tarzı alt boyutu; öfke içe vurumu, öfke dışa vurumu ve öfke kontrol boyutlarından oluşmaktadır (Özer, 1994). Öfke içe vurumu; bireyin öfkeyi içinde tutması bununla ilgili konuşmamasıdır. Öfke dışa vurumu; öfkenin sözlü veya davranışa dökülerek dışarıya aktarılmasıdır. Öfke kontrolü ise öfke duygusunun bireysel tepkilerle sağlıklı bir şekilde ifade edilmesidir (Starner ve Peters, 2004).

Ölçek, 4'lü derecelendirmeye sahip likert tipi 34 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin ilk 10 maddesi "Sürekli Öfke" alt boyutunu, sonraki 24 maddesi ise "Öfke İfade Tarzı" nı ölçmektedir. Öfke içe vurumunu 13, 15, 16, 20, 23, 27, 31. maddeler, öfke dışa vurumunu 12, 17, 19, 22, 24, 29, 32, 33. maddeler, öfke kontrolünü ise 11, 14, 18, 21, 25, 28, 30, 34 maddeler ölçmektedir (Özer, 1994). Ölçeğin puanlaması yapılırken, "hiç tanımlamıyor" yanıtı 1 puan, "biraz tanımlıyor" yanıtı 2 puan, "oldukça tanımlıyor" yanıtı 3 puan, "tümüyle tanımlıyor" yanıtı 4 puan olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin kesim noktası ve genel toplam puanı olmamakla beraber sürekli öfke alt boyutundan alınabilecek puanlar 10 ile 40 arası, Öfke ifade tarzları alt boyutunun her bir grubundan alınabilecek puanlar 8 ile 32 arasındadır. Öfke içe vurumu boyutundan elde edilen yüksek puanlar öfkenin dışarı yansıtılmadığını, öfke dışa vurumu boyutundan elde edilen yüksek puanlar öfkenin rahatça ifade edilebildiğini, Öfke kontrol alt boyutundan alınan yüksek puanlar öfkenin kontrolünün sağlanabildiğini göstermektedir (Savaşır ve Şahin, 1997).

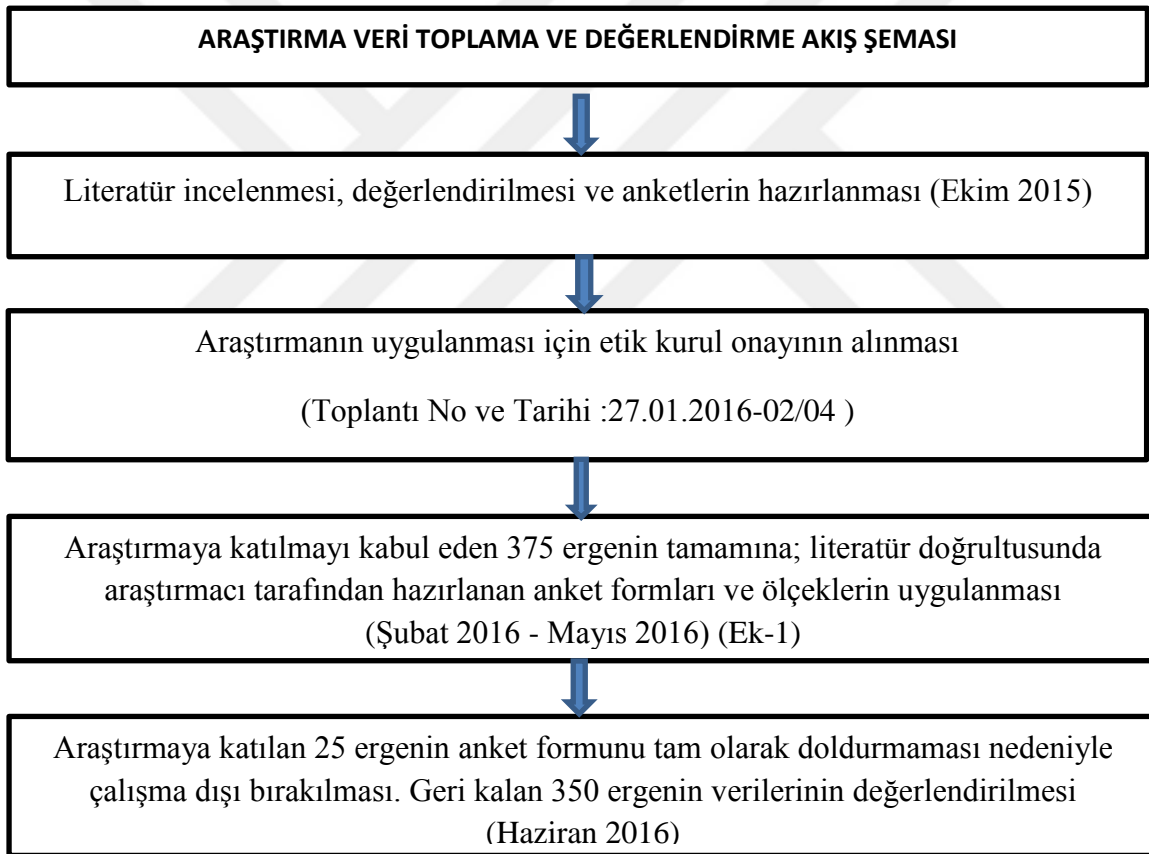
Ölçeğin güvenirlik çalışmaları ilk kez Spielberger ve arkadaşları tarafından yapılmıştır ve alfa değerlerinin 0.82 ile 0.90 arasında değiştiği saptamıştır (Özer, 1994). Akdeniz'in (2007) test tekrar yöntemiyle yapmış olduğu güvenirlik çalışmasında alfa değerleri sürekli öfke için 0.79, öfke içte vurum için 0.65, öfke dışa vurum için 0.75 ve öfke kontrolü için 0.65 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise cronbach alfa değerleri sürekli öfke için 0.78, öfke içe vurum için 0.64, öfke dışa vurum için 0.81, öfke kontrolü için 0.83 olarak bulunmuştur (Bkz. Ek-3).

3.4.2. Araştırmanın uygulanma şekli

Kurum ve etik kurul izinleri alındıktan sonra araştırmanın yapılacağı liselerde görev yapan idare personeli ile görüşüldü, araştırmanın amacı ve içeriği hakkında bilgi verildi. Araştırmaya dâhil edilme kriterlerini taşıyan ergenlerden kendilerinin ve

velilerinin bilgilendirilmiş gönüllü olur formları alındı. Örneklem (350) yaklaşık %3'lük kısmını oluşturan 10 öğrenciye ön uygulama yapıldı. Ön uygulamaya alınan ergenlere tanıtıcı bilgi formu ile ölçekler dağıtılarak gerekli açıklamalar yapıldı ve öğrenciler tarafından formlar dolduruldu, bu öğrenciler araştırma örneğine dahil edilmedi. Öğrenciler formları doldururken yanlarında bulunarak, öğrencilere gerekli açıklamalar yapıldı ve öğrenciler tarafından sorulan sorular cevaplandı. Anket formları ders saatleri dışında (öğle arasında yemekten sonra) ortalama 25 dakikada dolduruldu. Doldurulan 375 anket formundan eksik işaretlemelerin olduğu anketler çalışma dışı bırakılarak toplamda 350 anket formu çalışmaya dâhil edildi.

3.4.3. Araştırmanın veri toplama ve değerlendirme akış şeması



Şekil 1. Araştırmanın veri toplama ve değerlendirme akış şeması

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler, Statistical Package for Social Science (SPSS) 21 programı kullanılarak değerlendirildi. Verilerin normal dağılıma uygunluğunu

belirlemede Shapiro-Wilk normallik testi kullanıldı. Verilerin değerlendirilmesinde normal dağılım gösteren değişkenler için bağımsız gruplarda t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi, normal dağılım göstermeyen değişkenlerde ise Mann Whitney U ve Kruskal Wallis Testi (test puanı hesaplamada χ^2 istatistiği kullanılmıştır), sayısal değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemede korelasyon analizi, istatistiksel olarak anlamlı bulunan değişkenlerde farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacıyla ise Post Hoc Testleri kullanılmıştır. $p < 0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

*Cinsiyet, yaş, ikamet yeri, annenin çalışma durumu, travma yaşama, okul içi ve dışı sosyal faaliyetlere katılma değişkenleri için bağımsız gruplarda t Testi;

*Ergenin kilosunu ve boyunu değerlendirme, lise türü, ailedeki çocuk sırası, adet dönemi, sınıf düzeyi, anne eğitim düzeyi, gelir düzeyi değişkenleri için Tek Yönlü Varyans Analizi;

*Kardeşlerle iletişim düzeyi, kardeş sayısı, aile tipi, ailenin çocuk yetiştirme tutumu, baba eğitim düzeyi değişkenleri için Kruskal Wallis Testi;

*Baba çalışma değişkeni için Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

3.5.1. Araştırmanın değişkenleri

3.5.1.1. Bağımsız değişkenler

Araştırma kapsamına dahil edilen ergenlerin tanıtıcı özellikleri araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturdu.

3.5.1.2. Bağımlı değişkenler

Sosyotropi otonomi kişilik ölçeğinden alınan puan ortalamaları ve sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ölçeğinden alınan puan ortalamaları bağımlı değişkenleri oluşturdu.

3.6. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yürütülebilmesi için Yozgat İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Yozgat Bozok Üniversitesi İnvaziv (Girişimsel) Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan gerekli izinler alındı. Araştırmada Helsinki Bildirgesi'nde yer alan etik ilkelere uyulup ve bireylere ait bilgilerin gizlilikleri korunmuştur. Araştırmanın yapıldığı kurumdan, çalışmanın amaç ve kapsamını içeren bir bilgi formu ile yazılı başvuruda bulunularak yazılı izinler alınmıştır. Araştırmaya katılmaya isteklilik, gönüllülük ilkesine özen gösterilerek öğrenci ile velilerin yazılı ve sözlü onamları alınarak uygulamaya başlanmıştır.

3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmanın örnekleme, Yozgat il merkezine bağlı liselerde eğitim gören öğrencilerle sınırlıdır.
2. Kişilik özellikleri, kullanılan Sosyotropik Otonomik Kişilik Ölçeğinin ölçtüğü kişilik özellikleri ile sınırlıdır.
3. Bu araştırma ile ölçülmek istenen öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzları Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeğinin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.
4. Araştırmadan elde edilen bulgular, deneklerin ölçeklere verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır. Bu ölçeklerin haricinde gözlem, görüşme gibi herhangi bir veri toplama aracı kullanılmadı.
5. Tüm öğrencilere aynı anda ulaşamaması bu çalışmanın veri toplama aşamasında karşımıza çıkan bir diğer sınırlılığıdır.

4.BULGULAR

Tablo 1. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı (N=350)

Tanıtıcı Özellikler	Sayı	%
Yaş (yıl)		
14-16	184	52.6
17-19	166	47.4
Cinsiyet		
Kız	201	57.4
Erkek	149	42.6
Kilosunu Değerlendirme		
Zayıf	61	17.4
Normal	197	56.3
Kilolu	92	26.3
Boyunu Değerlendirme		
Kısa	84	24.0
Normal	224	64.0
Uzun	42	12.0
Adet Dönemi (n=201)		
Adet Öncesi	76	37.8
Adet Dönemi	41	20.4
Adet Sonrası	84	41.8
Sınıf		
9	84	24.0
10	100	28.6
11	91	26.0
12	75	21.4
Lise Türü		
Fen Lisesi	65	18.6
Anadolu Lisesi	71	20.3
Meslek Lisesi	68	19.4
Din Hizmetleri Lisesi	146	41.7
İkamet Yeri		
Aile Yanı	242	69.1
Pansiyon	108	30.9
Ailedeki çocuk sırası		
Birinci	115	32.9
İkinci	111	31.7
Üçüncü	73	20.9
Dördüncü ve üzeri	51	14.5

Tablo 1. Devamı

Kardeş Sayısı		
Bir	2	0.6
İki	94	26.9
Üç	134	38.2
Dört kardeş ve üzeri	120	34.3
Kardeşlerle İletişim		
Kötü	10	2.9
Orta	112	32.1
İyi	228	65.0
Aile Tipi		
Çekirdek aile	280	80.0
Geniş aile	62	17.7
Parçalanmış aile	8	2.3
Annenin Eğitim Düzeyi		
Okur Yazar Değil	21	6.0
İlkokul	156	44.6
Ortaokul	70	20.0
Lise	67	19.1
Üniversite	36	10.3
Annenin Çalışma Durumu		
Çalışıyor	65	18.6
Çalışmıyor	285	81.4
Babanın Eğitim Düzeyi		
Okur Yazar Değil	11	3.1
İlkokul	61	17.4
Ortaokul	55	15.7
Lise	113	32.3
Üniversite	110	31.4
Babanın Çalışma Durumu		
Çalışıyor	326	93.1
Çalışmıyor	24	6.9
Gelir Durumu		
Gelir giderden az	35	10.0
Gelir Gidere Denk	251	71.7
Gelir Giderden Fazla	64	18.3
Ailenin Çocuk Yetiştirme Tutumu		
Baskıcı ve Otoriter	57	16.3
Aşırı Koruyucu	53	15.1
Reddedici	5	1.4
Eşitlikçi ve Demokratik	217	62.0
Tutarsız	18	5.1
Yakın Zamanda Travma Yaşama Durumu		
Evet	76	21.7
Hayır	274	78.3
Okul İçi ve Dışı Sosyal Faaliyetlere Katılma Durumu		
Evet	245	70.0
Hayır	105	30.0

Tablo 1’de ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımları görülmektedir. Buna göre ergenlerin %52.6’sı 14-16 yaş aralığında ve %50.3’ü kızlardan oluşmaktadır. Kızların tamamının adet gördüğü ve %41.8’inin adet sonrası dönemde olduğu saptandı. Ergenlerin %56.3’ünün kilosunu, %64’ünün ise boy uzunluğunu normal olarak değerlendirdiği tespit edildi. Ergenlerin, %41.7’si Din Hizmetleri Lisesi’nde öğrenim görmekte ve %28.6’sı 10. sınıfa devam etmektedir. Yine ergenlerin %80’inin çekirdek aileye sahip olduğu, %60.1’inin ailesinin yanında ikamet ettiği, %38.3’ünün 3 kardeşe sahip olduğu, %32.9’unun ilk çocuk olduğu ve %64.6’sının kardeşleri ile iletişiminin iyi olduğu belirlendi. Ergenlerin ebeveynlerinin özelliklerine bakıldığında; Ergenlerin %44.6’sının annesinin ilköğretim mezunu olduğu ve sadece % 18.6’sının çalıştığı, babaların %32.3’ünün lise mezunu olduğu ve %93.1’inin çalıştığı görüldü. Araştırma kapsamına alınan ergenlerin kendi değerlendirmelerine göre %71.7’sinin gelirlerinin giderlerine denk olduğu ve %62’ sinin ailesinin eşitlikçi ve demokratik yetiştirme tutumuna sahip olduğu saptandı. Ergenlerin %78.3’ünün hayatı boyunca travma olarak adlandırabilecekleri herhangi bir olay yaşamadıkları ve ergenlerin %70’inin hem okul içi hem de okul dışı sosyal faaliyetlere katıldıkları belirlendi.

Tablo 2. Ergenlerin sosyotropik otonomik kişilik ölçeği ve alt boyutları puan ortalamalarının dağılımı (N=350)

Alt Boyutlar	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)
Genel Sosyotropi Düzeyi	69.32±17.10	69.0 (17-106)
Onaylanmama Kaygısı	22.00±7.27	22.0 (2-39)
Ayrılık Kaygısı	33.63±8.59	34.0 (89-52)
Başkalarını Memnun Etme	13.69±4.45	14.0 (1-27)
Genel Otonomi Düzeyi	69.20±14.10	69.0 (30-102)
Kişisel Başarı	31.11±7.58	31.0 (9-48)
Özgürlük	24.18±5.43	24.0 (10-37)
Yalnızlıktan Hoşlanma	13.91±4.61	14.0 (1-24)

$\bar{x} \pm ss$: Ortalama \pm Standart Sapma M (Min-Max): Medyan (Minimum-Maksimum)

Ergenlerin genel sosyotropi ve alt boyutları olan onaylanmama kaygısı, ayrılık kaygısı, başkalarını memnun etme puan ortalamaları ile genel otonomi ve alt boyutları olan kişisel başarı, özgürlük, yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamalarının orta seviyede olduğu belirlendi.

Tablo 3. Ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ölçeği alt boyutları puan ortalamalarının dağılımı (N=350)

Alt boyutlar	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)
Sürekli Öfke	22.84±5.52	22.0 (12-38)
Öfke İçe Vurumu	17.54±4.31	17.0 (8-32)
Öfke Dışa Vurumu	17.60±4.96	17.0 (8-32)
Öfke Kontrolü	19.40±4.94	19.0 (8-32)

$\bar{x} \pm ss$: Ortalama \pm Standart Sapma

M (Min-Max): Medyan (Minimum-Maksimum)

Ergenlerin sürekli öfke, öfke içe vurum, öfke dışa vurum ve öfke kontrol puan ortalamalarının orta seviyede olduğu belirlendi.

Tablo 4. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sosyotropi alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (N=350)

Özellikler	Onaylanmama Kaygısı		Ayrılık Kaygısı		Başkalarını Memnun Etme		Genel Sosyotropi	
	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)
Yaş								
14-16	22.90±7.46	23.00 (2.00-39.00)	34.33±8.66	35.00 (9.00-52.00)	13.82±4.71	14.00 (1.00-27.00)	71.05±17,46	73.00 (17.00-106.00)
17-19	21.00±6.95	21.00 (5.00-36.00)	32.84±8.46	33.00 (10.00-49.00)	13.56±4.17	13.00 (4.00-24.00)	67.40±16,55	67.00 (26.00-105.00)
Test/p	t=2.461	p=0.014	t=1.630	p=0.104	t=0.535	p=0.593	t=1.997	p=0.047
Cinsiyet								
Kadın	22.38±7.62	22.00 (4.00-39.00)	35.13±8.20	36.00 (10.00-49.00)	13.65±4.65	14.00 (1.00-27.00)	71.16±17.46	72.00(26.00-106.00)
Erkek	21.48±6.76	22.00 (2.00-37.00)	31.60±8.71	32.00 (9.00-52.00)	13.75±4.19	14.00 (4.00-25.00)	66.83±16.34	67.00(17.00-98.00)
Test/p	t=1.145	p=0.253	t=3.882	p=0.000	t=-0.204	p=0.839	t=2.360	p=0.019
Kilo Değerlendirme								
Zayıf	22.10±6.36	22.00 (5.00-37.00)	33.82±8.46	34.00 (14.00-49.00)	14.28±4.27	15.00 (5.00-23.00)	70.20±15.19	67.00(35.00-100.00)
Normal	21.47±7.33	21.00 (2.00-37.00)	33.52±8.51	34.00 (9.00-52.00)	13.56±4.43	14.00 (1.00-25.00)	68.55±17.30	69.00(17.00-105.00)
Kilolu	23.08±7.66	24.00 (4.00-39.00)	33.73±8.91	35.00 (10.00-48.00)	13.59±4.63	13.00 (4.00-27.00)	70.39±17.95	71.50(26.00-106.00)
Test/p	F=1.547	p=0.214	F=0.039	p=0.962	F=0.633	p=0.532	F=0.454	p=0.635
Boy Değerlendirme								
Kısa	22.67±7.89	24.50 (2.00-39.00)	34.29±9.53	36.00 (9.00-49.00)	13.64±4.42	14.00 (2.00-22.00)	70.60±19.07	74.50(17.00-104.00)
Normal	21.59±7.24	21.00 (4.00-37.00)	33.19±8.49	34.00 (11.00-52.00)	13.52±4.57	13.00 (1.00-27.00)	68.30±16.88	67.00(26.00-106.00)
Uzun	22.86±6.05	24.50 (9.00-34.00)	34.62±6.99	36.00 (19.00-49.00)	14.71±3.81	14.00 (7.00-22.00)	72.19±13.63	73.50(37.00-99.00)
Test/p	F=1.002	p=0.368	F=0.815	p=0.443	F=1.276	p=0.281	F=1.225	p=0.295
Adet Dönemi								
Adet öncesi	22.51±7.24	22.00 (6.00-36.00)	35.50±7.69	37.00 (17.00-49.00)	13.91±4.30	14.00 (6.00-23.00)	71,92±16.17	73.00(34.00-104.00)
Adet dönemi	22.41±7.85	22.00 (4.00-37.00)	35.17±7.29	34.00 (20.00-49.00)	14.34±5.14	15.00 (2.00-27.00)	71,93±16.76	68.00(42.00-106.00)
Adet sonrası	22.25±7.93	23.00 (4.00-39.00)	34.77±9.09	36.50 (10.00-49.00)	13.08±4.70	13.00 (1.00-23.00)	70,11±18.99	73.00(26.00-105.00)
Test/p	F=0.024	p=0.976	F=0.156	p=0.856	F=1.196	p=0.305	F=0.263	p=0.769
Kaçıncı Sınıf Olduğu								
9.Sınıf	22.50±7.59	23.00 (4.00-37.00)	35.10±8.40	36.50 (11.00-52.00)	14.13±4.52	14.00 (6.00-27.00)	71.73±16.71	71.50(35.00-106.00)
10.Sınıf	22.97±7.36	23.00 (2.00-39.00)	32.93±8.83	33.00 (9.00-49.00)	13.14±4.57	13.00 (1.00-25.00)	69.04±17.74	70.50(17.00-104.00)
11.Sınıf	21.96±6.88	22.00 (6.00-36.00)	34.59±8.52	36.00 (11.00-49.00)	14.25±4.29	14.00 (2.00-23.00)	70.80±16.70	72.00(29.00-105.00)
12.Sınıf	20.20±7.06	20.00 (5.00-36.00)	31.73±8.25	33.00 (10.00-46.00)	13.27±4.38	13.00 (4.00-24.00)	65.20±16.72	65.00(26.00-99.00)
Test/p	F=2.283	p=0.079	F=2.677	p=0.047	F=1.499	p=0.214	F=2.266	p=0.081

Ergenlerin tanımlayıcı özelliklerine göre genel sosyotropi ve alt boyut puan ortalamalarının dağılımı Tablo 4'te görülmektedir. Araştırma kapsamına alınan ergenlerden 14-16 yaş grubundakilerin onaylanmama kaygısı (22.90 ± 7.46) ve genel sosyotropi (71.05 ± 17.46) puan ortalamaları 17-19 yaş grubundakilere göre yüksek olup aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi ($p < 0.05$). Cinsiyete göre ergenlerin genel sosyotropi ve alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; kız ergenlerin ayrılık kaygısı (35.13 ± 8.20) ve genel sosyotropi (71.16 ± 17.46) puan ortalamalarının, erkek öğrencilerin ayrılık kaygısı (31.60 ± 8.71) ve genel sosyotropi (66.83 ± 16.34) puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlendi ($p < 0.05$). Ergenlerin kilo ve boy uzunluğunu algılama durumlarına göre genel sosyotropi ve alt boyut puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermediği saptandı ($p > 0.05$).

Araştırma kapsamına alınan kız ergenlerin tamamının adet gördüğü ancak bulunduğu adet öncesi, adet dönemi ve adet sonrası dönemin genel sosyotropi puan ortalamalarının farklılık göstermediği belirlendi ($p > 0.05$). Ergenlerin öğrenim gördükleri sınıflara göre genel sosyotropi ve alt boyut puan ortalamaları kıyaslandığında, 9, 10, 11, 12. sınıflarda okuyan ergenlerin ayrılık kaygısı puan ortalamalarının sırasıyla 35.10 ± 8.40 , 32.93 ± 8.83 , 34.59 ± 8.52 , 31.73 ± 8.25 olduğu ve gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edildi ($p = 0.047$). Yapılan ileri analizde bu farkın 9. sınıf ile 12. sınıf, 11. sınıf ile 12. sınıfta öğrenim gören ergenlerin puan ortalamaları arasındaki farktan kaynaklandığı saptandı ($p < 0.05$).

Tablo 4.1. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sosyotropi alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (N=350)

Özellikler	Onaylanmama Kaygısı		Ayrılık Kaygısı		Başkalarını Memnun Etme		Genel Sosyotropi	
	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)
Lise Türü								
Fen Lisesi	21.86±7.91	22.00 (6.00-39.00)	33.42±8.00	34.00 (12.00-49.00)	13.51±4.56	14.00 (2.00-22.00)	68.78±18.01	72.00(28.00-105.00)
Anadolu Lisesi	21.27±7.25	21.00 (7.00-36.00)	33.61±9.91	34.00 (10.00-52.00)	12.38±4.07	12.00 (5.00-22.00)	67.25±18.36	67.00(26.00-104.00)
Meslek Lisesi	21.13±7.36	21.00 (2.00-37.00)	33.84±8.08	34.50 (9.00-48.00)	13.72±4.10	14.00 (6.00-25.00)	68.69±16.31	69.50(17.00-101.00)
İmam Hatip Lisesi	22.82±6.92	23.00 (4.00-37.00)	33.63±8.46	34.00 (11.00-49.00)	14.40±4.63	14.50 (1.00-27.00)	70.86±16.44	71.00(27.00-106.00)
Test/p	F=1.194	p=0.312	F=0.028	p=0.994	F=3.402	p=0.018	F=0.781	p=0.505
İkamet Yeri								
Aile Yanı	22.16±7.53	22.00 (2.00-37.00)	33.64±8.69	34.00 (9.00-52.00)	13.49±4.42	14.00 (1.00-24.00)	69.29±17.46	70.00(17.00-105.00)
Pansiyon	21.64±6.67	21.00 (9.00-39.00)	33.60±8.39	34.00 (10.00-49.00)	14.15±4.51	14.00 (4.00-27.00)	69.39±16.35	68.50 (26.00-106.00)
Test/p	t=0.620	p=0.536	t=0.035	p=0.972	t=-1.275	p=0.203	t=-0.050	p=0.960
Ailedeki çocuk sırası								
1.Çocuk	22.32±7.32	22.00 (2.00-36.00)	33.44±8.79	33.00 (9.00-52.00)	13.31±4.53	13.00 (2.00-25.00)	69.08±17.23	68.00 (17.00-104.00)
2.Çocuk	21.56±7.14	22.00 (4.00-39.00)	34.05±7.83	35.00 (10.00-49.00)	13.66±4.34	14.00 (1.00-23.00)	69.26±16.48	71.00 (26.00-105.00)
3.Çocuk	21.77±7.85	21.00 (4.00-37.00)	33.10±9.27	34.00 (11.00-49.00)	14.33±4.43	14.00 (4.00-23.00)	69.19±18.11	68.00 (29.00-101.00)
4.Çocuk	22.57±6.71	22.00 (7.00-37.00)	33.88±8.88	34.00 (11.00-49.00)	13.73±4.60	14.00 (5.00-27.00)	70.18±17.14	69.00 (26.00-106.00)
Test/p	F=0.338	p=0.798	F=0.207	p=0.892	F=0.772	p=0.510	F=0.053	p=0.984
Kardeş Sayısı								
1 Kardeş	29.50±6.36	30.00 (25.00-34.00)	46.50±7.78	47.00 (41.00-52.00)	9.50±2.12	10.00 (8.00-11.00)	85.50±16.26	86.00 (74.00-97.00)
2 Kardeş	20.35±7.20	20.00 (2.00-35.00)	32.20±8.63	33.00 (9.00-48.00)	12.61±4.53	13.00 (4.00-24.00)	65.16±17.05	64.00 (17.00-100.00)
3 Kardeş	23.38±7.03	24.00 (6.00-39.00)	34.58±8.32	36.00 (10.00-49.00)	14.50±4.47	15.00 (2.00-25.00)	72.46±16.74	73.00 (26.00-105.00)
4 Kardeş ve ↑	21.63±7.33	21.00 (4.00-37.00)	33.46±8.65	34.00 (11.00-49.00)	13.72±4.22	14.00 (1.00-27.00)	68.80±16.91	68.00 (26.00-106.00)
Test/p	$\chi^2=11.421$	p=0.010	$\chi^2=7.743$	p=0.052	$\chi^2=14.352$	p=0.002	$\chi^2=12.174$	p=0.007
Kardeşlerle İletişim								
İyi	21.20±6.78	21.00 (4.00-36.00)	33.46±8.41	34.00 (10.00-49.00)	13.32±4.30	13.00 (1.00-25.00)	74.70±14.55	77.00 (42.00-91.00)
Orta	23.28±8.07	24.00 (2.00-39.00)	33.50±8.80	34.00 (9.00-49.00)	14.48±4.61	14.50 (2.00-27.00)	71.26±18.62	71.50 (17.00-106.00)
Kötü	24.30±6.15	24.00 (16.00-36.00)	36.20±9.11	37.50 (21.00-48.00)	14.20±5.41	14.50 (5.00-22.00)	67.98±16.30	68.00 (26.00-105.00)
Test/p	$\chi^2=7.393$	p=0.025	$\chi^2=0.946$	p=0.623	$\chi^2=5.211$	p=0.074	$\chi^2=4.626$	p= 0.099

Ergenlerin öğrenim gördükleri lise türüne göre, genel sosyotropi ve alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlendi. Yapılan ileri analizde bu farkın İmam Hatip Lisesi'nde okuyan ergenlerin, başkalarını memnun etme puan ortalamalarının (14.40±4.63) Anadolu Lisesi'nde okuyan ergenlerin (12.38±4.07) puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde yüksek olmasından kaynaklandığı tespit edildi ($p<0.05$). Ergenlerin ikamet ettikleri yere göre, genel sosyotropi ve alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlendi ($p>0.05$).

Ergenin ailedeki çocuk sırasına bakıldığında sosyotropik kişilik özellikleri ve alt boyut puan ortalamalarına bakıldığında; gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlendi ($p>0.05$). Ergenin sahip olduğu kardeş sayısına göre genel sosyotropi ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptandı. Bu farkın nereden kaynaklandığını belirlemek için yapılan ileri analizde, 3 kardeşe sahip olan ergenlerin onaylanmama kaygısı (23.38±7.03), başkalarını memnun etme (14.50±4.47) ve genel sosyotropi (72.46±16.74) puan ortalamalarının, 2 kardeşe sahip olan ergenlerin onaylanmama kaygısı (20.35±7.20), başkalarını memnun etme (12.61±4.53) ve genel sosyotropi (65.16±17.05) puan ortalamalarına göre anlamlı derecede yüksek olmasından kaynaklandığı bulundu (sırasıyla $p=0.010$; $p=0.002$; $p=0.007$).

Kardeşlerle iletişim düzeyine göre ergenlerin sosyotropik kişilik özellikleri ve alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde; gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edildi. Yapılan ileri analizde bu farkın, iletişim düzeyinin orta seviyede olduğunu ifade eden ergenlerin onaylanmama kaygısı (23.28±8.07) puan ortalamalarının, kardeşleriyle iletişim düzeylerinin iyi olduğunu ifade eden ergenlerin onaylanmama kaygısı (21.20±6.78) puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olmasından kaynaklandığı belirlendi ($p=0.025$).

Tablo 4. 2. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sosyotropi alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (N=350)

Özellikler	Onaylanmama Kaygısı		Ayrılık Kaygısı		Başkalarını Memnun Etme		Genel Sosyotropi	
	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)
Aile Tipi								
Çekirdek	21.95±6.97	22.00 (6.00-39.00)	33.82±8.18	34.00 (10.00-52.00)	13.57±4.32	13.50 (2.00-24.00)	69.35±16.20	68.00 (26.00-105.00)
Geniş	22.08±8.34	22.00 (4.00-37.00)	33.21±10.09	34.50 (11.00-49.00)	13.90±4.90	14.50 (1.00-27.00)	69.19±20.37	71.00 (26.00-106.00)
Parçalanmış	23.13±9.63	25.50 (2.00-31.00)	29.88±10.11	32.50 (9.00-38.00)	16.38±5.29	17.00 (6.00-23.00)	69.38±22.51	77.50 (17.00-86.00)
Test/p	$\chi^2=0.993$	p=0.609	$\chi^2=1.040$	p=0.595	$\chi^2=3.316$	p=0.190	$\chi^2=0.471$	p=0.790
Annenin Eğitim Düzeyi								
Okur Yazar Değil	22.10±6.04	21.00 (14.00-36.00)	34.95±7.63	37.00 (18.00-46.00)	14.81±3.76	13.00 (10.00-20.00)	71.86±13.05	70.00 (47.00-91.00)
İlkokul	22.68±7.74	23.00 (4.00-39.00)	33.96±8.93	35.00 (10.00-49.00)	14.24±4.47	14.50 (4.00-27.00)	70.88±17.96	71.00 (26.00-106.00)
Ortaokul	21.87±6.12	21.50 (10.00-34.00)	33.40±8.02	34.00 (12.00-47.00)	13.59±4.29	14.00 (4.00-23.00)	68.86±15.52	71.00 (28.00-99.00)
Lise	21.13±7.19	22.00 (2.00-35.00)	33.22±8.72	33.00 (9.00-49.00)	13.18±4.80	13.00 (1.00-24.00)	67.54±17.43	67.00 (17.00-104.00)
Lisans ve üzeri	20.86±8.05	20.00 (5.00-35.00)	32.58±8.68	32.50 (11.00-52.00)	11.83±3.92	12.50 (2.00-19.00)	65.28±17.49	61.50 (37.00-97.00)
Test/p	F=0.803	p=0.524	F=0.364	p=0.834	F=2.784	p=0.027	F=1.141	p=0.337
Annenin Çalışma Durumu								
Çalışıyor	22.72±8.06	23.00 (2.00-37.00)	33.88±9.27	36.00 (9.00-52.00)	12.92±4.54	13.00 (1.00-23.00)	69.52±19.04	74.00 (17.00-100.00)
Çalışmıyor	21.86±7.11	21.00 (4.00-39.00)	33.45±8.46	34.00 (10.00-49.00)	13.86±4.43	14.00 (4.00-27.00)	69.16±16.73	68.00 (26.00-106.00)
Test/p	t=0.958	p=0.339	t=0.504	p=0.615	t=-1.594	p=0.112	t=0.246	p=0.806
Babanın Eğitim Düzeyi								
Okur Yazar Değil	23.82±5.02	25.00 (14.00-29.00)	32.82±6.29	32.00 (24.00-44.00)	13.82±3.16	13.00 (10.00-20.00)	70.45±8.00	71.00 (61.00-84.00)
İlkokul	23.82±6.66	25.00 (7.00-37.00)	34.77±8.38	37.00 (12.00-49.00)	14.16±4.27	15.00 (6.00-25.00)	72.75±15.87	72.00 (26.00-99.00)
Ortaokul	22.85±6.86	23.00 (4.00-36.00)	34.76±7.83	36.00 (18.00-49.00)	15.56±4.12	15.00 (5.00-27.00)	73.18±15.02	75.00 (48.00-106.00)
Lise	21.63±7.44	22.00 (2.00-37.00)	33.67±8.93	34.00 (9.00-49.00)	13.52±4.58	13.00 (1.00-23.00)	68.82±18.01	69.00 (17.00-105.00)
Lisans ve üzeri	20.76±7.62	20.00 (5.00-39.00)	32.45±8.86	33.00 (11.00-52.00)	12.66±4.43	13.00 (2.00-24.00)	65.88±17.91	65.00 (28.00-104.00)
Test/p	$\chi^2=9.972$	p=0.041	$\chi^2=4.503$	p=0.342	$\chi^2=16.721$	p=0.002	$\chi^2=9.258$	p=0.055
Babanın Çalışma Durumu								
Çalışıyor	21.94±7.31	22.00 (2.00-39.00)	33.67±8.61	34.00 (9.00-52.00)	13.60±4.44	14.00 (1.00-25.00)	69.21±17.10	69.50 (17.00-105.00)
Çalışmıyor	22.79±6.77	21.50 (13.00-36.00)	33.04±8.46	34.00 (14.00-46.00)	14.96±4.59	15.50 (7.00-27.00)	70.79±17.42	67.50 (35.00-106.00)
Test/p	U=3727.500	p=0.699	U=3751.000	p=0.736	U=3282.000	p=0.187	U=3732.500	p=0.707

Ergenlerin sahip oldukları aile tipine göre sosyotropik kişilik özellikleri ve alt boyut puan ortalamalarına bakıldığında; gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edildi ($p>0.05$). Ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre ergenlerin sosyotropik kişilik özellikleri ve alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; annelerin eğitim düzeyi ile sosyotropi alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulundu. Yapılan ileri analizde bu farkın anneleri okur yazar olmayan ergenlerin başkalarını memnun etme puan ortalamaları (14.81 ± 3.76) ile anneleri ilkokul mezunu olan ergenlerin başkalarını memnun etme puan ortalamalarının (14.24 ± 4.47), anneleri en az lisans mezunu olan ergenlerin puan ortalamalarına (11.83 ± 3.92) göre anlamlı düzeyde daha yüksek olmasından kaynaklandığı belirlendi ($p=0.027$). Babaları ilkokul mezunu olan ergenlerin onaylanmama kaygısı puan ortalamalarının (23.82 ± 6.66), babaları üniversite mezunu olan ergenlerin onaylanmama kaygısı puan ortalamalarına (20.76 ± 7.62) göre yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulundu ($p=0.041$). Babaları ilkokul mezunu olan ergenler (14.16 ± 4.27) ile babaları ortaokul mezunu olan ergenlerin (15.56 ± 4.12) başkalarını memnun etme puan ortalamalarının diğer gruplara göre yüksek olduğu; babaları ilkokul mezunu olan ergenler ile babaları üniversite mezunu olan ergenler ve babaları ortaokul mezunu olan ergenler ile babaları lise mezunu olan ergenlerin başkalarını memnun etme alt boyut puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edildi ($p=0.002$). Ebeveynlerin çalışma durumlarına göre ergenlerin sosyotropik kişilik özellikleri ve alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde; gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlendi ($p>0.05$).

Tablo 4. 3. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sosyotropi alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (N=350)

Özellikler	Onaylanmama Kaygısı		Ayrılık Kaygısı		Başkalarını Memnun Etme		Genel Sosyotropi	
	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)
Algılanan Gelir Düzeyi								
İyi	20.45±7.64	19.50 (4.00-35.00)	33.09±8.98	33.50 (10.00-49.00)	11.59±4.92	11.00 (1.00-24.00)	65.14±17.73	63.00 (26.00-104.00)
Orta	22.10±7.10	22.00 (2.00-39.00)	33.69±8.21	34.00 (9.00-52.00)	14.02±4.11	14.00 (4.00-27.00)	69.80±16.30	70.00 (17.00-106.00)
Kötü	24.14±7.40	25.00 (8.00-36.00)	34.17±10.55	37.00 (11.00-49.00)	15.23±4.80	15.00 (4.00-25.00)	73.54±20.34	76.00 (29.00-100.00)
Test/p	F=3.024 p=0.050		F=0.199 p=0.820		F=10.379 p=0.000		F=3.112 p=0.046	
Ailenin Çocuk Yetiştirme Tutumu								
Baskıcı	23.54±7.72	25.00 (6.00-36.00)	33.84±9.10	35.00 (11.00-48.00)	14.75±4.67	15.00 (4.00-27.00)	72.14±17.98	73.00 (28.00-106.00)
Aşırı Koruyucu	22.09±5.85	22.00(10.00-34.00)	34.85±8.12	36.00 (11.00-49.00)	13.08±4.38	14.00 (2.00-23.00)	70.02±14.50	72.00 (29.00-100.00)
Reddedici	16.40±10.31	16.00 (2.00-31.00)	24.20±13.52	18.00 (9.00-39.00)	11.20±4.09	12.00 (6.00-17.00)	51.80±26.53	44.00 (17.00-86.00)
Demokratik	21.75±7.30	21.00 (4.00-39.00)	33.64±8.23	34.00 (10.00-52.00)	13.62±4.37	14.00 (1.00-23.00)	69.00±16.80	68.00 (26.00-105.00)
Tutarsız	21.44±7.99	22.00 (6.00-37.00)	31.78±10.06	30.00 (14.00-49.00)	13.78±4.83	13.50 (6.00-23.00)	67.00±20.46	69.00 (34.00-95.00)
Test/p	$\chi^2=5.176$ p=0.270		$\chi^2=4.732$ p=0.316		$\chi^2=4.784$ p=0.310		$\chi^2=5.536$ p=0.237	
Yakın Zamanda Travma Yaşama Durumu								
Evet	21.99±7.43	22.50 (2.00-37.00)	33.78±8.54	35.00 (9.00-49.00)	14.08±4.89	15.00 (2.00-27.00)	69.84±17.51	71.00 (17.00-106.00)
Hayır	22.00±7.24	22.00 (4.00-39.00)	33.58±8.61	34.00 (10.00-52.00)	13.59±4.33	13.00 (1.00-25.00)	69.18±17.02	68.50 (26.00-105.00)
Test/p	t=-0.018 p=0.986		t=0.173 p=0.863		t=0.851 p=0.396		t=0.300 p=0.764	
Okul İçi Dışı Sosyal Faaliyetlere Katılma Durumu								
Evet	21.38±7.04	21.00 (4.00-39.00)	33.41±8.31	34.00 (11.00-52.00)	13.48±4.42	13.00 (1.00-25.00)	68.27±16.46	68.00 (26.00-105.00)
Hayır	23.46±7.62	24.00 (2.00-37.00)	34.13±9.23	36.00 (9.00-49.00)	14.19±4.51	14.00 (4.00-27.00)	71.78±18.37	74.00 (17.00-106.00)
Test/p	t=-2.472 p=0.014		t=-0.724 p=0.470		t=-1.366 p=0.173		t=-1.768 p=0.078	

Ailenin gelir düzeyine göre ergenlerin sosyotropik kişilik özellikleri ve alt boyut puan ortalamalarına bakıldığında; gelir düzeyi iyi olan ergenlerin başkalarını memnun etme puan ortalamalarının (11.59±4.92) diğer gruplara göre daha düşük olduğu ve gelir durumu iyi ile orta, iyi ile kötü olan ergenlerin puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi ($p=0.000$). Gelir durumu kötü olan ergenlerin genel sosyotropi puan ortalamaları (73.54±20.34), gelir durumu iyi olan ergenlerin puan ortalamalarına (65.14±17.73) göre daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edildi ($p=0.046$). Ailenin çocuk yetiştirme tutumuna göre ergenlerin sosyotropik kişilik özellikleri ve alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde; gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlendi ($p>0.05$).

Ergenlerin yakın zamanda travma yaşama durumuna göre sosyotropik kişilik özellikleri ve alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; gruplar arası anlamlı bir farklılık bulunmadı ($p>0.05$). Ergenlerin okul içi dışı sosyal faaliyetlere katılma durumuna göre sosyotropik kişilik özellikleri ve alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; sosyal faaliyetlere katılmayan ergenlerin onaylanmama kaygısı (23.46±7.62) puan ortalamasının, sosyal faaliyetlere katılan ergenlerin onaylanmama kaygısı (21.38±7.04) puan ortalamasına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptandı ($p=0.014$).

Tablo 4. 4. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre otonomi alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (N=350)

Özellikler	Kişisel Başarı		Özgürlük		Yalnızlıktan Hoşlanma		Genel Otonomi	
	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)
Yaş								
14-16	30.43±7.86	30.00 (9.00-48.00)	23.58±5.47	24.00(10.00-37.00)	13.40±4.64	14.00 (1.00-24.00)	67.41±14.13	67.00(30.00-100.00)
17-19	31.86±7.21	33.00(14.00-47.00)	24.86±5.31	25.00(10.00-36.00)	14.48±4.53	14.00 (4.00-24.00)	71.19±13.85	72.00 (32.00-102.00)
Test/p	$t=-1.762$	$p=0.079$	$t=-2.242$	$p=0.026$	$t=-2.189$	$p=0.029$	$t=-2.530$	$p=0.012$
Cinsiyet								
Kadın	32.15±7.29	33.00 (9.00-48.00)	24.53±5.37	25.00(10.00-37.00)	14.22±4.82	14.00 (3.00-24.00)	70.90±14.01	71.00(33.00-102.00)
Erkek	29.70±7.76	30.00 (9.00-48.00)	23.72±5.48	24.00(10.00-36.00)	13.48±4.31	14.00 (1.00-24.00)	66.91±13.95	66.00 (30.00-100.00)
Test/p	$t=3.008$	$p=0.003$	$t=1.850$	$p=0.065$	$t=1.484$	$p=0.139$	$t=2.774$	$p=0.006$
Kilo Değerlendirme								
Zayıf	30.70±6.94	30.00(15.00-46.00)	24.10±4.54	24.00(13.00-36.00)	13.95±4.77	14.00 (4.00-24.00)	68.75±11.58	69.00 (45.00-100.00)
Normal	31.08±8.07	32.00 (9.00-48.00)	23.98±5.69	24.00(10.00-36.00)	13.89±4.62	14.00 (1.00-24.00)	68.95±14.87	68.00 (30.00-102.00)
Kilolu	31.45±6.94	31.00 (9.00-46.00)	24.67±5.41	25.50(12.00-37.00)	13.91±4.55	14.00 (3.00-23.00)	70.03±14.05	70.50 (33.00-100.00)
Test/p	$F=0.179$	$p=0.836$	$F=0.619$	$p=0.539$	$F=0.004$	$p=0.996$	$F=0.290$	$p=0.748$
Boy Değerlendirme								
Kısa	32.64±6.80	33.00(18.00-48.00)	24.35±4.87	24.00(10.00-37.00)	14.33±4.59	14.00 (4.00-24.00)	71.32±12.42	69.50 (45.00-102.00)
Normal	30.86±8.00	32.00 (9.00-48.00)	24.23±5.77	25.00(10.00-36.00)	13.74±4.68	14.00 (1.00-24.00)	68.83±15.14	69.00 (30.00-100.00)
Uzun	29.38±6.26	29.50(13.00-46.00)	23.60±4.60	24.00(13.00-32.00)	13.95±4.37	14.00 (4.00-24.00)	66.93±10.91	68.50 (41.00-96.00)
Test/p	$F=2.961$	$p=0.053$	$F=0.551$	$p=0.577$	$F=0.498$	$p=0.608$	$F=1.793$	$p=0.168$
Adet Dönemi								
Adet öncesi	32.84±6.98	34.00(19.00-47.00)	24.92±5.17	26.00(10.00-37.00)	14.22±5.00	14.00(3.00-24.00)	71.99±13.57	74.00(42.00-100.00)
Adet dönemi	31.24±9.00	34.00(9.00-44.00)	23.10±6.53	23.00(12.00-36.00)	14.51±4.61	15.00(4.00-24.00)	68.85±17.13	69.00(33.00-100.00)
Adet sonrası	31.96±6.64	32.00(18.00-48.00)	24.87±4.85	24.00(13.00-36.00)	14.08±4.80	14.00(4.00-23.00)	70.92±12.72	70.00(45.00-102.00)
Test/p	$F=0.684$	$p=0.506$	$F=1.842$	$p=0.161$	$F=0.108$	$p=0.897$	$F=0.664$	$p=0.516$
Kaçıncı Sınıf								
9.Sınıf	30.24±8.61	30.00(9.00-46.00)	23.15±5.60	23.00(10.00-36.00)	13.23±4.77	12.50 (1.00-24.00)	66.62±15.10	66.50 (30.00-98.00)
10.Sınıf	30.80±7.63	31.00 (9.00-48.00)	24.21±5.67	24.00(11.00-37.00)	13.71±4.58	14.00 (3.00-23.00)	68.72±14.13	67.00 (35.00-100.00)
11.Sınıf	30.93±7.19	32.00(14.00-47.00)	24.68±5.11	25.00(10.00-35.00)	14.05±4.67	14.00 (4.00-24.00)	69.67±13.83	71.00 (36.00-102.00)
12.Sınıf	32.71±6.58	34.00(14.00-44.00)	24.69±5.21	25.00(11.00-36.00)	14.76±4.34	14.00 (7.00-24.00)	72.16±12.86	73.00 (32.00-100.00)
Test/p	$F=1.560$	$p=0.199$	$F=1.489$	$p=0.217$	$F=1.563$	$p=0.198$	$F=2.132$	$p=0.096$

Ergenlerin tanımlayıcı özelliklerine göre otonomi alt boyut puan ortalamalarının dağılımı tablo 4.4'de görülmektedir. Araştırma kapsamına alınan 17-19 yaş grubundaki ergenlerin özgürlük (24.86 ± 5.31), yalnızlıktan hoşlanma (14.48 ± 4.53) ve genel otonomi (71.19 ± 13.85) puan ortalamalarının 14-16 yaş grubundaki ergenlerin puan ortalamalarına göre yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulundu ($p=0.026$). Cinsiyete göre ergenlerin genel otonomi ve alt boyut puan ortalamalarına bakıldığında; kız öğrencilerin genel otonomi (70.90 ± 14.01) ve kişisel başarı (32.15 ± 7.29) puan ortalamalarının erkek öğrencilerin genel otonomi (66.91 ± 13.95) ve kişisel başarı (29.70 ± 7.76) puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edildi (sırasıyla $p=0.006$, $p=0.006$). Ergenlerin kilo ve boy uzunluğunu algılama durumuna göre genel otonomi ve alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde; gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptandı ($p>0.05$). Adet dönemine göre ergenlerin genel otonomi ve alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde; gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadı ($p>0.05$). Ergenlerin okudukları sınıfa göre genel otonomi ve alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edildi ($p>0.05$).

Tablo 4. 5. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre otonomi alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (N=350)

Özellikler	Kişisel Başarı		Özgürlük		Yalnızlıktan Hoşlanma		Genel Otonomi	
	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)
Lise Türü								
Fen Lisesi	32.97±6.38	33.00 (19.00-46.00)	25.20±5.52	26.00 (10.00-36.00)	14.69±5.32	14.00 (4.00-24.00)	72.86±13.78	73.00 (40.00-100.00)
Anadolu Lisesi	31.65±6.97	31.00 (16.00-44.00)	24.18±5.78	24.00 (10.00-36.00)	13.51±3.95	14.00 (1.00-21.00)	69.34±12.79	68.00 (30.00-98.00)
Meslek Lisesi	31.99±7.04	33.00 (14.00-48.00)	24.50±4.45	25.00 (16.00-36.00)	14.31±4.92	14.00 (4.00-24.00)	70.79±12.91	70.00 (39.00-97.00)
İmam Hatip Lisesi	29.61±8.34	30.00 (9.00-48.00)	23.58±5.59	24.00 (11.00-37.00)	13.57±4.41	13.50 (3.00-23.00)	66.76±15.02	67.00 (32.00-102.00)
Test/p	F=3.722 p=0.012		F=1.627 p=0.183		F=1.244 p=0.294		F=3.223 p=0.023	
İkamet Yeri								
Aile Yanı	30.73±7.84	31.00 (9.00-48.00)	23.81±5.50	24.00 (10.00-37.00)	13.93±4.54	14.00 (1.00-24.00)	68.47±14.28	69.00 (30.00-100.00)
Pansiyon	31.96±6.91	32.00 (14.00-47.00)	25.01±5.18	25.00 (10.00-36.00)	13.87±4.81	14.00 (4.00-24.00)	70.84±13.62	69.00 (36.00-102.00)
Test/p	t=-1.411 p=0.159		t=-1.910 p=0.057		t=0.103 p=0.918		t=-1.458 p=0.146	
Ailedeki çocuk sırası								
1.Çocuk	31.30±7.04	31.00 (13.00-48.00)	24.12±5.59	24.00 (10.00-37.00)	14.24±4.54	14.00 (4.00-24.00)	69.66±13.54	70,00 (38.00-100.00)
2.Çocuk	31.23±7.23	31.00 (9.00-48.00)	24.33±5.25	25.00 (11.00-36.00)	13.79±4.74	14.00 (1.00-24.00)	69.35±13.72	69,00 (30.00-99.00)
3.Çocuk	29.89±8.93	30.00 (9.00-47.00)	23.47±5.56	24.00 (10.00-36.00)	13.05±4.50	12.00 (3.00-24.00)	66.41±15.64	67,00 (33.00-102.00)
4.Çocuk	32.18±7.39	34.00 (15.00-47.00)	25.02±5.27	26.00 (14.00-36.00)	14.63±4.59	14.00 (5.00-24.00)	71.82±13.58	71,00 (42.00-100.00)
Test/p	F=1.000 p=0.393		F=0.902 p=0.441		F=1.479 p=0.220		F=1.565 p=0.198	
Kardeş Sayısı								
1 Kardeş	37.50±2.12	38.00 (36.00-39.00)	28.50±6.36	29.00 (24.00-33.00)	8.00±2.83	8.00 (6.00-10.00)	74.00±7.07	74.00 (69.00-79.00)
2 Kardeş	31.14±7.49	31.00 (13.00-48.00)	23.36±5.98	24.00 (11.00-35.00)	13.48±4.75	13.00 (1.00-24.00)	67.98±14.87	69.00 (30.00-100.00)
3 Kardeş	30.87±7.55	31.00 (9.00-46.00)	24.34±5.16	25.00 (10.00-37.00)	14.19±4.44	14.00 (4.00-24.00)	69.40±13.47	69.00 (33.00-100.00)
4 Kardeş ve üzeri	31.24±7.75	33.00 (13.00-48.00)	24.58±5.22	25.00 (12.00-36.00)	14.03±4.68	14.00 (3.00-24.00)	69.85±14.33	70.00 (38.00-102.00)
Test/p	$\chi^2=2.172$ p=0.538		$\chi^2=3.208$ p=0.361		$\chi^2=4.856$ p=0.183		$\chi^2=0.829$ p=0.843	
Kardeşlerle İletişim								
İyi	30.91±7.56	31.00 (9.00-48.00)	24.14±5.51	24.50 (10.00-37.00)	13.51±4.49	13.50 (1.00-24.00)	68.56±14.27	68.50 (30.00-102.00)
Orta	31.19±7.70	31.50 (9.00-48.00)	24.15±5.28	24.00 (11.00-36.00)	14.46±4.71	14.00 (4.00-24.00)	69.79±13.98	70.00 (32.00-100.00)
Kötü	33.50±7.14	35.00 (21.00-44.00)	24.70±5.46	26.00 (15.00-32.00)	17.90±3.70	16.50 (13.00-24.00)	76.10±11.37	77.00 (58.00-97.00)
Test/p	$\chi^2=1.464$ p=0.481		$\chi^2=0.690$ p=0.708		$\chi^2=11.249$ p=0.004		$\chi^2=3.527$ p=0.171	

Ergenlerin okudukları lise türüne göre genel otonomi ve alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde; Fen Lisesi'nde okuyan ergenlerin kişisel başarı (32.97 ± 6.38) ve genel otonomi (72.86 ± 13.78) puan ortalamalarının, İmam Hatip Lisesi'nde okuyan ergenlerin kişisel başarı (29.61 ± 8.34) ve genel otonomi (66.76 ± 15.02) puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptandı (sırasıyla $p=0,023$; $p=0.012$). Ergenlerin ikamet ettikleri yere göre genel otonomi ve alt boyut puan ortalamalarına bakıldığında; gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bulunmadı ($p>0.05$). Ailedeki çocuk sırasına göre ergenlerin genel otonomi ve alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde; gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlendi ($p>0.05$). Sahip olunan kardeş sayısına göre ergenlerin genel otonomi ve alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmadı ($p>0.05$).

Ergenlerin kardeşleri ile iletişim düzeylerine göre genel otonomi ve alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde; kardeşleri ile iletişimleri iyi düzeyde olan ergenlerinin yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamalarının (13.51 ± 4.49) kardeşleri ile iletişimleri orta olan ergenlerin (14.46 ± 4.71) puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde düşük olduğu, benzer şekilde kardeşleri ile iletişimleri orta olan ergenlerin yalnızlıktan hoşlanma (14.46 ± 4.71) puan ortalamalarının iletişimleri kötü olan ergenlerin puan ortalamalarına (17.90 ± 3.70) göre anlamlı düzeyde düşük olduğu tespit edildi ($p<0.05$).

Tablo 4. 6. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre otonomi alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (N=350)

Özellikler	Kişisel Başarı		Özgürlük		Yalnızlıktan Hoşlanma		Genel Otonomi	
	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)
Aile Tipi								
Çekirdek	30.77±7.20	31.00 (9.00-46.00)	24.11±5.24	24.00 (10.00-36.00)	13.90±4.65	14.00 (1.00-24.00)	68.78±13.49	69.00 (30.00-100.00)
Geniş	32.31±8.89	33.50 (9.00-48.00)	24.34±6.37	25.00 (10.00-37.00)	13.40±4.31	13.00 (5.00-23.00)	70.05±16.69	70.00 (32.00-102.00)
Parçalanmış	33.75±9.10	35.50 (21.00-48.00)	25.38±4.47	25.50 (18.00-32.00)	18.25±3.81	17.50 (14.00-24.00)	77.38±11.77	81.00 (58.00-94.00)
Test/p	$\chi^2=3.119$	p=0.210	$\chi^2=0.813$	p=0.666	$\chi^2=7.746$	p=0.021	$\chi^2=3.545$	p=0.170
Annenin Eğitim Düzeyi								
Okur Yazar Değil	34.05±6.58	35.00 (22.00-47.00)	27.00±5.23	27.00 (18.00-36.00)	15.62±4.92	15.00 (6.00-24.00)	76.67±13.09	75.00 (58.00-102.00)
İlkokul	30.51±7.76	31.00 (9.00-47.00)	23.87±5.20	24.00 (10.00-36.00)	13.61±4.70	13.50 (4.00-24.00)	67.99±14.12	68.50 (33.00-100.00)
Ortaokul	30.39±6.88	30.00 (13.00-46.00)	23.41±4.68	24.00 (11.00-33.00)	13.36±4.08	14.00 (5.00-23.00)	67.16±12.26	66.50 (34.00-90.00)
Lise	31.61±7.99	32.00 (14.00-48.00)	25.04±6.13	25.00 (10.00-37.00)	14.55±4.73	15.00 (1.00-24.00)	71.21±14.89	71.00 (30.00-100.00)
Lisans ve üzeri	32.44±7.58	33.00 (13.00-46.00)	23.78±6.03	24.00 (11.00-35.00)	14.08±4.69	14.00 (4.00-24.00)	70.31±15.16	72.00 (38.00-96.00)
Test/p	F=1.5	p=0.186	F=2.405	p=0.049	F=1.483	p=0.207	F=2.565	p=0.038
Annenin Çalışma Durumu								
Çalışıyor	32.39±7.36	33.00 (13.00-48.00)	24.45±5.33	25.00 (11.00-36.00)	14.47±4.86	14.00 (4.00-24.00)	71.32±13.45	72.00 (38.00-98.00)
Çalışmıyor	30.81±7.61	31.00 (9.00-47.00)	24.12±5.46	24.00 (10.00-37.00)	13.78±4.56	14.00 (1.00-24.00)	68.71±14.23	68.50 (30.00-102.00)
Test/p	t=1.533	p=0.126	t=0.451	p=0.652	t=1.097	p=0.273	t=1.356	p=0.176
Babanın Eğitim Düzeyi								
Okur Yazar Değil	30.36±7.06	29.00 (21.00-40.00)	24.45±5.84	24.00 (16.00-34.00)	12.36±4.43	12.00 (5.00-21.00)	67.18±14.23	62.00 (55.00-95.00)
İlkokul	30.51±7.90	31.00 (14.00-47.00)	24.97±5.70	26.00 (10.00-36.00)	13.49±4.83	13.00 (4.00-24.00)	68.97±14.87	69.00 (36.00-102.00)
Ortaokul	31.87±6.93	30.00 (17.00-47.00)	24.98±4.62	25.00 (12.00-36.00)	14.65±3.93	14.00 (4.00-22.00)	71.51±11.55	70.00 (38.00-100.00)
Lise	30.56±8.06	31.00 (9.00-48.00)	23.66±5.25	23.00 (11.00-36.00)	14.02±4.59	14.00 (3.00-24.00)	68.24±14.22	68.00 (33.00-99.00)
Lisans ve üzeri	31.70±7.30	32.00 (14.00-46.00)	23.85±5.77	24.00 (10.00-37.00)	13.81±4.85	14.00 (1.00-24.00)	69.36±14.79	70.50 (30.00-100.00)
Test/p	$\chi^2=1.624$	p=0.804	$\chi^2=4.424$	p=0.352	$\chi^2=4.509$	p=0.342	$\chi^2=2.600$	p=0.627
Babanın Çalışma Durumu								
Çalışıyor	31.07±7.53	31.00 (9.00-48.00)	24.19±5.31	24.00 (10.00-37.00)	13.87±4.56	14.00 (1.00-24.00)	69.12±13.72	69.00 (30.00-100.00)
Çalışmıyor	31.67±8.40	32.50 (14.00-47.00)	24.13±6.99	24.00 (13.00-36.00)	14.46±5.35	14.00 (3.00-24.00)	70.25±18.85	76.50 (39.00-102.00)
Test/p	U=3731.500	p=0.706	U=3816.000	p=0.841	U=3663.000	p=0.602	U=3752.500	p=0.739

Ergenlerin sahip oldukları aile tipine göre genel otonomi ve alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; parçalanmış ailede yaşayan ergenlerin yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamalarının (18.25 ± 3.81), çekirdek ve geniş ailede yaşayan ergenlerin yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamalarına göre daha yüksek ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu belirlendi ($p=0.021$). Ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre ergenlerin genel otonomi ve alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde; anneleri okuryazar olmayan ergenlerin özgürlük (27.00 ± 5.23) ve genel otonomi (76.67 ± 13.09) puan ortalamalarının yüksek olduğu bulundu. Yapılan ileri analizde özgürlük puan ortalamaları açısından anneleri okuryazar olmayan ergenler ile anneleri ilkokul, ortaokul ve üniversite mezunu olan ergenlerin puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptandı ($p=0.049$). Genel otonomi puan ortalamaları açısından ise anneleri okuryazar olmayan ergenler ile anneleri ilkokul ve ortaokul mezunu olan ergenlerin puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlendi ($p=0.038$). Babanın eğitim düzeyi istatistiksel olarak ergenlerin genel otonomi ve alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık saptanmadı ($p>0.05$). Ebeveynlerin çalışma durumlarına göre ergenlerin genel otonomi ve alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde; gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edildi ($p>0.05$).

Tablo 4. 7. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre otonomi alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı (N=350)

Özellikler	Kişisel Başarı		Özgürlük		Yalnızlıktan Hoşlanma		Genel Otonomi	
	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)
Algılanan Gelir Düzeyi								
İyi	32.48±7.64	33.00 (17.00-48.00)	24.00±5.41	24.00 (11.00-36.00)	13.47±4.07	14.00 (6.00-24.00)	69.95±13.40	69.00 (34.00-98.00)
Orta	30.94±7.61	31.00 (9.00-48.00)	24.16±5.45	25.00 (10.00-37.00)	14.07±4.76	14.00 (1.00-24.00)	69.17±14.34	69.00(30.00-102.00)
Kötü	29.83±7.08	31.00 (9.00-44.00)	24.66±5.41	25.00 (14.00-36.00)	13.57±4.55	14.00 (4.00-24.00)	68.06±13.91	68.00 (35.00-99.00)
Test/p	F=1.624	p=0.199	F=0.171	p=0.843	F=0.532	p=0.588	F=0.206	p=0.814
Ailenin Çocuk Yetiştirme Tutumu								
Baskıcı	31.37±7.54	32.00 (9.00-44.00)	25.23±5.05	25.00 (13.00-36.00)	15.19±4.09	16.00 (5.00-24.00)	71.79±13.88	70.00(33.00-100.00)
Aşırı Koruyucu	29.96±6.93	30.00 (9.00-46.00)	23.43±4.54	24.00 (12.00-31.00)	12.85±4.12	13.00 (4.00-23.00)	66.25±10.79	65.00 (35.00-88.00)
Reddedici	36.60±12.40	39.00 (16.00-48.00)	21.40±7.86	22.00 (10.00-32.00)	18.40±6.80	23.00 (10.00-24.00)	76.40±25.07	82.00 (36.00-99.00)
Demokratik	31.14±7.62	32.00 (9.00-48.00)	24.18±5.65	25.00 (10.00-37.00)	13.79±4.74	14.00 (1.00-24.00)	69.12±14.45	70.00(30.00-100.00)
Tutarsız	31.78±7.50	32.00 (20.00-47.00)	23.83±5.40	23.00 (15.00-35.00)	13.11±4.30	12.00 (6.00-22.00)	68.72±15.07	68.50(44.00-102.00)
Test/p	$\chi^2=4.671$	p=0.323	$\chi^2=2.177$	p=0.703	$\chi^2=10.525$	p=0.032	$\chi^2=6.126$	p=0.190
Yakın Zamanda Travma Yaşama Durumu								
Evet	32.39±6.90	33.00(17.00-48.00)	24.50±5.04	24.00 (13.00-36.00)	15.18±4.70	15.00 (3.00-24.00)	72.08±13.35	71.00(42.00-100.00)
Hayır	30.75±7.73	31.00 (9.00-48.00)	24.09±5.53	25.00(10.00-37.00)	13.55±4.54	13.50 (1.00-24.00)	68.40±14.22	69.00(30.00-102.00)
Test/p	t=1.676	p=0.095	t=0.575	p=0.565	t=2.749	p=0.006	t=2.02	p=0.044
Okul İçi Dışı Sosyal Faaliyetlere Katılma Durumu								
Evet	31.13±7.48	31.00 (9.00-48.00)	23.99±5.65	24.00 (11.00-37.00)	13.86±4.72	14.00 (1.00-24.00)	68.98±14.50	69.00(30.00-102.00)
Hayır	31.07±7.83	31.00 (9.00-48.00)	24.63±4.86	25.00 (10.00-36.00)	14.03±4.37	14.00 (5.00-24.00)	69.72±13.19	69.00 (35.00-99.00)
Test/p	t=0.068	p=0.946	t=-1.006	p=0.315	t=-0.318	p=0.751	t=-0.4	p=0.650

Ailenin gelir düzeyine göre ergenlerin genel otonomi ve alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde; gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlendi ($p>0.05$). Ailenin çocuk yetiştirme tutumuna göre ergenlerin genel otonomi ve alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; ailesi baskıcı olan ergenlerin yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamalarının (15.19 ± 4.09) diğer gruplardan yüksek olduğu ve ailesi baskıcı ile aşırı koruyucu olan, ailesi baskıcı ile demokratik olan ergenlerin puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu saptandı ($p=0.032$). Benzer şekilde ailesi reddedici tutum sergileyen ergenlerin yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamaları (18.40 ± 6.80), ailesi demokratik tutum sergileyen ergenlerin puan ortalamalarına (13.79 ± 4.74) göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlendi ($p=0.032$).

Travma yaşama değişkenine göre ergenlerin genel otonomi ve alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; yakın zamanda travma yaşayan ergenlerin yalnızlıktan hoşlanma (15.18 ± 4.70) ve genel otonomi (72.08 ± 13.35) puan ortalamaları travma yaşamayan ergenlere göre daha yüksektir ve bu fark istatistiksel olarak anlamlı düzeydedir (sırasıyla $p=0.044$; $p=0.006$). Ergenlerin okul içi ya da okul dışı sosyal faaliyetlere katılma durumuna göre genel otonomi ve alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde; gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlendi ($p>0.05$).

Tablo 5. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puan ortalamalarının dağılımı (N=350)

Özellikler	Sürekli öfke		Öfke içe vurum		Öfke dışı vurum		Öfke kontrol	
	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)
Yaş								
14-16	23.11±5.38	22.50 (12.00-38.00)	17.59±4.36	17.00 (8.00-32.00)	18.05±5.32	18.00 (8.00-32.00)	19.62±5.18	19.00 (8.00-32.00)
17-19	22.55±5.30	22.00 (12.00-37.00)	17.49±4.29	17.00 (9.00-30.00)	17.12±4.51	17.00 (8.00-32.00)	19.17±4.66	19.00 (8.00-32.00)
Test/p	t=0.948	p=0.344	t=0.226	p=0.822	t=1.752	p=0.081	t=0.852	p=0.395
Cinsiyet								
Kadın	22.35±5.38	22.00 (12.00-38.00)	17.77±4.35	18.00 (9.00-32.00)	17.03±4.67	17.00 (8.00-32.00)	19.51±4.98	19.00 (9.00-32.00)
Erkek	23.51±5.66	23.00 (12.00-37.00)	17.23±4.27	16.00 (8.00-27.00)	18.39±5.26	18.00 (8.00-32.00)	19.27±4.91	18.00 (8.00-32.00)
Test/p	t=-1.953	p=0.052	t=1.149	p=0.251	t=-2.552	p=0.011	t=0.447	p=0.655
Kilo Değerlendirme								
Zayıf	23.84±5.59	24.00 (14.00-38.00)	16.67±3.84	16.00 (9.00-26.00)	18.30±4.94	19.00 (10.00-32.00)	18.03±4.91	18.00(8.00-30.00)
Normal	22.44±5.55	22.00 (12.00-36.00)	17.25±3.97	17.00 (8.00-28.00)	17.29±5.13	16.00 (8.00-32.00)	19.68±4.93	19.00(8.00-32.00)
Kilolu	23.05±5.38	22.00 (13.00-38.00)	18.74±5.08	18.00 (10.00-32.00)	17.83±4.61	18.00 (10.00-31.00)	19.74±4.90	19.00(9.00-32.00)
Test/p	F=1.591	p=0.205	F=5.337	p=0.005	F=1.066	p=0.346	F=2.887	p=0.057
Boy Değerlendirme								
Kısa	23.58±5.59	23.50 (12.00-38.00)	18.01±3.97	18.00 (9.00-29.00)	18.04±5.63	17.00 (10.00-32.00)	18.69±5.15	18.00 (8.00-31.00)
Normal	22.41±5.46	22.00 (12.00-38.00)	17.29±4.43	17.00 (8.00-32.00)	17.27±4.74	17.00 (8.00-32.00)	19.54±4.72	19.00 (8.00-32.00)
Uzun	23.67±5.63	24.00 (13.00-37.00)	17.98±4.36	18.00 (11.00-27.00)	18.57±4.64	19.00 (10.00-32.00)	20.10±5.61	19.00 (8.00-31.00)
Test/p	F=1.917	p=0.149	F=1.104	p=0.333	F=1.634	p=0.197	F=1.380	p=0.253
Adet Dönemi								
Adet öncesi	22.76±5.34	22.00 (13.00-35.00)	17.93±3.81	18.00 (11.00-28.00)	17.26±4.71	17.00 (10.00-31.00)	18.72±5.15	18.00(9.00-31.00)
Adet dönemi	23.07±5.65	23.00 (14.00-38.00)	18.44±5.00	18.00 (11.00-32.00)	16.54±4.60	16.00 (8.00-27.00)	21.05±4.97	21.00(9.00-30.00)
Adet sonrası	21.62±5.27	22.00 (12.00-38.00)	17.30±4.47	17.00 (9.00-29.00)	17.06±4.70	17.00 (9.00-32.00)	19.46±4.70	19.00(9.00-32.00)
Test/p	F=1.374	p=0.256	F=1.034	p=0.357	F=0.323	p=0.724	F=2.970	p=0.054
Kaçıncı Sınıf								
9.Sınıf	22.79±6.02	22.00 (12.00-38.00)	16.71±4.30	17.00 (8.00-30.00)	17.39±5.28	18.00 (8.00-30.00)	20.29±5.33	19.00 (9.00-32.00)
10.Sınıf	23.56±5.37	23.00 (13.00-38.00)	18.29±4.54	18.00 (12.00-32.00)	18.77±5.30	18.00 (8.00-32.00)	19.28±5.24	18.50 (8.00-32.00)
11.Sınıf	22.75±5.09	23.00 (13.00-34.00)	17.55±3.74	17.00 (10.00-27.00)	16.78±3.80	17.00 (10.00-25.00)	19.00±4.23	18.00 (9.00-29.00)
12.Sınıf	22.07±5.65	22.00 (12.00-37.00)	17.47±4.61	17.00 (9.00-30.00)	17.31±5.21	16.00 (10.00-32.00)	19.08±4.86	19.00 (8.00-31.00)
Test/p	F=1.068	p=0.363	F=2.053	p=0.106	F=2.858	p=,037	F=1.225	p=0.301

Tablo 5’de ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ölçeği (SÖÖİTÖ) alt boyut puan ortalamalarının dağılımı görülmektedir. Araştırma kapsamına alınan ergenlerin yaş grubuna göre sürekli öfke, öfke içe vurum, öfke dışı vurum ve öfke kontrol puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptandı ($p>0.05$). Cinsiyete göre ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puan ortalamaları incelendiğinde; erkek öğrencilerin öfke dışı vurum puan ortalamalarının (18.39 ± 5.26), kız öğrencilerin öfke dışı vurum puan ortalamalarına (17.03 ± 4.67) göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlendi ($p=0.011$).

Ergenlerin kilo ve boy uzunluğunu algılama durumuna göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puan ortalamaları değerlendirildiğinde; kendilerini kilolu olarak algılayan ergenlerin öfke içe vurum puan ortalamalarının (18.74 ± 5.08), kendilerini zayıf (16.67 ± 3.84) ve normal kilolu (17.25 ± 3.97) olarak algılayan ergenlere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptandı ($p<0.005$). Boylarını algılama durumuna göre ise gruplar arası farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edildi ($p>0.05$).

Adet dönemine göre kız ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlendi ($p>0.05$). Ergenlerin okudukları sınıfa göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde; 10. sınıfta okuyan ergenlerin öfke dışı vurum (18.77 ± 5.30) puan ortalamalarının, 11. sınıfta okuyan ergenlerin puan ortalamalarına (16.78 ± 3.80) göre daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi ($p=0.037$).

Tablo 5. 1. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puan ortalamalarının dağılımı (N=350)

Özellikler	Sürekli öfke		Öfke içe vurum		Öfke dışı vurum		Öfke kontrol	
	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)
Lise Türü								
Fen Lisesi	22.80±5.70	22.00 (13.00-36.00)	18.32±5.02	17.00 (8.00-29.00)	17.54±5.08	16.00 (11.00-32.00)	19.37±4.92	19.00 (9.00-31.00)
Anadolu Lisesi	23.45±5.58	23.00 (12.00-38.00)	17.45±4.08	17.00 (10.00-32.00)	18.65±5.02	18.00 (9.00-32.00)	18.14±5.10	17.00 (8.00-32.00)
Meslek Lisesi	21.85±5.73	21.00 (13.00-34.00)	16.49±3.99	16.00 (9.00-27.00)	17.16±5.23	16.00 (10.00-32.00)	20.04±5.14	20.00 (8.00-30.00)
İmam Hatip Lisesi	23.03±5.32	23.50 (13.00-38.00)	17.73±4.19	18.00 (9.00-30.00)	17.34±4.74	17.00 (8.00-31.00)	19.74±4.72	19.00 (9.00-32.00)
Test/p	F=1.070	p=0.362	F=2.192	p=0.089	F=1.369	p=0.252	F=2.174	p=0.091
İkamet Yeri								
Aile Yanı	23.06±5.55	22.50 (12.00-38.00)	17.63±4.13	17.00 (9.00-32.00)	17.77±4.94	17.50 (8.00-32.00)	19.14±4.94	19.00 (8.00-32.00)
Pansiyon	22.35±5.45	22.00 (13.00-36.00)	17.35±4.74	17.00 (8.00-30.00)	17.24±5.02	16.00 (8.00-32.00)	19.99±4.92	19.00 (9.00-32.00)
Test/p	t=1.111	p=0.267	t=0.552	p=0.581	t=0.926	p=0.355	t=-1.482	p=0.139
Ailedeki çocuk sırası								
1.Çocuk	23.31±5.45	23.00 (13.00-38.00)	17.35±4.21	17.00 (8.00-30.00)	17.78±4.85	18.00 (8.00-32.00)	19.23±5.09	18.00 (8.00-31.00)
2.Çocuk	22.36±5.59	22.00 (12.00-37.00)	17.41±4.12	17.00 (10.00-29.00)	17.48±5.16	17.00 (9.00-32.00)	19.15±4.88	19.00 (8.00-31.00)
3.Çocuk	22.12±5.56	22.00 (13.00-38.00)	17.68±4.58	18.00 (9.00-32.00)	17.14±5.36	16.00 (8.00-31.00)	19.75±5.20	19.00 (9.00-32.00)
4.Çocuk	23.86±5.39	24.00 (12.00-34.00)	18.06±4.68	18.00 (10.00-30.00)	18.18±4.24	19.00 (11.00-32.00)	19.86±4.42	19.00 (9.00-30.00)
Test/p	F=1.559	p=0.199	F=0.378	p=0.769	F=0.513	p=0.674	F=0.411	p=0.745
Kardeş Sayısı								
1 Kardeş	28.00±4.24	28.00 (25.00-31.00)	18.00±0.00	18.00 (18.00-18.00)	23.50±7.78	24.00 (18.00-29.00)	14.00±2.83	14.00 (12.00-16.00)
2 Kardeş	22.93±5.96	22.00 (12.00-38.00)	17.61±4.55	17.00 (11.00-30.00)	17.96±5.33	18.00 (9.00-32.00)	18.51±5.07	18.00 (8.00-31.00)
3 Kardeş	23.03±5.52	22.00 (12.00-38.00)	17.52±4.22	17.00 (8.00-32.00)	17.96±5.08	17.00 (8.00-31.00)	19.25±5.02	19.00 (9.00-32.00)
4 Kardeş ve üzeri	22.48±5.19	22.00 (12.00-34.00)	17.51±4.31	18.00 (9.00-30.00)	16.85±4.41	17.00 (8.00-32.00)	20.38±4.61	19.00 (9.00-31.00)
Test/p	$\chi^2=2.331$	p=0.507	$\chi^2=0.202$	p=0.977	$\chi^2=4.180$	p=0.243	$\chi^2=10.233$	p=0.017
Kardeşlerle İletişim								
İyi	22.64±5.56	22.50 (12.00-37.00)	17.22±4.20	17.00 (8.00-32.00)	17.33±4.68	17.00 (8.00-32.00)	19.98±4.89	19.00 (8.00-32.00)
Orta	22.88±5.48	22.00 (14.00-38.00)	17.93±4.54	18.00 (10.00-30.00)	17.72±5.41	16.00 (10.00-32.00)	18.46±4.78	18.00 (8.00-31.00)
Kötü	26.00±4.50	26.00 (21.00-33.00)	20.40±3.89	21.00 (14.00-27.00)	21.40±3.78	20.50 (15.00-27.00)	18.10±6.19	18.50 (8.00-28.00)
Test/p	$\chi^2=3.693$	p=0.158	$\chi^2=6.693$	p=0.035	$\chi^2=7.348$	p=0.025	$\chi^2=8.225$	p=0.016

Ergenlerin okudukları lise türüne göre, sürekli öfke ve öfke ifade tarzları alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde; gruplar arasında ki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptandı ($p>0.05$). Ergenlerin ikamet ettikleri yere göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları alt boyut puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermediği belirlendi ($p>0.05$). Ailedeki çocuk sırasına göre ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları alt boyut puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermediği tespit edildi ($p>0.05$).

Sahip olunan kardeş sayısına göre ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; 4 ve daha fazla kardeşe sahip olan ergenlerin öfke kontrol puan ortalamalarının (20.38 ± 4.61), iki kardeşe sahip olan ergenlerin öfke kontrol puan ortalamalarına (18.51 ± 5.07) göre daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulundu ($p=0.017$). Ergenlerin kardeşleri ile olan iletişimlerine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları alt boyut puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi. Bu farkın öfke içe vurum alt boyutunda iletişimi kötü olanların iyi olanlara göre puan ortalamalarının daha yüksek olmasından; öfke dışı vurum alt boyutunda iletişimi kötü olanların puan ortalamalarının orta ve iyi olanlara göre yüksek olmasından ve öfke kontrol alt boyutunda iletişimi iyi olanların orta olanlara göre puan ortalamalarının yüksek olmasından kaynaklandığı saptandı (sırasıyla $p=0.035$; $p=0.025$; $p=0.016$).

Tablo 5.2. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puan ortalamalarının dağılımı (N=350)

Özellikler	Sürekli öfke		Öfke içe vurum		Öfke dışı vurum		Öfke kontrol	
	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)
Aile Tipi								
Çekirdek	22.68±5.58	22.00 (12.00-38.00)	17.65±4.35	17.00 (8.00-32.00)	17.55±4.93	17.00 (8.00-32.00)	19.36±4.97	19.00 (8.00-32.00)
Geniş	23.10±5.19	23.00 (12.00-34.00)	16.84±4.17	17.00 (9.00-30.00)	17.42±4.75	17.00 (8.00-28.00)	20.03±4.51	20.00 (9.00-30.00)
Parçalanmış	26.63±5.48	28.50 (16.00-33.00)	19.38±3.96	19.50 (14.00-27.00)	21.13±7.04	21.00 (12.00-32.00)	16.25±6.30	18.00 (8.00-25.00)
Test/p	$\chi^2=4.862$	p=0.088	$\chi^2=3.324$	p=0.190	$\chi^2=2.246$	P=0.325	$\chi^2=3.198$	p=0.202
Annenin Eğitim Düzeyi								
Okur Yazar Değil	23.71±5.55	23.00 (13.00-38.00)	19.05±3.99	19.00 (12.00-27.00)	19.67±4.61	20.00 (13.00-32.00)	21.43±5.69	23.00 (9.00-32.00)
İlkokul	22.51±4.95	22.00 (13.00-35.00)	17.44±4.21	17.00 (10.00-30.00)	17.21±4.72	16.50 (8.00-30.00)	19.04±4.73	19.00 (8.00-32.00)
Ortaokul	22.77±5.58	22.00 (13.00-36.00)	16.77±4.10	16.00 (10.00-29.00)	16.94±4.38	17.00 (8.00-27.00)	19.66±4.36	19.00 (11.00-30.00)
Lise	22.87±6.33	22.00 (12.00-37.00)	17.88±4.92	18.00 (8.00-32.00)	17.91±5.43	18.00 (9.00-32.00)	19.18±5.38	19.00 (8.00-31.00)
Lisans ve üzeri	23.86±6.25	23.00 (14.00-38.00)	18.00±4.07	18.00 (9.00-27.00)	18.86±5.96	18.00 (10.00-32.00)	19.75±5.54	19.50 (11.00-31.00)
Test/p	F=0.576	p=0.680	F=1.429	p=0.224	F=2.127	p=0.077	F=1.222	p=0.301
Annenin Çalışma Durumu								
Çalışıyor	23.68±5.92	23.00 (14.00-38.00)	17.74±4.07	18.00 (9.00-27.00)	18.51±5.87	18.00 (10.00-32.00)	19.20±5.04	18.00 (8.00-31.00)
Çalışmıyor	22.67±5.44	22.00 (12.00-38.00)	17.54±4.40	17.00 (8.00-32.00)	17.43±4.74	17.00 (8.00-32.00)	19.44±4.95	19.00 (8.00-32.00)
Test/p	t=1.446	p=0.149	t=0.258	p=0.796	t=1.734	p=0.084	t=-0.380	p=0.704
Babanın Eğitim Düzeyi								
Okur Yazar Değil	21.27±4.00	19.00 (16.00-27.00)	15.55±2.38	15.00 (13.00-19.00)	16.09±3.81	16.00 (11.00-22.00)	22.27±6.10	25.00 (13.00-29.00)
İlkokul	22.79±4.84	23.00 (13.00-35.00)	17.13±3.99	17.00 (10.00-27.00)	17.92±4.71	17.00 (11.00-30.00)	19.15±4.27	19.00 (8.00-28.00)
Ortaokul	22.33±6.05	21.00 (13.00-38.00)	17.67±4.37	17.00 (10.00-30.00)	17.20±4.52	17.00 (8.00-27.00)	19.58±4.92	19.00 (9.00-32.00)
Lise	22.88±5.08	23.00 (12.00-35.00)	17.86±4.18	18.00 (9.00-28.00)	17.51±5.07	18.00 (8.00-32.00)	19.31±5.21	19.00 (8.00-31.00)
Lisans ve üzeri	23.25±6.18	22.00 (12.00-38.00)	17.58±4.74	17.00 (8.00-32.00)	17.89±5.33	17.00 (9.00-32.00)	19.27±4.90	19.00 (8.00-31.00)
Test/p	$\chi^2=1.900$	p=0.754	$\chi^2=4.033$	p=0.402	$\chi^2=1.385$	p=0.847	$\chi^2=2.922$	p=0.571
Babanın Çalışma Durumu								
Çalışıyor	22.72±5.49	22.00 (12.00-38.00)	17.44±4.28	17.00 (8.00-32.00)	17.52±4.97	17.00 (8.00-32.00)	19.49±5.00	19.00 (8.00-32.00)
Çalışmıyor	24.50±5.82	25.00 (15.00-34.00)	18.96±4.73	19.00 (12.00-30.00)	18.88±4.81	19.00 (11.00-32.00)	18.21±3.90	19.00 (9.00-25.00)
Test/p	U=3244.500	p=0.162	U=3184.000	p=0.127	U=3213.000	p=0.143	U=3503.000	p=0.392

Ergenlerin sahip oldukları aile tipine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları alt boyut puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlendi ($p>0.05$). Ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları alt boyut puan ortalamalarının gruplar arasında anlamlı bir farklılığa yol açmadığı bulundu ($p>0.05$). Ebeveynlerin çalışma durumuna göre ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edildi ($p>0.05$).



Tablo 5.3. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları puan ortalamalarının dağılımı (N=350)

Özellikler	Sürekli öfke		Öfke içe vurum		Öfke dışı vurum		Öfke kontrol	
	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)	$\bar{x} \pm ss$	M (Min-Max)
Algılanan Gelir Düzeyi								
İyi	23.13±5.78	24.00 (13.00-38.00)	16.83±4.95	16.00 (8.00-32.00)	18.03±5.24	18.00 (10.00-32.00)	20.33±5.40	20.00 (9.00-31.00)
Orta	22.70±5.57	22.00 (12.00-38.00)	17.71±4.17	18.00 (9.00-30.00)	17.34±4.95	17.00 (8.00-32.00)	19.31±4.83	19.00 (8.00-32.00)
Kötü	23.34±4.78	23.00 (13.00-33.00)	17.63±4.17	18.00 (10.00-27.00)	18.77±4.47	19.00 (11.00-28.00)	18.43±4.73	18.00 (9.00-31.00)
Test/p	F=0.308 p=0.735		F=1.078 p=0.341		F=1.568 p=0.210		F=1.858 p=0.158	
Ailenin Çocuk Yetiştirme Tutumu								
Baskıcı	26.44±5.40	27.00 (15.00-38.00)	19.47±4.34	19.00 (13.00-30.00)	19.81±4.91	19.00 (11.00-32.00)	18.72±4.83	18.00 (9.00-31.00)
Aşırı Koruyucu	23.85±4.30	24.00 (15.00-34.00)	17.83±3.67	18.00 (11.00-27.00)	18.92±4.47	18.00 (10.00-28.00)	18.28±5.14	18.00 (9.00-32.00)
Reddedici	25.00±5.70	22.00 (20.00-33.00)	18.80±5.63	20.00 (11.00-26.00)	20.60±9.29	16.00 (11.00-32.00)	18.40±9.07	18.00 (8.00-31.00)
Demokratik	21.63±5.42	21.00 (12.00-38.00)	16.90±4.30	16.00 (8.00-32.00)	16.66±4.79	16.00 (8.00-32.00)	20.09±4.73	19.00 (8.00-32.00)
Tutarsız	22.56±5.10	22.00 (13.00-33.00)	17.94±4.41	18.00 (11.00-26.00)	17.39±4.20	17.00 (12.00-27.00)	16.94±4.73	17.00 (9.00-24.00)
Test/p	$\chi^2=36.913$ p=0.000		$\chi^2=17.271$ p=0.002		$\chi^2=25.863$ p=0.000		$\chi^2=11.972$ p=0.018	
Yakın Zamanda Travma Yaşama Durumu								
Evet	24.80±5.54	25.00 (13.00-36.00)	18.71±4.56	18.00 (11.00-30.00)	20.00±5.32	20.00 (11.00-32.00)	18.39±5.28	17.50 (8.00-30.00)
Hayır	22.30±5.41	22.00 (12.00-38.00)	17.22±4.20	17.00 (8.00-32.00)	16.95±4.66	16.00 (8.00-32.00)	19.69±4.82	19.00 (8.00-32.00)
Test/p	t=3.553 p=0.000		t=2.687 p=0.008		t=4.899 p=0.000		t=-2.024 p=0.044	
Okul İçi Dışı Sosyal Faaliyetlere Katılma Durumu								
Evet	22.58±5.67	22.00 (12.00-38.00)	17.22±4.28	17.00 (8.00-30.00)	17.53±5.10	17.00 (8.00-32.00)	19.49±4.99	19.00 (8.00-32.00)
Hayır	23.46±5.15	23.00 (13.00-34.00)	18.29±4.35	18.00 (10.00-32.00)	17.78±4.66	18.00 (10.00-32.00)	19.20±4.85	18.00 (8.00-32.00)
Test/p	t=-1.363 p=0.174		t=-2.117 p=0.035		t=-0.425 p=0.671		t=0.509 p=0.611	

Ailenin gelir düzeyine göre ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde; gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptandı ($p>0.05$). Ailenin çocuk yetiştirme tutumuna göre ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; aileleri baskıcı çocuk yetiştirme tutumuna sahip olan ergenlerin sürekli öfke (26.44 ± 5.40) ve öfke içe vurum (19.47 ± 4.34) puan ortalamalarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu belirlendi. Yapılan ileri analizde aileleri baskıcı olan ergenler ile aileleri aşırı koruyucu olan ergenler; aileleri baskıcı olan ergenler ile demokratik aile yapısına sahip olan ergenler ve aileleri baskıcı olan ergenler ile tutarsız çocuk yetiştirme tutumuna sahip olan ergenlerin sürekli öfke ve öfke içe vurum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p=0.000$). Aileleri demokratik çocuk yetiştirme tutumuna sahip olan ergenlerin öfke dışı vurum puan ortalamalarının (16.66 ± 4.79) diğer gruplardaki ergenlerin puan ortalamalarına göre daha düşük olduğu, demokratik aileye sahip olan ergenler ile ailesi aşırı koruyucu çocuk yetiştirme tutumuna sahip olan ergenler arasında; yine demokratik aileye sahip olan ergenler ile ailesi baskıcı çocuk yetiştirme tutumuna sahip olan ergenler arasındaki fark anlamlı bulundu ($p=0.000$). Ailesi demokratik çocuk yetiştirme tutumuna sahip ergenlerin öfke kontrol puan ortalamalarının (20.09 ± 4.73) diğer gruplardaki ergenlere göre daha yüksek olduğu ve ailesi demokratik çocuk yetiştirme tutumuna sahip olan ergenler ile ailesi aşırı koruyucu olan ergenler; ailesi demokratik olan ergenler ile ailesi tutarsız çocuk yetiştirme tutumuna sahip ergenlerin öfke kontrol puan ortalamaları arasında ki farkın anlamlı olduğu belirlendi ($p<0.05$).

Yakın zamanda travma yaşayan ergenlerin sürekli öfke (24.80 ± 5.54), öfke içe vurum (18.71 ± 4.56) ve öfke dışı vurum (20.00 ± 5.32) puan ortalamalarının, travma yaşamayan ergenlere göre; yakın zamanda travma yaşamayan ergenlerin öfke kontrol puanlarının ise (19.69 ± 4.82) travma yaşayan ergenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulundu ($p=0.000$). Ergenlerin sosyal faaliyetlere katılma durumuna göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzları alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; sosyal faaliyetlere katılmayan ergenlerin öfke içe vurum puan ortalamalarının (18.29 ± 4.35), sosyal faaliyetlere katılan ergenlerin öfke içe vurum (17.22 ± 4.28) puan ortalamalarına göre daha yüksek olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi ($p<0.05$).

Tablo 6. Sosyotropi otonomi kişilik ölçeği alt boyutları puan ortalamaları arasındaki ilişkinin dağılımı

	Genel Otonomi Düzeyi	Kişisel Başarı	Özgürlük	Yalnızlıktan Hoşlanma
Genel Sosyotropi Düzeyi	0.174**	0.107*	0.304**	-0.032
Onaylanmama Kaygısı	0.145**	0.031	0.288**	0.022
Ayrılık Kaygısı	0.189**	0.198**	0.286**	-0.105*
Başkalarını Memnun Etme	0.065	-0.023	0.147**	0.044

*p<0.05 **p<0.01

Genel sosyotropi ölçek puanları ile genel otonomi ölçek puanları arasında 0.174 olan pozitif yönlü düşük kuvvette anlamlı bir ilişki bulundu ($p<0.01$). Bir başka deyişle, genel sosyotropi ve alt boyut puanları artarken genel otonomi ve alt boyut puanları da artmaktadır. Genel sosyotropi ile genel otonomi alt boyutu olan kişisel başarı arasında 0.107 olan pozitif yönlü düşük kuvvette anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi ($p<0.05$). En yüksek ilişkinin genel sosyotropi ölçek puanları ile genel otonomi alt boyutu olan özgürlük puanları arasında 0.304 ile orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin bulunduğu belirlenmiştir ($p<0.01$). Genel sosyotropi ile genel otonomi alt boyutu olan yalnızlıktan hoşlanma puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

Genel sosyotropi alt boyutu olan onaylanmama kaygısı ile genel otonomi puanları arasında 0.145 ile pozitif yönlü düşük kuvvette anlamlı bir ilişki tespit edildi ($p<0.01$). Onaylanmama kaygısı ile genel otonomi alt boyutu olan özgürlük puanları arasında 0.288 ile pozitif yönlü orta kuvvette anlamlı bir ilişki bulundu ($p<0.01$). Onaylanmama kaygısı ile genel otonomi alt boyutları olan kişisel başarı ve yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki saptanmadı ($p>0.05$).

Genel sosyotropi alt boyutlarından ayrılık kaygısı alt boyutu ile genel otonomi ve kişisel başarı puan ortalamaları arasında sırasıyla 0.189 ve 0.198 olan pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edildi ($p<0.01$). Ayrılık kaygısı ile genel otonomi alt boyutu olan özgürlük puan ortalamaları arasında da pozitif yönlü 0.286 olan orta düzeyde anlamlı bir ilişki belirlendi ($p<0.01$).

Ayrılık kaygısı ile genel otonomi alt boyutu olan yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamaları arasında $r=-0.105$ olan negatif (zıt) yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulundu ($p<0.05$). Bir başka deyişle ayrılık kaygısı boyut puan ortalamaları arttıkça yalnızlıktan hoşlanma boyut puan ortalamaları azalmaktadır.

Genel sosyotropi alt boyutlarından olan başkalarını memnun etme puan ortalamaları ile genel otonomi alt boyutlarından yalnızca özgürlük puan ortalamaları arasında 0.147 olan pozitif yönlü düşük kuvvette anlamlı bir ilişki bulundu ($p<0.01$). Başkalarını memnun etme ile genel otonominin diğer alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmedi ($p>0.05$).

Tablo 7. Sürekli öfke ve öfke ifade tarzları alt boyutları puan ortalamaları arasındaki ilişkinin dağılımı

	Sürekli Öfke	Öfke İçe Vurumu	Öfke Dışa Vurumu	Öfke Kontrolü
Sürekli Öfke	1			
Öfke İçe Vurumu	0.350**	1		
Öfke Dışa Vurumu	0.688**	0.282**	1	
Öfke Kontrolü	-0.435**	-0.023	-0.485**	1

* $p<0.05$ ** $p<0.01$

Sürekli öfke puan ortalaması ile öfke içe vurum puan ortalamaları arasında 0.350 olan pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki saptandı ($p<0.01$). Sürekli öfke düzeyi ile öfke dışa vurum puan ortalamaları arasında 0.688 ile pozitif yönlü yüksek kuvvette anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi ($p<0.01$). Sürekli öfke düzeyi ile öfke kontrolü arasında -0.435 olan negatif yönlü yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edildi ($p<0.01$). Başka bir deyişle sürekli öfke puan ortalamaları arttıkça öfke kontrol puan ortalamaları azalmaktadır. Öfke içe vurum ile öfke dışa vurum puan ortalamaları arasında 0.282 orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptandı ($p<0.01$). Öfke içe vurum ile öfke kontrol puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki saptanmadı ($p>0.05$). Öfke dışa vurumu ile öfke kontrolü arasında ise -0.485 olan negatif yönlü yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edildi ($p<0.01$).

Tablo 8. Ergenlerin sosyotropi otonomi kişilik ölçeği ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ölçeği puan ortalamaları arasındaki ilişkinin dağılımı

	Sürekli Öfke	Öfke İçe Vurumu	Öfke Dışa Vurumu	Öfke Kontrolü
Genel Sosyotropi Düzeyi	0.124*	0.202**	-0.021	0.087
Onaylanmama Kaygısı	0.152**	0.266**	0.024	0.055
Ayrılık Kaygısı	0.130*	0.071	0.007	0.058
Başkalarını Memnun Etme	-0.022	0.206**	-0.132*	0.132*
Genel Otonomi Düzeyi	0.235**	0.288**	0.210**	-0.016
Kişisel Başarı	0.187**	0.162**	0.184**	-0.027
Özgürlük	0.201**	0.251**	0.153**	-0.010
Yalnızlıktan Hoşlanma	0.178**	0.323**	0.168**	0.007

*p<0.05 **p<0.01

Genel sosyotropi ve sürekli öfke puan ortalamaları arasında $r=0.124$ ile düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi ($p<0.05$). Genel sosyotropi ile öfke içe vurum puan ortalamaları arasında da $r=0.202$ olan orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki bir ilişki tespit edildi ($p<0.01$). Genel sosyotropi ile öfke dışa vurum ve öfke kontrolü arasında ise anlamlı bir ilişki saptanmadı ($p>0.05$). Genel sosyotropi alt boyutu olan onaylanmama kaygısı ile sürekli öfke arasında $r=0.152$ olan düşük düzeyde ($p<0.01$), öfke içe vurumu ile de $r=0,266$ olan orta seviyede pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edildi ($p<0.01$). Onaylanmama kaygısı ile öfke dışa vurumu ve öfke kontrolü arasında anlamlı bir ilişki bulunmadı ($p>0.05$). Genel sosyotropi alt boyutu olan ayrılık kaygısı ile yalnızca sürekli öfke arasında $r=0.130$ olan düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmakla birlikte ($p<0.05$) ayrılık kaygısı ile öfke içe vurum, öfke dışa vurum, öfke kontrolü arasında anlamlı bir ilişki saptanmadı ($p>0.05$). Genel sosyotropi alt boyutu olan başkalarını memnun etme ile öfke içe vurumu arasında $r=0.206$ olan orta düzeyde ($p<0.01$), başkalarını memnun etme ile öfke kontrolü arasında ise $r=0.132$ ile düşük düzeyde anlamlı ilişki bulundu ($p<0.05$). Başkalarını memnun etme ile öfke dışa vurumu arasında $r=-0.132$ olan negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi ($p<0.05$). Başka bir deyişle başkalarını memnun etme puan ortalamaları arttıkça öfke dışa vurum puan ortalamaları azalmaktadır.

Genel otonomi puan ortalamaları ile sürekli öfke, öfke içe vurum, öfke dışı vurum puan ortalamaları arasında sırasıyla $r=0.235$, $r=0.288$, $r=0.210$ olan orta düzeyde anlamlı ilişkiler tespit edildi ($p<0.01$). Genel otonomi alt boyutu olan kişisel başarı ile sürekli öfke, öfke içe vurum, öfke dışı vurum puan ortalamaları arasında sırasıyla $r=0.187$, $r=0.162$, $r=0.184$ olan düşük düzeyde anlamlı ilişkiler saptandı ($p<0.01$). Genel otonomi alt boyutu olan özgürlük ile sürekli öfke arasında $r=0.201$ olan orta düzeyde, öfke içe vurum arasında $r=0.251$ olan orta düzeyde, öfke dışı vurum arasında ise $r=0.153$ olan düşük düzeyde anlamlı ilişkiler tespit edildi ($p<0.01$). Genel otonomi alt boyutu olan yalnızlıktan hoşlanma ile sürekli öfke arasında $r=0.178$ olan düşük düzeyde, öfke içe vurum ile $r=0.323$ olan orta düzeyde, öfke dışı vurum ile $r=0.168$ olan düşük düzeyde anlamlı ilişkiler mevcuttur ($p<0.01$). Genel otonomi ve alt boyutları ile öfke kontrolü arasında anlamlı bir ilişki bulunmadı ($p>0.05$).

5.TARTIŞMA

Ergenlerin sosyotropik otonomik kişilik özellikleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan bu araştırmadan elde edilen bulgular üç aşamada tartışıldı;

- 5.1. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sosyotropik otonomik kişilik özelliklerine yönelik bulguların tartışılması
- 5.2. Ergenlerin tanıtıcı özelliklerine göre sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarına yönelik bulguların tartışılması
- 5.3. Ergenlerin sosyotropik otonomik kişilik özellikleri ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkiye yönelik bulguların tartışılması

5.1. Ergenlerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Sosyotropik Otonomik Kişilik Özelliklerine Yönelik Bulguların Tartışılması

Araştırma kapsamına alınan ergenlerin orta düzeyde sosyotropik (69.32 ± 17.10) ve otonomik (69.20 ± 14.10) kişilik özelliğine sahip olduğu belirlendi (Tablo 2). Çalışma bulgularına benzer şekilde Uğurlu ve Pako'nun lise son sınıf öğrencilerinde, Anıl Özdemir ve Akkaya'nın ise üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmalarda öğrencilerin her iki kişilik özelliğine ilişkin aldıkları puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur (Uğurlu ve Pako, 2016; Anıl Özdemir, 2013; Akkaya, 2009). Yapılan bu çalışmalar bulgularımızı destekler niteliktedir. Bu araştırmanın bulgularından farklı olarak ülkemizde üniversite öğrencileri ve yetişkinler üzerinde yapılan bazı çalışmalarda otonomi puan ortalamaları daha yüksek olarak tespit edilmiştir (Özdemir, 2016; Balık, 2017). Gorski ve Young tarafından ergenler üzerinde yapılan başka bir çalışmada ise ergenlerin genel sosyotropi ve otonomi puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur (Gorski ve Young, 2002). Bu durum, ülkeler arası sosyal-kültürel değerlerin, yaşam tarzlarının, ailelerin çocuk yetiştirme tutumlarının, sosyal öğrenmelerin ve çevresel faktörlerin farklılıklar göstermesinden kaynaklanıyor olabilir.

Araştırmada cinsiyet ile genel sosyotropi, ayrılık kaygısı, genel otonomi ve kişisel başarı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulundu (Tablo 4, 4.4) ($p < 0.05$). Kız öğrencilerin ölçeğin tüm boyutlarından aldığı puan ortalamalarının, erkek

öğrencilerden yüksek olduğu belirlendi. Yapılan benzer bir çalışmada kız öğrencilerin sosyotropik kişilik özelliklerinin erkek öğrencilerin ise otonomik kişilik özelliklerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tokmak ve ark. 2013). Akkaya'nın çalışmasında kızların ayrılık kaygısı puan ortalamalarının, erkeklerin puan ortalamalarından yüksek olduğu belirlenmiştir (Akkaya, 2009). Uğurlu ve Pako'nun çalışmasında kız öğrencilerin sosyotropi puan ortalamaları daha yüksek, otonomi puan ortalamaları erkeklerin puan ortalamaları ile çok yakın bulunmuştur (Uğurlu ve Pako, 2016). McBride et. al., kadınların erkeklere göre daha fazla sosyotropik kişilik özellikleri sergilediğini saptamıştır (McBride, Bacchioni ve Bagby, 2005). Belirtilen çalışmalar kadınların daha yüksek sosyotropik kişilik özelliklerine sahip olduklarını göstermektedir. Ancak bu araştırmayı diğer çalışmalardan ayıran en önemli bulgu kadınların sosyotropik özellikleri ile beraber otonomik özelliklerinin de erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek olmasıdır. Değişen nesil, çocuk yetiştirme tutumları, kız çocuklarının sosyal ilişkilerinin daha kuvvetli olması kız ergenlerin anlamlı çıkan tüm boyutlarda yüksek puan ortalamalarına sahip olmalarında etkilediği olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada ergenlerde yaşın artmasına bağlı olarak genel sosyotropi ve onaylanmama kaygısı puan ortalamalarının azaldığı; genel otonomi, özgürlük, yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamalarının ise arttığı belirlendi (Tablo 4,4.4) ($p < 0.05$). Yapılan farklı çalışmalarda da yaş arttıkça sosyotropi puan ortalamalarının azaldığı, otonomi puan ortalamalarının artış gösterdiği saptanmıştır (Harwood ve et al. 2010; Sergici, M. 2013; Tokmak ve ark. 2013). Bulgularımız yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Bu araştırmada 14-16 yaş grubunda yer alan ergenlerin sosyotropi ve onaylanmama kaygısı puan ortalamalarının, 17-19 yaş grubunda yer alan ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlendi. Ergenlerin liseye başlama, yeni arkadaşlık ve yeni çevreye uyum sağlama süreçleri, 14-17 yaş grubunda yer alan ergenlerin onaylanmama kaygısı puan ortalamalarının yüksek çıkmasının nedeni olabilir. İlerleyen yaş ile bireylerin deneyimleri de artar, her deneyimin bireyin otonomik özelliklerinin gelişmesine katkı sağladığı düşünülmektedir. Bu nedenle 17-19 yaş grubundaki ergenlerin otonomik özelliklerinin artmasının bir sonucu olarak sosyotropik kişilik özelliklerinin azalmasının beklenen bir durum olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada ergenlerin sınıf düzeyi ile ayrılık kaygısı arasında anlamlı düzeyde bir fark olduğu görüldü (Tablo 4) ($p < 0.05$). Bu farklılığın 9.sınıf ile 12.sınıf ve

11.sınıf ile 12.sınıf arasında olduğu belirlendi. Yeni bir ortama geçiş süreci aynı zamanda eski arkadaşlıklardan ve ilişkilerden uzaklaşmayı da beraberinde getirir. Lisenin ilk yılları da ergenler için yeni bir ortama geçiş ve eski ortamdan uzaklaşmanın olduğu bir süreçtir. Bu dönemlerde ergenler ayrılık duygusunu yoğun bir şekilde yaşarlar. Duygulardaki yaşanan yoğunluğun bu çalışmada da 9. sınıftaki ergenlerin ayrılık kaygısı puan ortalamalarında bir artış olmasına neden olduğu düşünülmektedir. Ayrıca 11. sınıfta tüm liselerde alan seçimine bağlı sınıfların değişmesi sebebi ile ergenlerin birlikte eğitim gördükleri yakın arkadaşları da değişmektedir. Bu değişikliğin 11. sınıftaki ergenlerin ayrılık kaygısındaki artışta etkili olduğu söylenebilir. Konu ile ilgili yapılan farklı çalışmalarda bu bulguyu destekler niteliktedir (Akkaya, 2009; Demir Zencirci ve Saba Yalçın, 2013).

Araştırmada öğrenim görülen lise türü ile başkalarını memnun etme, otonomi ve kişisel başarı arasında istatistiksel olarak fark olduğu bulundu (Tablo 4.1,4.5) ($p<0.05$). İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin başkalarını memnun etme puan ortalaması, Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin puan ortalamalarından, Fen Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin genel otonomi ile kişisel başarı puan ortalaması ise İmam Hatip Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin puan ortalamalarından daha yüksek olarak belirlendi. Literatürde, lise türlerinin sosyotropik otonomik kişilik özellikleri üzerine etkisini inceleyen çalışmaya rastlanılmadı. Ancak bu araştırmadaki kişilik özelliklerine benzerlik gösteren başka ölçme araçları ile gerçekleştirilen bir çalışmanın bulguları, bu araştırmayı destekler niteliktedir (Ekşi ve Otrar, 2001).

Araştırmada kardeş sayısı ile genel sosyotropi, onaylanmama kaygısı ve başkalarını memnun etme puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu saptandı (Tablo 4.1) ($p<0.05$). Araştırmada kardeş sayısı arttıkça, ergenlerin ölçek puan ortalamalarının da arttığı belirlendi. Puan ortalamalarındaki artışın, 2 kardeş ile 3 kardeş sahibi olan ergenler arasında anlamlı düzeyde olduğu gözlemlendi. Bayrak Ayaş'ın çalışmasında da kardeş sayısı arttıkça, sosyotropik kişilik özelliklerinin arttığı belirlenmiştir (Bayrak Ayaş E, 2017). Kardeşler arası iletişimde büyük kardeş, küçük kardeş, abi ve abla baskısı gibi tutumlar var ise kardeşler iletişimlerinde onaylanmama kaygısı ya da birbirlerini memnun etme duygusu yaşayabilmektedirler. Bu doğrultuda kardeş sayısının, ergenlerin sosyotropi puan ortalamalarının artmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada kardeş iletişimi ile onaylanmama kaygısı ve yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptandı (Tablo 4.1, 4.5) ($p<0.05$). Kardeşler arası iletişimi kötü olan ergenlerin onaylanmama kaygısı ve yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlendi. Kardeş iletişimi orta olanların ayrılık kaygısı puan ortalamaları kardeş iletişimi iyi olan ergenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek iken kardeşler arası iletişimi orta düzeyde olan ergenlerin iletişimleri kötü olan ergenlere göre yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamaları anlamlı düzeyde daha düşüktür. Literatürde kardeş iletişimi ile ergenlerin kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanılmadı. Bu nedenle kardeş iletişimi değişkeni çalışmanın kendi bulguları dahilinde tartışıldı. Sıklıkla ergenin abi, abla, kardeş tarafından eleştirilmesi bu dönemde en çok ihtiyaç duyulan özgüven duygusunu örselemektedir. Özgüven eksikliği en yakın çevresi tarafından devamlı eleştirilen ergende başkaları tarafından bir onay görme ihtiyacı doğurmaktadır. Bu durumun onaylanmama kaygısı yaşayan ergende sorunlarla baş etmenin bir yolu olarak aile ortamından uzaklaşma ve yalnız kalma tercihinde etkili olduğu düşünülebilir.

Araştırmada, aile tipi ile yalnızlıktan hoşlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edildi (Tablo 4.6) ($p<0.05$). Parçalanmış ailede yaşayan ergenlerin yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamaları çekirdek ve geniş ailede yaşayan ergenlere göre anlamlı düzeyde yüksek bulundu. Benzer çalışmalarda da geniş ailelerde yetişen ergenlerin, sosyotropik kişilik özelliklerinde anlamlı artışların olduğu vurgulanmaktadır (Anıl Özdemir, 2013; Tosyalı, 2010). Geniş ailelerde akraba, kardeş, abi, abla ilişkilerinin yoğun yaşanması, parçalanmış aile özelliklerinin tam tersidir. Bu nedenle bu araştırmada parçalanmış ailelerde yetişen ergenlerin yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamalarının artması ile geniş ailelerde yetişen ergenlerin sosyotropi puan ortalamalarının artması birbirlerini destekleyen bulgulardır. Ayrıca sorunlu ailelerde yaşayan ergenlerin sorumluluklarının daha fazla olduğu, bazen bu sorumluluklardan uzaklaşmak için ergenlerin ortam değiştirerek yalnız kalmaya daha çok ihtiyaç hissettikleri düşünülmektedir.

Çocuğun kişilik ve davranış gelişimi üzerinde anne baba eğitiminin önemli olduğu düşünülerek bu araştırmada anne baba eğitim düzeyi irdelendi. Araştırmada annenin eğitim düzeyi ile ergenin başkalarını memnun etme, genel otonomi ve özgürlük puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu görüldü

(Tablo 4.2, 4.6) ($p<0.05$). Anneleri okuryazar olmayan ve ilkokul mezunu olan ergenlerin bu boyutlardan aldıkları puan ortalamaları anneleri diğer eğitim düzeylerine sahip ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek bulundu. Balık (2017)'in çalışmasında anneleri ortaokul mezunu olan öğrencilerin sosyotropi puan ortalamalarının, anneleri; ilkokul, lise, üniversite mezunu olan ergenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırmada babaları ilkokul mezunu olan ergenlerin onaylanmama kaygısı ve başkalarını memnun etme puan ortalamaları, babaları üniversite mezunu olan ergenlerin puan ortalamalarına göre babaları ortaokul mezunu olan ergenlerin başkalarını memnun etme puan ortalamaları ise babaları lise mezunu olan ergenlerin puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptandı (Tablo 4.2) ($p<0.05$). Babanın eğitim seviyesi yükseldikçe çocuğuna karşı geleneksel tutum sergilemekten bir o kadar uzak duracaktır, böylece ebeveyn ile çocuk etkili iletişim kuracak çocuk ise kendine güven duyarak onaylanmama kaygısı ve başkalarını memnun etme duygularını daha az yaşayacaktır. Babanın eğitim düzeyi ile çocuklarının sosyotropik otonomik kişilik özelliklerini incelemek amacı ile yapılan bir çalışmada ise bu araştırmadan farklı olarak baba eğitim düzeyi ile sosyotropik otonomik kişilik özellikleri arasında anlamlı bir fark elde edilmemiştir (Balık 2017).

Bu araştırmada gelir düzeyini iyi olarak algılayan ergenlerin sosyotropi ve başkalarını memnun etme puan ortalamalarının, gelir düzeyini orta ve kötü olarak algılayan ergenlerin puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlendi (Tablo 4.3) ($p<0.05$). Gelir düzeyi iyi olan birey çoğu zaman kendini güvende hisseder, bu durumun ergenin başkalarına olan ihtiyaç ve bağımlılık duygusunu azaltmada etkili olduğu düşünülmektedir. Konu ile ilgili olarak yapılan çeşitli çalışmalar, araştırma bulgularını destekler niteliktedir (Anıl Özdemir, 2013; Akkaya, 2009).

Bu araştırmada ailenin çocuk yetiştirme tutumu ile ergenlerin otonomik kişilik özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptandı (Tablo 4.7). Baskıcı aileye sahip olan ergenlerin yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamaları, demokratik ve aşırı koruyucu aileye sahip olan ergenlerin puan ortalamalarından, reddedici aileye sahip olan ergenlerin puan ortalamaları ise demokratik aileye sahip olan ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksek olarak belirlendi ($p<0.05$). Çeçen'in

çalışmasında, ailesini demokratik olarak algılayan ergenlerin yalnızlık puan ortalamaları diğer anne baba tutumlarına sahip olan ergenlerin puan ortalamalarına göre daha düşük olarak bulunmuştur (Çeçen, 2008). Yurt dışında yapılan bir çalışmada, aşırı koruyucu aile tutumunun çocukların sosyotropik kişilik özellikleri sergilemesinde rol aldığı saptanmıştır (Otani, 2014). Baskı altında kalan her birey kendini daha özgür hissedeceği ortamlar arar, bu çalışmada da baskıcı ve reddedici tutuma maruz kalan ergenin kendini daha mutlu ve özgür hissedebilmesi için yalnızlığa yöneldiği düşünülmektedir.

Araştırmada, travma yaşayan ergenlerin genel otonomi ve yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamalarının, travma yaşamayan ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptandı (Tablo 4.7) ($p<0.05$). Mendelson et. al., bu çalışmadaki bulguyu destekler nitelikte travma yaşama ile otonomik kişilik özellikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur (Mendelson, Robins ve Johnson, 2002). Literatürde yer alan çalışmalarda da, genel olarak travma yaşamının duygular ve davranışlar üzerinde önemli etkisinin olduğundan bahsedilmektedir (Arslan, 2015; Gültekin, Ekici ve Tepe, 2011; Ünver, Gülen Şişmanlar ve Karakaya, 2016; Yıkılmaz, 2016).

Araştırmada ergenlerin okul içi ve dışı sosyal faaliyetlere katılma durumu ile onaylanmama kaygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulundu (Tablo 4.3) ($p<0.05$). Sosyal faaliyetlere katılmayan ergenler daha fazla onaylanmama kaygısı yaşamaktadır. Yurt dışında yapılan bir çalışmada, sosyotropik kişilik özelliklerinin grup sporlarında (basketbol, hentbol, futbol), otonomik kişilik özelliklerinin ise bireysel sporlarda (teakwando, judo, güreş) daha önemli olduğu tespit edilmiştir Sosyal faaliyetlere katılma kişiliğin sosyotropik otonomik boyutunu etkilemektedir (Karimi ve Besharat, 2010). Ancak etkinlikler arası farklar önem arz etmektedir, özellikle grupla ve bireysel olarak yapılan etkinlikler, kişiliğin sosyotropik otonomik boyutunu farklı düzeylerde ve farklı yönlerde etkilemektedir

Araştırmada ergenlerin boy-kilo algısı ile sosyotropik otonomik kişilik özellikleri arasında istatistiksel olarak fark olmadığı belirlendi (Tablo 4,4.4) ($p>0.05$). Literatürde boy-kilo algısı ile sosyotropik otonomik kişilik özelliklerinin birlikte incelendiği çalışmalar kısıtlı olmakla beraber, Sarıbaş'ın konu ile ilgili yaptığı çalışma ile bu araştırmanın bulguları benzerlik göstermektedir (Sarıbaş, 2016). Ancak yurt dışı çalışmalarda genel olarak, sosyotropik kişilik özelliklerinin beden algısına ilişkin

olumsuz tutumların artışına yol açtığı belirlenmiştir (Jackson, Weiss, Lunquist ve Soderlind, 2005; Narduzzi ve Jackson, 2002; Pedlow ve Niemeier, 2013). Bunun nedeni yurt içindeki araştırmaların çoğunlukla klinik dışı örneklem grubu ile yurt dışındaki araştırmaların ise çoğunlukla klinik örneklem (Yeme Bozukluğu tanısı almış kişiler) grubu ile yapılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bu araştırmada kız ergenlerin adet dönemi ile sosyotropik otonomik kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmadı (Tablo 4,4.4) ($p>0.05$). Bu sonuçta araştırmanın örneklemini oluşturan kızların adet dönemi ile ilgili bir bozukluğa sahip olmayan ergenlerden oluşması dolayısıyla kişilik özellikleri ya da duygularının adet döneminde değişmemiş olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Bu araştırmada ergenin ikamet ettiği yer, ergenin ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu ve anne-babanın çalışma durumu ile sosyotropik otonomik kişilik özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptandı (Tablo 4.1,4.2,4.5,4.6) ($p>0.05$). Bu sonuçlar örneklem grubundan kaynaklanabileceği gibi bu faktörlerin ergenlerin sosyotropik otonomik kişilik özelliklerini doğrudan değil de dolaylı olarak etkilediği düşünülebilir.

5.2. Ergenlerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarına Yönelik Bulguların Tartışılması

Ergenlik döneminde kimlik ve kişilik gelişiminde öfkenin tanınması ve uygun bir şekilde kontrol edilmesinin önemli olduğu düşünülerek bu çalışmada ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları incelendi. Araştırmaya katılan ergenlerin sürekli öfke (22.84 ± 5.52), öfke içe vurum (17.54 ± 4.32), öfke dışı vurum (17.61 ± 4.97) ve öfke kontrol (19.41 ± 4.94) puan ortalamalarının orta seviyede olduğu belirlendi (Tablo 3). Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları, bu araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir (Albayrak ve Kutlu, 2009; Durar, 2017; Elkin ve Karadağlı 2016; Temel ve ark. 2017).

Bireylerin öfkelerini ifade etme tarzında cinsiyete göre farklılıklar gözlenmektedir. Bu araştırmada erkeklerin öfke dışı vurum puan ortalamalarının kızlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, kız ergenlerin de öfke içe vurum puan ortalamalarının erkeklere göre daha yüksek olduğu saptandı (Tablo 5) ($p<0.05$). Türk kültüründe ataerkil aile yapısının hakim olması, erkeklerin öfkelerini saldırganca ya da

daha rahat bir ifade ile dışa vurmalarını kabul edilebilir bir hale getirmektedir. Toplumumuzda erkeklerin öfke, kızgınlık gibi durumlarda bağırıp çağırması, kızların ise daha uyumlu, sessiz ve sakin olması, duygularını ya da öfkelerini ifade etmemesi beklendiğinden (Özenli, Yoldaşcan, Topal ve Özçürümez, 2009), bu sonuç ergenlerin toplumun beklentisi doğrultusunda cinsiyete özgü davranışlar sergilemesi olarak açıklanabilir. Araştırma bulguları literatürle uyum göstermektedir (Durar, 2017; Uslu, 2015). Bu konu ile ilgili olarak yurt içi ve yurt dışında yapılan çeşitli çalışmalarda da erkeklerin öfkelerini daha rahat dışa vurduklarına ilişkin bulgular elde edilmiştir (Albayrak ve Kutlu 2009; Baker, Özgülük, Turan ve Danışık, 2009; Demirci Danışık, 2005; Kaya N, Kaya H, Atar, Turan, Eskimez, Palloş ve ark., 2012; Kula, 2012; Yaman ve Türker, 2011; Zimprich ve Mascherek, 2012).

Bu çalışmada yaş değişkeni ile öfke alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlendi (Tablo 5) ($p>0.05$). Konu ile ilgili yapılan benzer çalışmalarda da yaş değişkeninin ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarına anlamlı bir etkisinin olmadığı saptanmıştır (Albayrak ve Kutlu 2009; Bodur, İnfal ve Kurt, 2010; Elkin ve Karadağlı 2016; Steele, Legerski, Nelson ve Phipps, 2009; Uslu, 2015; Uzunoğlu, 2017). Araştırma bulgularından farklı olarak yapılan bazı çalışmalarda, yaş arttıkça ergenlerin sürekli öfke ve öfke dışa vurum puan ortalamalarının anlamlı artış gösterdiği belirlenmiştir (Alkış, 2017; Kesen, Deniz ve Durmuşoğlu).

Araştırmada ergenlerin kilolarını değerlendirme durumu ile öfke içe vurum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptandı (Tablo 5) ($p<0.05$). Kendini kilolu olarak değerlendiren ergenlerin öfke içe vurum puan ortalamalarının, kendini zayıf ve normal olarak değerlendiren ergenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlendi. Albayrak ve Kutlu tarafından yapılan bir çalışmada, obez olarak belirlenen ergenlerin sürekli öfke ve öfke içe vurum puan ortalamalarının, zayıf ergenlerin puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur (Albayrak ve Kutlu, 2009). Ergenlik dönemi bireyin kendilik algısına ve dış görünüşüne normalden daha fazla önem verdiği kritik bir dönemdir. Özellikle medyanın etkisi ile ergenler için zayıf kalmak bireyi diğerlerinden üstün ve güzel tutan en önemli hususlardan biridir. Ergenin kendini kilolu algılamasına bağlı çevresi tarafından kabul görmeyeceği düşüncesi; duygularını kimseye açmak istemeyeceği, içe kapanık davranışlar sergileyeceği hatta bu duygunun içe atılmış bir

öfke olarak ergenin benliğine yansiyabileceği düşünülmektedir. Araştırmada ergenin kendi boyunu değerlendirme durumu ve kız ergenlerin içinde bulunduğu adet dönemi ile öfke alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptandı (Tablo 5) ($p>0.05$). Uzunoğlu'nun çalışma bulguları araştırmamızı destekler niteliktedir (Uzunoğlu, 2017).

Geç ergenlik döneminde ergenlerin dengeliliği ve duygusal sakinliği, orta ergenlik dönemine göre artmaktadır (Fellahoğlu, 2015). Onuncu sınıfta okuyan ergenlerin öfke dışa vurum puan ortalamalarının, 11. sınıfta okuyan ergenlerin puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlendi (Tablo 5) ($p<0.05$). Bu sonuç, yaşla birlikte ergenliğin ilerleyen dönemlerinde öğrencilerin öfke ifade tarzı konusunda deneyim kazanmaları ile açıklanabilir. Burney'in çalışmasında da sınıf düzeyi yükseldikçe ergenlerin öfke kontrol puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde yükseldiği saptanmıştır (Mckinnie-Burney, 2006). Öfke duygusunu kontrol altına alma yeteneğinin artması aynı zamanda dışa vurulan öfke düzeyinin de azalması anlamına geldiğinden, Burney'nin çalışması ile bulgularımız benzerlik göstermektedir. Araştırmada ergenin okuduğu lise türü, ikamet yeri ve ailedeki çocuk sırası ile sürekli öfke ve öfke alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptandı (Tablo 5.1) ($p>0.05$). Bu konu ile ilgili yapılan çeşitli çalışmalar bulgularımızı destekler niteliktedir. (Albayrak ve Kutlu 2009; Alkış, 2017; Bayraktar, 2016; Ceren Çabuk 2008; Danışık, 2005; Durar, 2017; Elkin ve Karadağlı, 2016; Şentürk, 2017).

Araştırmada kardeş sayısı ile ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlendi. Kardeş sayısı 4 ve üzeri olan ergenlerin öfke kontrol puan ortalamalarının, 2 kardeşi olan ergenlerin puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptandı (Tablo 5.1) ($p<0.05$). Bu sonuç ergenlerin kardeş sayısının artmasına bağlı olarak öfke kontrol duygusuna ilişkin deneyimlerinin artması ile açıklanabilir. Bulgularımızın aksine yapılan çeşitli çalışmalarda kardeş sayısı ile sürekli öfke ve öfke alt boyutları arasında anlamlı farkın olmadığı vurgulanmıştır (Albayrak ve Kutlu, 2009; Alkış, 2017; Altuntaş, 2012; Bayraktar, 2016; Durar, 2017; Erdoğan, 2015).

Kardeş doğumdan önce aynı annenin karnında, doğumdan sonra aynı çatı altında yaşanan en yakın duygusal ve sosyal bağların kurulduğu, en çok vaktin geçirildiği kişidir. Bu nedenle kardeşlerle yaşanan olumsuz ilişkilerin öfke düzeyini doğrudan etkilediği, olumlu ilişkilerin ise ergenin hem kişiliğinin hem de kontrol mekanizmalarının gelişmesine yardımcı olarak öfke kontrol düzeylerini artırdığı düşünülmektedir. Bununla birlikte günümüzde televizyon ve internet bağımlılığının artması, aile içi iletişimi ve kardeşlik ilişkilerini etkileyerek, öfke kontrol özellikleri üzerinde anlamsız etki ile sonuçlanan durumlara neden olmaktadır. Kardeş iletişimini kötü olarak belirten ergenlerin öfke içe vurum ve öfke dışı vurum puan ortalamaları, kardeş iletişimini iyi olarak tanımlayan ergenlerin ise öfke kontrol puan ortalamaları anlamlı şekilde diğer gruplardan yüksek bulundu (Tablo 5.1) ($p < 0.05$). Bu sonuç ergenin öfke kontrolünün kardeş iletişimine olumlu yansımaları şeklinde yorumlanabilir. Literatürde kardeş iletişimi ile öfkenin bir arada incelendiği çalışmaya rastlanılmadığı için bu kısım araştırmanın bulguları dahilinde değerlendirildi.

Bu çalışmada, aile tipi değişkeni ile sürekli öfke ve öfke alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptandı (Tablo 5.2) ($p > 0.05$). Benzer çalışmalarda da aile tipinin ergenlerin sürekli öfke, öfke içe vurum, öfke dışı vurum ve öfke kontrol puan ortalamaları üzerinde anlamlı farklılıklar oluşturmadığı saptanmıştır (Albayrak ve Kutlu, 2009; Alkış, 2017; Elkin ve Karadağlı 2016; Erdoğan, 2015; Şentürk, 2017). Bu araştırmanın bulgularından ve benzer çalışmalardan farklı olarak Mahon et. al., yaptığı bir çalışmada parçalanmış ailede yaşayan ergenlerin sürekli öfke düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir (Mahon, Yarcheski A. ve Yarcheski T., 2003).

Bu çalışmada anne ve baba eğitim düzeyi ile sürekli öfke ve öfke alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptandı (Tablo 5.2) ($p > 0.05$). Yapılan benzer çalışmalarda da araştırma bulgularını destekler nitelikte anne ve baba eğitim düzeyinin ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarına anlamlı etkisinin olmadığı belirlenmiştir (Alkış 2017, DüNDAR 2016; Elkin ve Karadağlı, 2016; Uzunoğlu, 2017). Araştırmada anne ve babanın çalışma durumu ile sürekli öfke ve öfke alt boyutları puan ortalamaları arasında da istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptandı (Tablo 5.2) ($p > 0.05$). Uzunoğlu'nun çalışması bu bulguyu desteklemektedir (Uzunoğlu, 2017). Bu çalışmada algılanan gelir durumu ile ergenin sürekli öfke ve

öfke alt boyutları puan ortalamaları arasında fark olmadığı belirlendi ($p>0.05$). Literatürde ergenler üzerinde yapılan farklı çalışmalar da ailenin gelir durumunun, ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı vurgulanmıştır (Bayraktar, 2016; Danışık, 2005; Durar, 2017; Elkin ve Karadağlı, 2016).

Aile bir toplumu oluşturan en küçük birimdir, çocukların hayata dair ilk öğrenmeleri, olgunlaşmaları, kişiliklerinin oluşum süreci temelde ailenin tutumlarından beslenir (Çetin ve Beceren, 2007). Bu araştırmada ailenin çocuk yetiştirme tutumu ile öfke alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulundu. Aileleri baskıcı olan ergenlerin sürekli öfke, öfke içe vurum ve öfke dışı vurum puan ortalamaları, aileleri aşırı koruyucu olan ergenlerin öfke dışı vurum puan ortalamaları, aileleri demokratik olan ergenlerin ise öfke kontrol puan ortalamaları anlamlı düzeyde yüksektir. Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda da aileleri baskıcı, aşırı kontrollü ve tutarsız çocuk yetiştirme tutumuna sahip ergenlerin sürekli öfke, öfke içe vurum, öfke dışı vurum puan ortalamalarının, aileleri eşitlikçi demokratik olan ergenlerin ise öfke kontrol puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 5.3) ($p=0.000$) (Albayrak ve Kutlu, 2009; Durar, 2017; Elkin ve Karadağlı 2016; Houlberg, Morris, Cui, Henry and Criss, 2014; Kiraz, 2016 ; Özyürek Özkan 2015; Silver, Field, Sanders ve Diego, 2000; Temel ve ark. 2017; Puskar, Ren, Bernardo, Haley ve Stark, 2008; Uslu, 2015; Sağır, 2016). Araştırma bulguları yapılan çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde, duygularını ifade ve kontrol etmesinde temel rol alan kişiler anne ve babalardır. Anne ve babanın olumlu olumsuz her yaklaşımı çocuk için hafızaya alınarak hayatta uygulayabilecekleri temel değerlere dönüşür. Bu nedenle otoriter, baskıcı, öfkeli bir anne ve baba ile yetişen çocuğun da öfkeli olması hatta öfke duygusunu anne ve babasından öğrendiği gibi ifade etmesi beklenen ve kaçınılmaz bir durumdur. Aksi yönde anlayışlı, demokratik, çocuğuna güven ve destek verici yaklaşımları olan ailelerin ise çocuklarına, kendilerini ve duygularını daha sağlıklı bir şekilde ifade etme olanağı sunacakları, öfke, anksiyete, stres gibi durumlarla baş etmede ise çocuklarının kontrol mekanizmalarını en uygun şekilde kullanabilecekleri düşünülmektedir.

Araştırma bulgularında travma yaşama ile sürekli öfke ve öfke alt boyutları arasında anlamlı farklılaşmalar mevcuttur. Yakın zamanda travma yaşayan ergenlerin

sürekli öfke, öfke içe vurum, öfke dışı vurum puan ortalamaları, travma yaşamayan ergenlerin ise öfke kontrol puan ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 5.3) ($p=0.000$). Konu ile ilgili yapılan çalışmalar özellikle çocukluk çağında istismara uğrayan bireylerin öfkeyi saldırganca dışı vurduklarını belirtmektedir (Arslan Kuşku, 2015; Yancey ve Hansen, 2010). Travmanın bireyin tüm duygu ve düşüncelerini olumsuz bir şekilde etkilediği çok açıktır. Sorunlu bir olay ardından mutlaka öfke duygusunu doğuracaktır. Bu durumda kontrol mekanizmaları bozulan, güveni sarsılan kişilerin sürekli öfke, öfke içe vurum, öfke dışı vurum düzeylerinin artması ile öfke kontrol düzeylerinin azalması beklenen bir durumdur (Riggs, Dancu, Gershuny, Greenberg ve Foa, 1992; Schützwohl ve Maercker A, 2000).

Araştırmada ergenlerin okul içi ve dışı sosyal faaliyetlere katılma durumu ile öfke içe vurum alt boyutu arasında anlamlı fark olduğu saptandı (Tablo 5.3). Sosyal faaliyetlere katılmayan ergenlerin öfke içe vurum puan ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0.05$). Konu ile ilgili yapılan bir araştırmada sanatla ve sporla uğraşmayan ergenlerin sürekli öfke ve öfke dışı vurum puan ortalamalarının sanatla ve sporla uğraşan ergenlerin puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Öpöz, 2017). Sosyal faaliyete katılmak ergene yeni ortam ve ilişkiler ile yeni deneyimler yaşama imkanı sunar. Meydana gelen bu etkileşimler ergenin dışı dönük olmasına, duygularını rahat ifade etmesine yardımcı olarak öfkeli olduğu anlarda bu duygusunu içe vurmasını engellemeye yardımcı olur. Hatta yapılan faaliyet ile birlikte kişi dikkatini başka yöne vererek ve enerjisini olumlu yollarla dışarı aktararak öfkesini daha uygun bir şekilde kontrol edebilir.

5.3. Ergenlerin Sosyotropik Otonomik Kişilik Özellikleri ile Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması

Bireyin düşünce tarzı, tutumları, değer yargıları; öfke, kaygı, düşmanlık, kin, sevgi, hoşgörü gibi duyguların kendine has yansımalarla ortaya çıkmasını etkilemektedir (Nelson ve Jones, 1982). Tutum kavramı kişiliği oluşturan en önemli unsurdur. Bu doğrultuda, çalışmada sosyotropik kişilik özelliği ile sürekli öfke ve öfke içe vurum puan ortalamaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptandı. Sosyotropik kişiler başkaları tarafından kullanılmaya yatkındır (Doğan, 2010). Bu

durum yaşanan duyguların zamanında ve gerektiği şekilde dışa vurulmasını engeller. Engellenme duygusu ise başta öfke olmak üzere olumsuz bir takım duyguları harekete geçirir. Dışa vurulamayan öfke bastırılarak içe dönük öfkeye dönüşebilir. Konu ile ilgili yapılan yurt içi ve yurt dışı çalışmalarda da sosyotropik kişilik özelliklerinin olumsuz yaşantı, kaygı, anksiyete, öfke ve depresyon yaşantılarıyla anlamlı ilişkiye sahip olduğu belirtilmektedir (Clark ve Oates, 1995; Kaya ve Tosun, 2018; Lynch, Otani et. all. 2012; Robins, Bagby, Rector, Lynch ve Kenn, 1997; Robins ve Block, 1989; Sato ve McCann 2000). Araştırma yapılan çalışmalarla uyum göstermektedir.

Araştırmada sosyotropi alt boyutu onaylanmama kaygısı arttıkça sürekli öfke ve öfke içe vurum puan ortalamalarının da anlamlı bir şekilde arttığı belirlendi (Tablo 8) ($p<0.01$). Sosyotropik bireyler çevrelerinden devamlı kabul ve onay görmek isterler, diğer insanlar tarafından sevilme onlar için en önemli ihtiyaçtır (Kaya, N., Aştı, Acaroğlu, Kaya, H. ve Şendir, 2006). Bu doğrultuda sosyotropik ergenlerin onaylanmama kaygısının artmasına bağlı olarak ergenlerin öfke düzeylerinin arttığı söylenebilir.

Morgan ve Clark diğer insanlara olan bağımlılık duygusunun boyun eğici davranmayı tetiklediğini belirtmiştir (Morgan ve Clark, 2010). Bağımlı bireyler her an diğer insanlara ihtiyaç duyarlar, onlar için en büyük korku bağımlılık hissettikleri insanlardan ayrı düşmek kaygısıdır. Var olan bu kaygı birey için fazlasıyla stres ve endişe verici olmakla birlikte bu tür rahatsız edici uyarılar öfke duygusunun ortaya çıkmasına da neden olabilmektedir. Uslu'nun çalışmasında, yaşanan kaygı düzeyi arttıkça sürekli öfke düzeyinin de arttığı saptanmıştır (Uslu, 2004). Bu durumda ayrılık kaygısı yaşayan bireylerin öfke düzeylerinin diğer insanlara göre fazla olması kaçınılmaz bir gerçektir. Bu araştırma da ergenlerin ayrılık kaygısının artmasına bağlı olarak sürekli öfke düzeylerinin arttığı gözlemlendi (Tablo 8) ($p<0.05$).

Bu araştırmada ergenlerin başkalarını memnun etme kişilik özelliklerinin öfke içe vurum ve öfke kontrol düzeyi ile pozitif; öfke dışa vurum ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu belirlendi (Tablo 8) ($p<0.05$). Şahan Yılmaz çalışmasında, öğrencilerin sosyotropik kişilik özellikleri arttıkça boyun eğici davranışlarının da anlamlı düzeyde arttığını saptamıştır. (Şahan Yılmaz, 2015). Boyun eğici davranma, bireyin insanlarla çatışma yaşamayı önlemek için çoğu zaman onların istediği gibi

davranmayı gerektirir. Kendisinin bu şekilde memnun olacağını düşünen birey gerçekte sahip olduğu değerlerinden taviz vererek başkalarının memnuniyetini sağlamaktadır (Sturman, 2011). Bireyin kendi kararı ve isteği ile yapmadığı davranışlarından geriye dışa vuramadığı duyguları kalacaktır. Bastırılmış duygular ise zamanla içe dönük öfke olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma bulgularına göre ergenlerin öfke içe vurum puan ortalamalarının artması, öfke dışa vurum puan ortalamalarının azalması gerçekçi ve etkili olmasa da görünürde öfke düzeyini azaltarak öfke kontrolünü artırdığı düşünülmektedir. Bu çalışmada da genel otonomi puan ortalamaları arttıkça, ergenlerin sürekli öfke, öfke içe vurum ve öfke dışa vurum puan ortalamalarının arttığı belirlendi (Tablo 8) ($p<0.05$). Kaya ve Tosun tarafından yapılan çalışmada da araştırma bulgularını destekler nitelikte otonomi puan ortalamaları arttıkça sürekli öfke, öfke içe vurum ve öfke dışa vurum puan ortalamaları artmakta, öfke kontrol puan ortalamaları ise azalmaktadır (Kaya ve Tosun 2018).

Öfkenin ortaya çıkmasında etkili olan değişkenlerden birisi de bireylerin sahip olduğu tutum ve davranışlardır. Araştırmada genel otonomi alt boyutu olan kişisel başarı düzeyi arttıkça, ergenlerin sürekli öfke, öfke içe vurum ve öfke dışa vurum puan ortalamalarının da arttığı belirlendi (Tablo 8) ($p<0.01$). Her zaman başarılı olma, takdir edilme ve mükemmeliyetçi davranma gibi tutumlar bazen öfke yaşantısını tetiklemektedir (Hogg ve Deffenbacher, 1986). Başarı elde etme duygusu her ne kadar bireyi motive eden bir durum olsa da bazen bu yaşantının sınırlarının belirlenememesi birey için stres verici bir durum haline gelebilmektedir. Başarı duygusunu yaşamak elbette tüm insanlar da olduğu gibi ergenler için de oldukça önemlidir. Bu doğrultuda başarıya ulaşmak için ergenlerin sabırlı davranması, engellere karşı pes etmemesi ve olumsuz duygularla baş etmesinin önemli olduğu ancak bu duyguların öfke yaşantısını tetiklediği söylenebilir.

Babadağ kişiliğinin otonomik boyutunu, bireyin özgürce düşünerek ve hareket ederek karar vermesi olarak vurgulamaktadır (Babadağ, 2001). Özgürlüğüne düşkün birey kendisine konan hiçbir kısıtlamayı ve engeli kabul etmeyecektir. Kendisinin hakim olmadığı ya da kendi kontrolü dışında gelişen her olay özgürlüğüne aşırı düşkün kişiler için çoğu zaman bir stres, kaygı hatta öfke kaynağı olacaktır. Bu çalışmada da elde edilen çıkarımı destekler nitelikte ergenlerin genel otonomi alt boyutu olan

özgürlük, kişilik özellikleri arttıkça sürekli öfke, öfke içe ve öfke dışı vurum puan ortalamalarının artış gösterdiği tespit edildi (Tablo 8) ($p<0.01$).

Araştırmada yalnızlıktan hoşlanma ile sürekli öfke, öfke içe vurum ve öfke dışı vurum puan ortalamaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi (Tablo 6) ($p<0.01$). Literatürde de araştırma bulgularını destekler nitelikte ergenlerin öfke puan ortalamaları arttıkça ve öfke kontrol puan ortalamaları azaldıkça yalnızlıktan hoşlanma isteklerinin arttığı bildirilmektedir (Çivitçi, 2011; Kaya, N., Kaya, H., Atar, Yalçın; Eskimez, Palloş ve Aktaş, 2012; Koçak, 2008). Thomas ve Smith (2004) çalışmasında da, sürekli öfke düzeyi arttıkça bireylerin yalnızlıktan hoşlanma duygularının arttığı belirlenmiştir. Ergenler için arkadaşlık ve sosyal kabul çok önemli olduğundan öfke düzeyi yükseldikçe ve öfke kontrolü azaldıkça, öfkelerini çevrelerine yansıtmamak için ergenlerin bu durumlarda daha çok yalnızlığı ve yalnızlıktan hoşlanmayı seçtiği söylenebilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

1. Ergenlerin % 52.6'sının 14-16 yaş aralığında ve %57.4 'ünün kız olduğu belirlendi.
2. Araştırmaya katılan ergenlerin genel sosyotropi, genel otonomi, sürekli öfke, öfke içe vurum, öfke dışa vurum ve öfke kontrol puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu saptandı.
3. Sosyotropi Otonomi Ölçeği ve alt boyutları ile ergenlerin yaş, cinsiyet, sınıf düzeyleri, okudukları lise türleri, kardeş sayıları, kardeş iletişim düzeyleri, aile tipi, anne-baba eğitim düzeyi, aile tipi ve ergenlerin algıladıkları gelir düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlendi ($p<0.05$).
4. Sosyotropi otonomi kişilik özellikleri ile ailenin çocuk yetiştirme tutumu arasında önemli ve anlamlı farklılıklar olduğu tespit edildi ($p<0.05$). Aileleri baskıcı ve reddedici tutuma sahip olan ergenlerin yalnızlıktan hoşlanma puan ortalamaları, aileleri demokratik olan ergenlerden anlamlı düzeyde yüksek bulundu ($p<0.05$).
5. Travma yaşayan ergenlerin yalnızlıktan hoşlanma ve genel otonomi puan ortalamaları travma yaşamayan ergenlere göre sosyal faaliyetlere katılmayan ergenlerin de onaylanmama kaygısı puan ortalamalarının sosyal faaliyetlere katılan ergenlere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edildi ($p<0.05$).
6. Ergenlerin sosyotropik otonomik kişilik özellikleri ile kilo ve boylarını değerlendirme durumu, kız ergenlerin araştırmanın verilerinin toplandığı an içinde buldukları adet dönemi, ailedeki çocuk sırası, sosyal faaliyetlere katılma durumu ve anne-babanın çalışma durumu arasında istatistiksel olarak fark olmadığı tespit edildi ($p>0.05$).
7. Ergenlerin sürekli öfke, öfke içe vurum, öfke dışa vurum ve öfke kontrol alt boyutları ile cinsiyet, kilo algısı, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve kardeş iletişim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptandı ($p<0.05$).
8. Sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile ailenin çocuk yetiştirme tutumu arasında anlamlı fark tespit edildi ($p<0.05$). Aileleri baskıcı olan ergenlerin sürekli öfke ve öfke içe vurum puan ortalamaları diğer gruplara göre anlamlı düzeyde daha yüksek iken

aileleri demokratik olan ergenlerin öfke dışı vurum puan ortalamaları diğer gruplara göre anlamlı düzeyde daha düşük olarak belirlendi ($p<0.05$).

9. Yakın zamanda travma yaşayan ergenlerin sürekli öfke, öfke içi vurum ve öfke dışı vurum düzeyleri travma yaşamayan ergenlere göre, travma yaşamayan ergenlerin de öfke kontrol puanları travma yaşayan ergenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olarak bulundu ($p<0.05$).

10. Sosyal faaliyetlere katılan ergenlerin öfke içi vurum puan ortalamalarının sosyal faaliyetlere katılmayan ergenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edildi ($p<0.05$).

11. Ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile yaş, boy algısı, adet dönemi, lise türü, ikamet yeri, çocuk sırası, aile tipi, anne ve babanın eğitim düzeyi, anne ve babanın çalışma durumu ve gelir düzeyi arasında fark olmadığı saptandı ($p>0.05$).

12. Araştırmada genel sosyotropi ve genel otonomi alt boyutlarının kendi aralarında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptandı. Yalnızca genel sosyotropi alt boyutu olan ayrılık kaygısı ile genel otonomi alt boyutu olan yalnızlıktan hoşlanma arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu belirlendi ($p<0.05$).

13. Sürekli öfke, öfke içi vurum ve öfke dışı vurum alt boyutlarının kendi aralarında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki ($p<0.05$), öfke kontrolü ve diğer alt boyutlar arasında ise negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edildi ($p<0.05$).

Bu araştırmada sosyotropi otonomi ölçeği ve sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ölçeği arasında anlamlı ilişkiler olduğu saptandı ($p<0.05$). Bu ilişkilerin sonucu olarak;

- Genel sosyotropi, onaylanmama ve ayrılık kaygısı arttıkça, sürekli öfke düzeyi artmaktadır.
- Genel sosyotropi, onaylanmama kaygısı ve başkalarını memnun etme durumu arttıkça öfke içi vurum düzeyi artmaktadır.
- Başkalarını memnun etme durumu arttıkça öfke dışı vurum düzeyi azalmakta iken öfke kontrolü artmaktadır.
- Genel otonomi ve alt boyutları olan kişisel başarı, özgürlük, yalnızlıktan hoşlanma düzeyi arttıkça, sürekli öfke, öfke içi vurum ve öfke dışı vurum düzeyleri artmaktadır.

6.2. Öneriler

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Okullarda çocuklara sosyotropik otonomik kişilik özelliklerini geliştirebilmelerine yönelik eğitimler verilmeli. Bu eğitimlerde bu kişilik özelliklerini nasıl geliştirebileceklerine ilişkin yer alan etkinlikler okul müfredatlarına eklenmesi,
- Okullardaki öğrenci sayısının fazla olması, ergenlerin öfke düzeylerinin yüksek olması ve öfke kontrollerini saldırganca, şiddet içeren davranışlarla ifade etmesi; ergenlerin özellikle okul başarısına yönelik rehberlik servisi ekibine ilave olarak okul hemşiresinin yanı sıra koruyucu ruh sağlığı hizmetlerini üstlenerek ergenlerde artan ruhsal sorunların tespiti ve takibinde destek olacak, yeni bir meslek grubu üyesi olarak ergen ruh sağlığı hemşiresinin eklenmesi,
- Ergen ruh sağlığı hemşirelerinin ergenlerin kişilik özellikleri ve öfke özelliklerine yönelik özel eğitim programlarını tamamlamış, ruh sağlığı ve hastalıkları hemşireliği alanında en az yüksek lisans yapmış kişiler arasından tercih edilmesi,
- Ergen ruh sağlığı hemşireleri, ergenlerin sosyotropi otonomik kişilik düzeylerini belirleyerek aile, öğretmenler ve okul rehberlik servisleri ile iletişim kurmalı, ergenin katılabileceği bireysel ya da grup etkinlikleri, sosyal faaliyetler konusunda iş birliği sağlanmalıdır.
- Ergen ruh sağlığı hemşirelerinin, ergenlik döneminde sık rastlanan öfke durumu ve öfkenin ifade tarzlarını tespit etmek için düzenli aralıklarla öğrencilerle görüşme ve ölçek uygulamaları yapması,
- Öfke kontrolü konusunda ergenlere verilecek düzenli eğitimlerin multidisipliner bir ekip ile (ergen ruh sağlığı hemşiresi, okul sağlığı hemşiresi ve rehber öğretmen) yürütülmesi,
- Yapılacak düzenli veli toplantıları ile okul sağlığı ve ergen ruh sağlığı hemşiresinin aile ve ergenin ruh sağlığı, yaşadığı sorunları ile ilgili görüşmeler yaparak hem ergeni hem de aileyi bilgilendirmesi,
- Ailenin sahip olduğu çocuk yetiştirme tutumu ergenin sosyotropik otonomik kişilik özellikleri ve öfke üzerinde etkili olduğundan, düzenli aralıklarla ailelerin bu konu hakkında bilgilendirilmesi ve bu konuda eğitimlerin yapılmalıdır.

- Hemşirelik lisans eğitimi veren üniversitelerin, müfredata kişiliğin sosyotopik otonomik yönünü eklemesi,
- Araştırma tek bir il merkezinde ve devlet okullarında yapılması nedeni ile benzer çalışmaların özel eğitim veren liselerinde yer aldığı farklı yerleşim merkezlerinde, daha büyük evren ve örnekleme kapsayacak şekilde yapılması önerilmektedir.



7. KAYNAKÇA

Akdeniz, M. (2007). *Öfke kontrolü eğitiminin lise öğrencilerinin öfke kontrolü ve becerilerine etkisi*. (yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi. Adana.

Akkaya, E. (2009). *Üniversite öğrencilerinin sosyotropik otonomik kişilik özellikleriyle öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasındaki ilişki*. (yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi. İstanbul.

Albayrak, B. ve Kutlu, Y. (2009). Ergenlerde öfke ifade tarzı ve ilişkili faktörler. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 57-69.

Alkış, L. (2016). *Boşanmış ve boşanmamış aileye sahip ergenlerde denetim odağı ve öfke ifade tarzlarının karşılaştırılması*. İstanbul Ticaret Üniversitesi. İstanbul.

Altuntaş, G. (2012). *Boşanmış ebeveynler ile boşanmamış ebeveynlerin lise birinci, ikinci, üçüncü sınıflarında okuyan çocuklarının sürekli öfke ve öfke ifade tarzı, benlik saygısı ve anksiyete düzeylerinin karşılaştırılması*. (yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi. İstanbul.

Anıl Özdemir, L. (2013). *Üniversite öğrencilerinde empati ve sosyotropik otonomik kişilik özellikleri*. (yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi. İstanbul.

Arslan Kuşku, A. (2015). Erkeklerin öfke ifade biçimlerinin travmatik yaşam olayları ile ilişkisi. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 88.

Arslan, G. (2015). Psikolojik istismar, psikolojik sağlamlık, sosyal bağlılık ve aidiyet duygusu arasındaki ilişki. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 47-58.

Atkinson, R.L., Atkinson, R.C., Smith, E.E., Bem, D.J. ve Hoeksema, S. (2010). *Psikolojiye giriş*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Avcı, A. (2010). *Eğitimde şiddet olgusu lise öğrencilerinde şiddet, saldırganlık ve ahlaki tutum ilişkisi Küçükçekmece ilçesi örneği*. (doktora tezi). Marmara Üniversitesi. İstanbul.

Babadağ, K. (2001). *Meslekleşme ve Kadın. I. Uluslararası & VIII. Ulusal Hemşirelik Kongresi*. Antalya. Kongre Kitabı: 35-39.

Bahadır, A. (2002). Ergenlik dönemi kişilik gelişiminde temel kavramlar. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (8), 62.

Baker, E. Ö., Özgülük, B.S., Turan, N. ve Danışık, D.N. (2009). Ergenlerde görülen psikolojik belirtilerin yordayıcıları olarak ruminasyon ve öfke ve öfke ifade tarzları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (32), 43-53.

Balık, T. (2017). *Sosyotropik ve otonomik kişilik özelliklerine sahip yetişkinlerin stresle başa çıkma tarzı ve ruhsal belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi. İstanbul.

Baltaş, Z. ve Baltaş, A. (2008). *Stres ve başa çıkma yolları*. İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları.

Bayrak Ayaş, E. (2017). Üniversite öğrencilerinin sosyotropik kişilik özelliklerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, International Journal of Social Science*, 60, 516.

Bayraktar, E. (2016). *Tek ebeveynli, lisede okuyan ergenlerde algılanan yalnızlık düzeyleri ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi. İstanbul.

Beck, A. T. (2005). *Bilişsel terapi ve duygusal bozukluklar*, (Çev. Aysun Türkcan). İstanbul: Litera Yayınları.

Bedel, A. (2011). *Kişiler arası sorun çözme beceri eğitiminin ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarına etkisinin incelenmesi*. (doktora tezi). Selçuk Üniversitesi. Konya.

Bedel, A. ve Ramazan, A. (2011). Kişiler arası sorun çözme beceri eğitiminin yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerin yapıcı problem çözme ve sürekli öfke düzeylerine etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 1-10.

Bee, H. and Denise, B. (2009), *Çocuk gelişim psikolojisi*. (Çev. Okhan Gündüz). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Bent, E. K. (2014) Do sociotropy and autonomy predict romantic relationship quality and stability. University of Massachusetts – Amherst, Masters Theses, 66.

Berk, E. L. (2013). *Çocuk gelişimi*. (Çev. Ali Dönmez). Ankara: İmge Kitabevi.

Beştepe, E., Erbek, E., Saatçioğlu, Ö., Akar Özmen, H. ve Eradamlar, N. (2010). Psikiyatrik yardım talebi olan, olmayan ve boşanma aşamasındaki çiftler arasında cinsiyet yönünden uyum, problem çözme becerisi, boyun eğici davranış ve öfke tutumunun karşılaştırılması. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 47, 17.

Bodur, S., İnfal, S. ve Kurt, S. A. (2010). Kronik hastalığı bulunan adolesanlarda sürekli öfke ve öfke ifade tarzı ile ilişkili faktörler. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 9, 6.

Boman, P. (2003). Gender differences in school anger. *International Education Journal*, 4(2), 71-77.

Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Cansever, A. B. (2013). Kalkan, M. ve Kaygusuz, C. (Ed.). *Ergenlerin internet kullanımının toplumsal ilişkilerinde yarattığı sorunlar*. Ankara: İnternet Bağımlılığı, Anı Yayıncılık.

Clark, D.A. and Oates, T. (1995), Daily hassles, major and minor life events, and their interaction with sociotropy and autonomy. *Behavior therapy and research*, 33 (7), 819-823.

Coles, C.J., Greene, A. F., and Braithwaite, H. O. (2002). The relationship between personality, anger expression and perceived family control among incarcerated male juveniles. *Adolescence*, 37(146), 395-409.

Cüceloğlu, D. (08.03.2009) Dogancüceloglu.net. (01 Nisan 2016). (<http://www.dogancuceloglu.net/yazilar/520-ergenlik-ve-ofke-sorusu>).

Cüceloğlu, D. (2015). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çabuk, C. (2008). *Endüstri meslek lisesi ve genel lise öğrencilerinin sürekli öfkelerinin ve öfke ifade tarzlarının umutsuzluk düzeylerine ve bazı değişkenlere göre incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi. İstanbul.

Çeçen, A. R. (2008). Öğrencilerinin cinsiyetlerine ve ana baba tutum algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 415-431.

Çetin, N.B. ve Beceren, E. (2007). Lider kişilik: Gandhi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (5), 110–132.

Çivitçi, N. (2011). Lise öğrencilerinde okul öfkesi ve yalnızlık. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (35), 18-29.

Çuhadaroğlu, F. (2000). Ergenlik döneminde psikolojik gelişim özellikleri. *Katkı Pediatri Dergisi*, 21(6), 863-868.

Deffenbacher, J.L. (2010). Cognitive-behavioral conceptualization and treatment of anger. *Cognitive and Behavioral Practice*, 10, 1-10.

Demir Zencirci, A. and Saba Yalçın, A. (2013). Evaluation of temperament, character, and sociotropic and autonomic personality traits of nurse students. *European Journal of Research on Education*, 1(2), 46-56.

Demirci Danışık, N. (2005). *Ergenlerin sürekli öfke ifade tarzları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki*. (yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Bolu.

Diril, A. (2011). *Lise öğrencilerinin bilişsel esneklik düzeylerinin sosyo-demografik değişkenler ve öfke düzeyi ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişki açısından incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi. Adana.

Doğan, H. (2010). *Evli bireylerin sosyotropik otonomik kişilik özellikleriyle evliliklerinde çatışma yaşama durumları arasındaki ilişki*. (yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi. Adana.

Doğan, S., Güler, H., ve Kelleci, M. (2001). Hastaların öfkeli davranışları karşısında hemşirelerin yaklaşımları. *Çukurova Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 5(1), 26–32.

Durar, H. (2017). *12 -13 yaş ergenlerde öfke ve öfke dışı vurumunun depresyon düzeyleriyle ilişkisi*. (yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi. İstanbul. 41-42.

Dündar, Ü. (2016). *Lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Gaziosmanpaşa ilçesi örneği*. (yüksek lisans tezi). Nişantaşı Üniversitesi. İstanbul.

Ekşi, H. ve Otrar, M. (2001). Lise türleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 128.

Elkin, N. ve Karadağlı, F. (2016). Üniversite öğrencilerinin öfke ifade tarzı ve ilişkili faktörler. *Anadolu Kliniği*, 21(1), 64-71.

Erdoğan, H. T. (2015). *Ergenlerin anksiyete düzeylerinin öfke yönetimi becerileri ve öfkeyi ifade tarzlarına etkisi*. (yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi. İstanbul.

Erkek, N., Özgür, G. ve Gümüş, A. B. (2006). Hipertansiyon tanısı alan hastaların sürekli öfke ve öfke ifade tarzları. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, (2), 10.

Fink, D.H. (2010). *Gerginlik ve öfkeden çıkış yolları*. (Çev. Zeynep Özkurt). Ankara: Alter Yayıncılık.

Gander, M. and Gardiner, Harry. (2010). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (Yayıma Hazırlayan: B. Onur), Ankara: İmge Kitabevi, 3 (7), 491-492.

Gentry, W.D. (2007). *Anger for dummies*. Indiana: Wiley Publishing.

Goleman, D. (2001). *Duygusal zeka*. (Çev. B. Seçkin Yüksel). İstanbul: Varlık/Bilim Yayınları.

Gorski, J. and Young, M. A. (2002). Sociotropy-autonomy, self-construal, response style and gender in adolescents. Institute of Psychology, Illinois Institute of Technology, Life Sciences Building, Personality and Individual Differences, 32, 463–478.

Gültekin, E., Ekici, N ve Tepe, F. (2011). Terör mağduru polislerde travma sonrası stres bozukluğu belirtilerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, 2 (1), 25-36.

Günay, Ü. (2012). *Din sosyolojisi*, İstanbul: İnsan Yayınları.

Harwood, T. M., Beutler, L. E. and Charvat, M. (2010). Cognitive-Behavioral Therapy and Psychotherapy Integration. In K. S. Dobson (Ed.). *Handbook of Cognitive-Behavioral Therapies* (3), 94- 130. NY: The Guilford Press.

Hogg, C. A. ve Deffenbacher, J. L. (1986). Irrational beliefs, depression and anger among college students. *Journal of College Student Personnel*, 349–353.

Holt, M. K. and Espelage, D.L. (2005). Social support as a moderator between dating violence victimization and depression/anxiety among african american and caucasian adolescents. *School Psychology Review*, 34 (3), 309-328.

Houlberg, B. J., Morris, A.S., Cui, L., Henry, C. S. and Criss, M. M. (2014). The role of youth anger in explaining links between parenting and early adolescent prosocial and antisocial behavior. *The Journal of Early Adolescence*. <http://jea.sagepub.com>.

İnanç, B. Y. ve Yerlikaya E, E. (2016). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.

J.Q. (2003). Couple functioning in depression: the roles of sociotropy and autonomy. *Journal of Clinical Psychology*, 59(12), 1349-1350.

Jackson, T., Weiss, K. E., Lunquist, J. L., ve Soderlind, A. (2005). Sociotropy and perceptions of interpersonal relationships as predictors of eating disturbances

among college women: Two prospective studies. *The Journal of Genetic Psychology*, 166(3), 346–359.

Johnson, S. A. and Fisher, K. (2003). School violence. An insider view. *Amj Matern Child Nurse* 28, 2.

Karimi, M. and Besharata M, A. (2010) Comparison of hardiness, sociotropy and autonomy in team and individual sports and investigating the impact of these personality characteristics on sport achievement. Department of Psychology, University of Tehran, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 856.

Karslı, N. (2012). Dindarlık ve öfke kontrolü ilişkisi üzerine tecrübi bir araştırma. *EKEV Akademi Dergisi*, 16 (50), 57-70.

Kaya, N. and Tosun, H. (2018). The relationship between nurses' sociotropy autonomy personality characteristics and trait anger: anger expression styles. *Nursing Ethics Journal*, Sağlık Bilimleri Üniversitesi. İstanbul. 5.

Kaya, N., Aştı, T., Acaroğlu, R., Kaya, H. ve Şendir, M. (2006). Hemşire öğrencilerin sosyotropik otonomik kişilik özellikleri ve ilişkili faktörlerin incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10 (3), 1-11.

Kaya, N., Kaya, H., Atar, N., Turan, Y., Eskimez, Z., Palloş, A. ve Aktaş, A. (2012). Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin öfke ve yalnızlık özellikleri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9 (2), 18-26.

Kayaoğlu, M. (2015). *Sorular ve örnek vakalarla öfke kontrolü*. İstanbul: Nesil Yayınları.

Kesen, N. F., Deniz, M. E. ve Durmuşoğlu, N. *Ergenlerde saldırganlık ve öfke düzeyleri arasındaki ilişki: Yetiştirme yurtları üzerinde bir araştırma*. 359.

Kiraz, E. (2016). *Ergenlerde öfke, atılganlık ve ilişkili faktörler*. (yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi. Aydın.

Koçak, E. (2008). *Ergenlerde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi. Adana.

Kökdemir, H. (2004). *Öfke ve Öfke Kontrolü*, 3 (12), 7-10.

Kula, T. (2012). *Ergenlerde öfke duygusu; benlik algısı, Tanrı algısı, suçluluk ve utanç duyguları açısından bir değerlendirme (Diyarbakır örnekleme)*. (doktora tezi). Ankara Üniversitesi. Ankara

Kuruoğlu, A.Ç. (2007). Aysev, A.S. and Taner, Y.I. (Eds.), *Ergenlik dönemi. çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları*. İstanbul: Golden Print.

Lerner, H. (2015). *Öfke dansı*. (Çev. Sinem Gül). İstanbul: Varlık Yayınları.

Lochman, J. E., Palardy, N. R., McElroy, H. K., Phillips, N. and Holmes, K. J. (t.y.). Anger Management Interventions. *Journal of Early And Intensive Behavior Intervention, The University of Alabama, JEIBI*, Vol. 1, Issue 1, 47-56.

Lochman, J.E., Powell, N.R., Clanton, N. ve McElroy, H.K. (2015). Anger and Aggression. University of Alabama, 115-133 Erişim Tarihi: 05.02.2015:<http://www.actagainstviolence.org>.

Lynch, T. R., Robins, C. J. and Morse, J. Q. (2007). Couple functioning in depression: The roles of sociotropy and autonomy, *J Clin Psychol*, 19 Mayıs *Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (57), 113.

Mahon N.E., Yarcheski A. and Yarcheski T. J. (2003). Anger, anxiety, and depression in early adolescents from intact and divorced families. *Journal of Pediatric Nursing*, 18 (4), 267-273.

McBride, C., Bacchioni, R., Bagby (2005), Gender differences in the manifestation of sociotropy and outonomy personality traits, *Journal of abnormal psicholoj*, 129-136.

McKinnie-Burney, D. (2006). An investigation of anger styles in adolescent students. *Negro Educ Rev.*, 57(1-2), 35–43.

Mendelson, T., Robins, C.J. and Johnson, C.S. (2002). Relations of sociotropy and autonomy to developmental experiences among psychiatric patients [Abstract]. *Cognitive Therapy and Research*, 26 (2), 189-198.

Kişiliğin Özellikleri, Milli Eğitim Bakanlığı, 2016.

Morgan, T. A. ve Clark, L. A. (2010). Passive-submissive and active-emotional trait dependency: Evidence for a two factor model. *Journal of Personality*, 78, 1325–1352.

Narduzzi, K. J. and Jackson, T. (2002). Sociotropy-dependency and autonomy as predictors of eating disturbance among canadian female collage students. *The Journal of Genetic Psychology*, 163(4), 389-401.

Nelson-Jones, R. (1982). *Danışma psikolojisi kuramları*. Akkoyun, F. (Editör). Ankara: TDFO Ltd.Şti.

Onbaşı, N. (2011). *Kadın ve aile sağlığı merkezine başvuran çocuklarda öfke: Anne ve çocuğun çocukluk dönemi istismar yaşantıları, aile işleyişi ve annenin öfke düzeyi açısından bir değerlendirme.* (yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi. İstanbul.

Otani K, Suzuki A, Kamata M, et al. (2012). Interpersonal sensitivity is correlated with sociotropy but not with autonomy in healthy subjects. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 200(2), 153-155.

Otani, K., Suzuki, A., Matsumoto, Y., Sadahiro, R., Enokido, M., Kuwahata, F. et al. (2014). Distinctive correlations of sociotropy and autonomy with working models of the self and other. *Department of Psychiatry, Yamagata University School of Medicine*, 55, 1643-1646.

Öğülmüş, S. (1995). *Okullarda şiddet ve saldırganlık.* Araştırma Raporu. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. Ankara.

Öktem, Ş., Tokmak, İ., ve Turgut, H. (2013). Sosyotropik otonomik kişilik özelliklerinin çalışanların motivasyonuna etkisi. Ankara'da bulunan konaklama işletmelerinde yapılan bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 79-95.

Önem, Ç. (2010). *Üniversite öğrencilerinin öfke ve öfkeyi ifade etme biçimlerinin akılcı olmayan inançlar ve bazı değişkenler açısından incelenmesi.* (yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi. Konya:

Öner, N. (2008). *Türkiye'de kullanılan psikolojik testlerden örnekler.* (Genişletilmiş 2. Baskı). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Öpöz, T. (2017). *Spor veya sanatla uğraşan ergenlerin duygu düzenleme becerileri, sosyal kaygı ve öfke düzeyleri arasındaki ilişki.* Ankara Üniversitesi. Ankara

Öz, F. S. ve Aysan, F. (2012). Öfke yönetimi eğitiminin okul psikolojik danışmanlarında öfkeyle başa çıkma ve güvengenlik becerilerine etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (6), 52-69.

Özdemir, L. (2016). Kişilik özelliklerinin bir girişimcilik boyutu olan denetim odağı üzerindeki etkisi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 17 (2), 141.

Özenli, Y., Yoldaşcan, E., Topal, K. ve Özçürümez, G. (2009). Türkiye'de bir eğitim fakültesinde somatizasyon bozukluğu yaygınlığı ve ilişkili risk etkenlerinin araştırılması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 6-131.

Özer, A. K. (1994). Sürekli öfke (SL-Öfke) ve öfke ifade tarzı (Öfke-tarz) ölçekleri ön çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9 (31), 26-35.

- Özer, A. K. (2005). *Ben değeri tiryakiliği*. İstanbul: Sistem Yayınları.
- Özgür, G., Yörükoğlu, G. ve Baysan, L. (2011). Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 56.
- Özmen, A. (2006). *Öfke ile başa çıkma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özmen, S.K. (2004). Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37 (2), 27-39.
- Öztürk, E. ve Boydak Özcan M. (2015). *Elazığ ilindeki ilköğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin öfke nedenleri ve öfke kontrol yöntemleri*. Fırat Üniversitesi. Elazığ, (206), 150.
- Özyürek, A. ve Özkan, İ. (2015). Ergenlerin okula yönelik öfke düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 75, 280-296.
- Patton D.D., Harris J.R., (2007) *Ergenlik gelişimi ve tarama*. (Çev. Mazıcıoğlu M.M.) "Current Aile Hekimliği Tanı ve Tedavi" içinde. (Çev.ed) Kut A, Tokalak İ, Eminsoy M.G., Ankara Güneş Tıp Kitabevleri, 129-138.
- Pedlow, C. T. and Niemeier, H. M. (2013). Sociotropic cognition and eating disordered attitudes and behavior in young adults. *Eating Behaviors*, 14, 95–101.
- Puskar, K., Ren, D., Bernardo, L. M., Haley, T. and Stark, K. H. (2008). Anger correlated with psychosocial variables in rural youth. *Issues Compr Pediatr Nurs*, 31 (2), 71-87.
- Quinn, C. A., Rollock D. and Vrana, S. R. (2014). A Test of Spielberger's State-Trait Theory of anger with adolescents: Five Hypotheses. *Emotion*, American Psychological Association 2014, Vol. 14, No. 1, 81.
- Riggs, D.S, Dancu, C.V, Gershuny, B.S, Greenberg, D., Foa, E.B. (1992). Anger and post-traumatic stress disorder in female crime victims. *J Trauma Stress*, 5(4), 613–25.
- Robins, C. and Luten, A. G. (1991), Sociotropy and autonomy: Differential patterns of clinical presentation in unipolar depression, *Journal of abnormal psycholog*, 74-77.

Robins, C.J. and Block, P. (1989). Cognitive theories of depression viewed from a diathesisstress, perspective: Evaluations of tehe models of Beck and pf Abramson, Seligman and Teasdale, Cogn Ther Res, 13: 297- 313.

Robins, C.J., Bagby, R.M., Rector, N.A., Lynch, T.R. and Kenn, S., H. (1997). Sociotropy, autonomy, and patterns of symptoms in patients with major depression: A comparison of dimensional and categorical approaches. *Cognitive Therapy and Research*, 21 (3), 285-300.

Ruh Sağlığı ve Psikiatri Modül Eğitim Seti T.C Milli Eğitim Bakanlığı. (2016). Songür Yayıncılık, 62-64.

Sağır, D. (2016). *Ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının anne baba tutumlarıyla ilişkisi.* (yüksek lisans tezi). Çağ Üniversitesi. Mersin.

Sarıbaşı, Ç. (2016). *15-17 yaş amatör futbolcuların yeme tutumu, benlik saygısı ve kişilik özelliklerinin incelenmesi.* (yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi. Gaziantep.

Sato, T. and McCann, D. (2000). Sociotropy autonomy and the beck depression inventory. *European Journal of Psychological Assessment*, 16 (1), 66-76.

Sato, T. and McCann, D. (2007), Sociotropy autonomy and interpersonal problems, *Depression and Anxiety*. 24, 153-162.

Sato, T. and McCann, D.(1998), Individual difference in relatedness and individuality. An exploration of two constructs, *Pers Indiv Differ*, 24: 847–859.

Sato, T., McCann, D. and Ferguson-Isaac, C. (2004). Sociotropy-autonomy and situation-specific anxiety. *Psychological Reports*, 94(1), 67-76.

Savaşır, I. ve Şahin, N. H. (1997). *Bilişsel davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler.* Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Schützwohl, M. and Maercker, A. (2000), Anger in former East German political prisoners: Relationship to posttraumatic stress reactions and social support, *J Nerv Ment Dis*, 188(8), 483–89.

Sergici, M. (2013). *Sigara içen üniversite öğrencilerinde kontrol odağı ile sosyotropi otonomi kişilik özelliklerinin incelenmesi.* (yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi. İstanbul.

Silver, M. E., Field, T. M., Sanders, C. E. & Diego, M. (2000). Angry adolescents who worry about becoming violent. *Adolescence*, 35 (140), 663-669.

Susman E. J, Rogol A., (2004). Puberty and Psychological Development. In: "Handbook of Adolescent Psychology". (eds) Lerner RM, Steinberg L. 2th ed. Hoboken, New Jersey. John Wiley&Sons, Inc. 15-44.

Spielberger, C.D., Crane, R.S. ve Kearnes, W.D. (1991), *Anger And Anxiety in Essential Hypertension, Stres And Emotion: Anxiety, Anger And Curiosit*, p. 265-279.

Starner, T. M. and Peters, R. M. (2004). Anger expression and blood pressure in adolescents. *The Journal of School Nursing*, 20(6), 335-342.

Steele, R. G., Legerski, J.P., Nelson, T.D. and Phipps, S. (2009) The Anger Expression Scale for Children: initial validation among healthy children and children with cancer. *J Pediatr Psychol*, 34, 51-62.

Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (Çev. F. Çok ve Diğerleri). Ankara: İmge Kitabevi.

Sturman, E. D. (2011). Involuntary subordination and its relation to personality, mood, and submissive behavior. *Psychological Assessment*, 23(1), 262–276.

Şahan Yılmaz, B. (2015). Eğitim fakültesi öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının yordayıcıları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(43), 82-94.

Şahin, N., Ulusoy, M. ve Şahin N. (2003). *Exploring the sociotropy autonomy dimensions in a sample of Turkish Psychiatric Inpatients*. Wiley Periodicals, Inc. *J. Clin Psychol*, Ankara: 59, 106 – 1055.

Şakiroğlu, M. (2012). *Öfke/öfkeyi olumlu kullanmak*. İstanbul: Postiga Yayınları.

Şentürk, E. (2017). *İstanbul'da özel bir lisede öğrencilerin atılganlık düzeyi ile öfke düzeyi ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi. İstanbul.

Tambağ, H. (2004). *Aileleri ile birlikte ve yetiştirme yurtlarında yaşayan adölasanların öfke ifade etme biçimleri*. (yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi. Ankara.

Taşdan, D. (2009). *Okul aile ve toplum ilişkilerinde çocuk ve şiddet*. İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı.

Tatlıoğlu, K. ve Karaca, M. (2013). Öfke olgusu hakkında sosyal psikolojik bir değerlendirme. *International Journal of Social Science*, 6 (6), 1101-1123.

Temel, M., Çelikkalp, Ü., Bilgiç, Ş. ve Varol Saraçoğlu, G. (2017). Anger, anger expression style and related factors in a group of associate degree students. *Balkan and Near Eastern Journal of Social Science*, 3 (4), 125-135.

Thomas, S. and Smith, H. (2004). School connectedness, anger behaviors, and relationships of violent and nonviolent American youth. *Early Education and Development*, 10 (7), 207-215.

Tokmak, İ., Turgut, H. ve Öktem, Ş. (2013). Turizm ve otelcilik öğrencilerinin sosyotropik otonomik kişilik özelliklerinin iletişim becerilerine etkisi. *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24 (1), 83-95.

Topses, G. ve Bulut Serin, N. (2012). *Psikolojik danışma ve kişilik kuramları*. Ankara: Nobel Yayınları.

Tosyalı, M. (2010). *Evli bireylerde bağımlı ve özerk (sosyotropik otonomik) kişilik özellikleri, empati ve mutluluk düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi. İzmir.

Türk Dil Kurumu (2017a). Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük. <http://tdk.gov.tr>. Erişim Tarihi: 07.12.2017.

Türk Dil Kurumu (2017b). Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük. <http://tdk.gov.tr>. Erişim Tarihi: 07.12.2017.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırması Komisyonu. (2007) *Türkiye’de ortaöğretime devam eden öğrencilerde ve ceza ve infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlü çocuklarda şiddet ve bunu etkileyen etkenlerin saptanması. Araştırma Raporu*. Ankara, (19-22), 56-8.

Uğurlu, N. ve Pako, Y. (2016). Lise son sınıf öğrencilerinin sosyotropik otonomik kişilik özelliklerinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 19(2), 126.

Uslu, E. B. (2015). *14-17 yaş arasındaki ergenlerin yetiştirilme tarzlarına göre öfke ifade tarzlarının incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi. İstanbul:

Uslu, G. (2004). *Lise öğrencilerinin sürekli öfke ve öfke düzeylerini yordayan bazı değişkenler*. (yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.

Uzunoğlu, G. (2017). *Ergenlerde adet öncesi gerginlik sendromu ile ruh sağlığı değişkenleri arasındaki ilişkinin analizi*. Işık Üniversitesi. İstanbul, 69.

Ünlü, S. (2001). *Psikoloji*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.

Ünver, H., Gülen Şişmanlar, Ş ve Karakaya, I. (2016). Çocuk ve ergenlerde travmatik stresi etkileyen faktörler: Bir Olgu Serisi, *Yeni Symposium*, 54(2), 30-32.

Voltan Acar, N. (2004). *Ne kadar farkındayım? Gestalt terapi*. Ankara: Babil Yayınları.

Wolfradt, U., Hempel, S. and Miles, J. N. V. (2003). "Perceived Parenting Styles, Depersonalisation, Anxiety And Coping Behaviour in Adolescents", *Personality and Individual Differences*, (34), 521-532.

World Health Organization. (2016). Ergenlik. http://www.who.int/topics/adolescent_health/en/(Ocak 01, 2016).

Yaman, E. ve Türker, S. (2011). İlköğretim öğretmenlerinin çatışma yönetim stratejileri ve öfke ifade düzeyleri arasındaki ilişki. *Akademik Bakış Dergisi*, 23.

Yancey, C. T. and Hansen, D. J. (2010). Relationship of personal, familial, and abuse-specific factors with outcome following childhood sexual. *Aggression and Violent Behavior*, 15 (6), 410-421.

Yavuzer, Y. ve Karataş, Z. (2013). Ergenlerde otomatik düşünceler ile fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkide öfkenin aracı rolü, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(2), 117-123.

Yazgan İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E. (2015). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.

Yıkılmaz, M. (2016). *Üniversite öğrencilerinde varoluşsal kaygı: erken dönem uyum bozucu şemalar, kontrol odağı ve travma sonrası gelişimin yordayıcılığı*. (doktora tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.

Yıldız, M. ve Çapar, B. (2010). Orta öğretim öğrencilerinde benlik saygısı ile dindarlık arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, (10)1,104.

Yörükoğlu, A. (2007). *Gençlik çağı*. Ankara: 125.

Zimprich, D. Ve Mascherek, A. (2012). Anger expression in Swiss Adolescents: Establishing Measurement Invariance Across Gender in The AX Scales. *Journal of Adolescence*, 35, 1013–1022.

Zülal, A. (2001). Şiddet çağımıza özgü bir sorun mu? *Tübitak Bilim ve Teknik Dergisi*, 399, 34-9.



1 () Okur yazar değil 2 () İlkokul 3 () Ortaokul 4 () Lise 5 () Üniversite

15. Annenizin çalışma durumu?

1 () Çalışıyor 2 () Çalışmıyor

16. Babanızın eğitim düzeyi?

1 () Okuryazar değil 2 () İlkokul 3 () Ortaokul 4 () Lise 5 () Üniversite

17. Babanızın çalışma durumu?

1. () Çalışıyor 2. () Çalışmıyor

18. Sizce anne ve babanız sizin eğitiminizde nasıl bir çocuk yetiştirme tutumuna sahiptir?

1. () Baskıcı ve otoriter tutum
2. () Aşırı koruyucu tutum
3. () Reddedici tutum
4. () Eşitlikçi –Demokratik tutum
5. () Tutarsız tutum

19. Size göre gelir durumunuz nasıl?

1. () Gelirimiz giderimizden az
2. () Gelirimiz giderimize denk
3. () Gelirimiz giderimizden fazla

20. Yakın zamanda travma olarak adlandırabileceğiniz her hangi bir olay yaşadınız mı? (Son 1 ay içinde)

1. () Evet 2. () Hayır

21. Okul içinde veya okul dışında sosyal aktivitelere katılır mısınız?

1. () Evet 2. () Hayır

EK- 2. Sosyotropi Otonomi Kişilik Ölçeği

Bu ölçek, insanların insanlarla olan etkileşim biçimini/tarzını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Lütfen aşağıdaki cümlelerin her birini okuduktan sonra, o cümlenin sizin kişiliğinizi ne ölçüde tanımladığını değerlendiriniz ve yandaki uygun yeri işaretleyiniz. Bu davranışların “doğru” ya da “yanlış” diye bir değerlendirmesi yoktur. Yanıtlarınızı lütfen aşağıdaki ölçeğe göre değerlendiriniz.

Aşağıdaki ifade sizi ne kadar tanımlıyor?	0	1	2	3	4
1. Kendimi diğer insanlara hep iyi davranmak zorundaymış gibi hissedirim	()	()	()	()	()
2.Özgür ve bağımsız olmak benim için çok önemlidir	()	()	()	()	()
3. iyi bir iş yaptığımda bunu benim bilmem, başkalarının bilmesinden daha önemlidir	()	()	()	()	()
4.Yaşadığım güzel olayları başka insanlarla paylaştığımda o olaylar bana daha da güzel gelir	()	()	()	()	()
5. Diğer insanların duygularını incitmekten korkarım	()	()	()	()	()
6. İnsanlar benim davranışlarımı ya da yaptığım işleri yönetmeye kalkarlarsa rahatsız olurum	()	()	()	()	()
7. İnsanlara “hayır” demek bana zor gelir	()	()	()	()	()
8. Hafta sonlarında başkalarıyla birlikte olacağım bir etkinlik planlamazsam kendimi kötü hissedirim	()	()	()	()	()
9. Bir grubun üyesi olmaktansa, kendine özgü bir birey olmayı daha değerli görürüm	()	()	()	()	()
10. Kendimi hasta hissettiğim zaman yalnız kalmayı tercih ederim	()	()	()	()	()
11. İnsanlar zayıf yönlerimi, hatalarımı bilirlerse, beni sevmeyecekler diye endişelenirim	()	()	()	()	()
12. Bir konuda kendimi haklı görüyorsam, başkalarının hoşuna gitmese de düşünce ve duygularımı açıkça söylemekten çekinmem	()	()	()	()	()
13. Misafirlikteyken sadece oturup konuşmaktan rahatsız olurum. Bunun yerine, kalkıp bir şeyler yapmayı isterim	()	()	()	()	()

14. Bir işte insanın kendi amaçlarına ve standartlarına ulaşması, diğer insanların koyduğu standartlara ulaşmasından daha önemlidir	()	()	()	()	()
15. Diğerlerini memnun etmek için kendime ters düşen işler yaparım	()	()	()	()	()
16. Yalnız başıma uzun yürüyüşler yapmaktan hoşlanırım	()	()	()	()	()
17. Diğer insanların beni sevmeleri, önemli başarılar elde etmemden daha önemlidir	()	()	()	()	()
18. Bir lokantada kendi başıma akşam yemeği yemek beni rahatsız eder	()	()	()	()	()
19. Hayatımdaki bir insanın bana gerçekten ilgi duyduğunu hissetmezsem yaptığım işlerden zevk almam	()	()	()	()	()
20. Bir şey yapmaya karar verirken başka kişilerin düşüncelerinden etkilenmem	()	()	()	()	()
21. Kalkıp istediğim yere gidebilme özgürlüğüne sahip olmak benim için çok önemlidir	()	()	()	()	()
22. İşimde başarılı olmak benim için arkadaş edinmekten daha önemlidir	()	()	()	()	()
23. Duygularımı kontrol altında tutmanın önemli olduğuna inanırım	()	()	()	()	()
24. Diğer insanların yanındayken benden ne belediklerinden emin olamazsam rahatsız olurum	()	()	()	()	()
25. Diğer insanlara yardım etmeyi, onların bana yardım etmelerinden daha rahat kabul ederim	()	()	()	()	()
26. İlk defa gideceğim bir yeri tek başıma ziyaret etmek, benim için eğlenceli olmaz	()	()	()	()	()
27. Eğer bir arkadaşım beni uzun süre aramazsa, beni unuttuğunu düşünerek endişelenirim	()	()	()	()	()
28. Diğer insanlarla yakın ilişkiler içinde olmaktansa, sürekli çalışıp iş çıkarmak benim için daha önemlidir	()	()	()	()	()
29. Beni sevmediklerini bildiğim insanların yanında rahatsız olurum	()	()	()	()	()
30. Bir amaç benim için önemli ise, diğer insanları rahatsız etse bile o amaca ulaşmaya çalışırım	()	()	()	()	()

31. Sevdiğim insanlardan ayrı olmak benim için zordur	()	()	()	()	()
32. Bir amaca ulaştığım zaman insanlardan gelecek övgülerden çok, o amaca ulaşmaktan ötürü memnunluk duyarım	()	()	()	()	()
33. Diğer insanların hoşlanmayacağını düşünerek söyleyeceğim şeyleri dikkatlice seçerim	()	()	()	()	()
34. Geceleri evde tek başıma kaldığımda, kendimi yalnız hissederim	()	()	()	()	()
35. Sık sık ailemi ya da arkadaşlarımı düşündüğümü fark ederim	()	()	()	()	()
36. Kendi planlarımı kendim yapmayı tercih ederim, böylece diğerleri tarafından kontrol edilmem	()	()	()	()	()
37. Çevremde başka insanların olmasına ihtiyaç duymadan, bütün bir gün rahatça tek başıma kalabilirim	()	()	()	()	()
38. Biri benim dış görünüşümü eleştirdiğinde, diğer insanların da beni çekici bulmayacaklarını düşünürüm	()	()	()	()	()
39. Bir işi bitirmek, insanların o konuda nasıl tepki göstereceklerini düşünüp endişelenmekten daha önemlidir	()	()	()	()	()
40. Boş zamanlarımı diğer insanlarla birlikte geçirmekten hoşlanırım	()	()	()	()	()
41. Özel hayatıma karışıldığını düşündüğüm için, özel soruları yanıtlamayı sevmem	()	()	()	()	()
42. Bir sorunum olduğunda, başkalarının beni etkilemelerine izin vermektense, sorunu kendi başıma düşünüp, bir çözüm bulmayı tercih ederim	()	()	()	()	()
43. İnsanlar kişiler arası ilişkilerde genellikle, birbirlerinden çok şey beklemektedirler	()	()	()	()	()
44. Yeni tanıştığım bir kişinin beni beğendiğini ya da sevdiğini anlayamazsam rahatsız olurum	()	()	()	()	()
45. Diğer insanların hedeflerini kabul etmektense, kendi hedeflerimi ve standartlarımı kendim belirlemeyi tercih ederim	()	()	()	()	()
46. Başkalarını rahatsız ettiğimi düşünmek bana kaygı verir	()	()	()	()	()

47. Diğerleri tarafından beğenilip sevmek ya da onaylanmak benim için önemlidir	()	()	()	()	()
48. Bir işi bitirmek, bana göre o iş için verilecek ödülünden daha zevklidir	()	()	()	()	()
49. Diğer insanlarla yakın ilişkiler kurduğumda kendimi emniyette hissedirim	()	()	()	()	()
50. Diğer insanlarla beraber olduğumda, onların benimle birlikte olmaktan hoşlanıp hoşlanmadıklarını anlamak için ipuçları Ararım	()	()	()	()	()
51. Yalnız başıma uzaklara gidip, yeni yerler keşfetmeyi, araştırmayı severim	()	()	()	()	()
52. Herhangi bir kişinin bana kızdığını düşünsem de, özür dilemek istemem	()	()	()	()	()
53. Başıma tatsız bir olay gelirse, başvuracağım bir yakınımın olduğundan emin olmak isterim	()	()	()	()	()
54. Uzun bir toplantıda sonuna kadar oturmak zorunda kalırsam, kendimi hapsedilmiş gibi hissedirim	()	()	()	()	()
55. İnsanların benim özel hayatıma ait konularda soru sormalarından ya da fikir vermelerinden hoşlanmam	()	()	()	()	()
56. Diğerlerinden farklı olmak beni rahatsız eder	()	()	()	()	()
57. Bence bir hapisanede bulunmanın en zor yanı, özgürce dolaşamamaktır	()	()	()	()	()
58. Yaşlanmanın en kötü yanı yalnız kalmaktır	()	()	()	()	()
59. Sevdiğim bir insanın öleceğini düşünerek çok endişelenirim	()	()	()	()	()
60. Diğer insanlar beni reddedecek olsa bile haklarımı savunmaya devam ederim	()	()	()	()	()

EK- 3. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeği

I. BÖLÜM

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatmada kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da **genel** olarak nasıl hissettiğinizi, ifadelerin sağ tarafındaki parantezlerden uygun olanını karalamak suretiyle belirtiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarf etmeksizin **genel** olarak nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyiniz. Verdiğiniz bilgiler bilimsel bir araştırma için kullanılacak ve kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır, bu nedenle içten bir şekilde yanıtlamanız önemlidir. Teşekkürler...

	1 HİÇ	2 BİRAZ	3 OLDUKÇA	4 TÜMÜYLE
1. Çabuk parlarım.....	()	()	()	()
2. Kızgın mizaçlıyım.....	()	()	()	()
3. Öfkesi burnunda bir insanım.....	()	()	()	()
4. Başkalarının hataları yaptığım işi yavaşlatınca kızarım.....	()	()	()	()
5. Yaptığım iyi bir şeyden sonra takdir edilmemek canımı sıkır.....	()	()	()	()
6. Öfkelenince kontrolümü kaybederim...	()	()	()	()
7. Öfkelendiğimde ağızma geleni söyleri	()	()	()	()
8. Başkalarının önünde eleştirilmek beni çok hiddetlendirir.....	()	()	()	()
9. Engellendiğimde içimden birilerine vurmak gelir.....	()	()	()	()
10.Yaptığım iyi bir iş kötü değerlendirildiğinde çılığına dönerim.....	()	()	()	()

II. BÖLÜM

Herkes zaman zaman kızgınlık veya öfke duyabilir. Ancak, kişilerin öfke duygularıyla ilgili tepkileri farklıdır. Aşağıda, kişilerin öfke ve kızgınlık tepkilerini tanımlamada kullandıkları ifadeler göreceksiniz. Her bir ifadeyi okuyun ve öfke ve kızgınlık duyduğunuzda **genelde ne sıklıkta** ifadeye tanımlanan şekilde davrandığınızı veya tepki gösterdiğinizi parantezlerden uygun olanını karalayarak belirtin. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarf etmeyiniz.

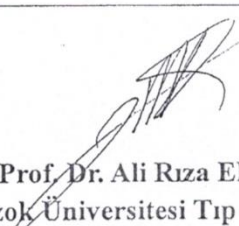
	1	2	3	4
ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA	HİÇ	BİRAZ	OLDUKÇA	TÜMÜYLE
11.Öfkemi kontrol ederim.....()	()	()	()	()
12.Kızgınlığımı gösteririm.....()	()	()	()	()
13.Öfkemi içime atarım.....()	()	()	()	()
14.Başkalarına karşı sabırlıyım.....()	()	()	()	()
15.Somurtur ya da surat asarım.....()	()	()	()	()
ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA				
16.İnsanlardan uzak dururum.....()	()	()	()	()
17.Başkalarına iğneli sözler söylerim.....()	()	()	()	()
18.Soğukkanlılığımı korurum.....()	()	()	()	()
19.Kapıları çarpmak gibi şeyler yaparım.....()	()	()	()	()
20.İçin için köpürürüm ama göstermem.....()	()	()	()	()
ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...				
21.Davranışlarımı kontrol ederim.....()	()	()	()	()
22.Başkalarıyla tartışırım.....()	()	()	()	()
23.İçimde, kimseye söylemediğim kinler beslerim.....()	()	()	()	()
24.Beni çileden çıkaran her neyse saldırırım.....()	()	()	()	()
25.Öfkem kontrolden çıkmadan kendimi durdurabilirim.....()	()	()	()	()
ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...				
26.Gizliden gizliye insanları epeyce eleştiririm.....()	()	()	()	()
27.Belli ettiğimden daha öfkeliyimdir.....()	()	()	()	()
28.Çoğu kimseye kıyasla daha çabuk sakinleşirim.....()	()	()	()	()
29.Kötü şeyler söylerim.....()	()	()	()	()
30.Hoşgörülü ve anlayışlı olmaya çalışırım.....()	()	()	()	()
ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...				
31.İçimden, insanların fark ettiğinden daha fazla sinirlenirim.....()	()	()	()	()
32.Sinirlerime hakim olamam.....()	()	()	()	()
33.Beni sinirlendirene, ne hissettiğimi söylerim.....()	()	()	()	()
34.Kızgınlık duygularımı kontrol ederim.....()	()	()	()	()

EK- 4. Yozgat Bozok Üniversitesi İnvaziv (Girişimsel) Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul İzni

BOZOK ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
İNVAZİV (GİRİŞİMSEL) OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARAR FORMU

BAŞVURU BİLGİLERİ	ARAŞTIRMA PROTOKOL NO	14.12.2015/120
	ARAŞTIRMANIN ADI	ERGENLERİN SOSYOTROPİK-OTONOMİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN SÜREKLİ ÖFKE VE ÖFKE İFADE TARZLARINA ETKİSİ
	PROJECT TITLE	EFFECT OF PERSONALITY CHARACTERISTICS OF CONTINUOUS ANGER AND ANGER EXPRESSION TO ADOLESCENTS SOCIOTROPİK-AUTONOMİK
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Doç. Dr. Sevinç POLAT
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	Bozok Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu
	DESTEKLEYİCİ	Masraf Kendisi Tarafından Karşılancak
	ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	Prospektif Çalışma
	ARAŞTIRMACI	Zeynep YÜCE (Bozok Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü)
KARAR BİLGİLERİ	Karar No:02/04	Tarih:27.01.2016
	Yukarıda bilgileri verilen girişimsel olmayan klinik araştırma başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş çalışmanın başvuru dosyasında belirtilen merkezlerde gerçekleştirilmesinde etik ve bilimsel sakınca bulunmadığına karar verilmiştir.	

BOZOK ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU	
ÇALIŞMA ESASI	Bozok Üniversitesi Tıp Fakültesi İnvaziv (Girişimsel) Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul Yönergesi


Prof. Dr. Ali Rıza ERBAY
 Bozok Üniversitesi Tıp Fakültesi
 Etik Kurul Başkanı

Ek- 5. Kurum İzni



T.C.
YOZGAT VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 55005427-605.01-E.12454937
Konu : Araştırma İzni.

03/12/2015

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07/03/2012 tarihli ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı 2012/13 nolu genelgesi.
b) Bozok Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 16/11/2015 tarihli ve 68447441-302.15.06-1260/12727 sayılı yazısı.

Bozok Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisan Öğrencisi Zeynep YÜCE'ni yürütmekte olduğu "Engellilerin Sosyotrotik- Otonomik Kişilik Özelliklerinin Sürüklü Öfke ve Öfke İfade tarzlarına Etkisi" isimli proje çalışmasını İlimiz Merkez Liselerinde öğrenim gören öğrencilere 2015/2016 eğitim öğretim yılında gerekli izin isteğine ait ilgi (b) sayılı yazı ve işlemler belgeleri ekte sunulmuştur.

Adı geçen araştırma izninin, İlgi (a) genelgede belirtilen esaslar doğrultusunda, İlimiz Merkez Liselerinde öğrenim gören öğrencilere proje çalışmalarının yapılmasında sakınca bulunmamaktadır.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Saim KUŞ
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:İlgi sayılı yazılar (16 sayfa)

OLUR
03/12/2015

Gökhan İKİTEMUR
Vali a.
Vali Yardımcısı

A. Nohutlu Mah. 2 Hükümet Konağı 66100 YOZGAT
Elektronik Ağı: www.yozgat.meb.gov.tr
e-posta: arg66@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için:T. BAL Şef
Tel: (0354) 212 27 27(1188)
Faks: (0354) 212 27 06

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 4fcc-557c-3fe5-a122-832d kodu ile teyit edilebilir.



T.C.
BOZOK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

118636 ZG

Sayı :68447441-302.15.06-1260 / 2727
Konu :Anket Uygulaması

16/11/2015

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
(Yozgat İl Millî Eğitim Müdürlüğüne)
Aşağı Nohutlu Mah. Hükümet Konağı YOZGAT

Enstitümüz Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Zeynep YÜCE'nin "Ergenlerin Sosyotropik – Otonomik Kişilik Özelliklerinin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarına Etkisi" konulu tezini Müdürlüğüne bağlı aşağıda belirtilen liselerde öğrenim gören öğrencilere anket uygulaması yapılabilmesi için gerekli iznin verilmesi hususunda bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Hikmet Şelli AYBAR
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Çalışma Yapılacak Okul/Okullar:

- Şehitler Fen Lisesi
- İstiklal Anadolu Lisesi
- Yozgat Anadolu Lisesi
- Erdoğan Akdağ Fen Lisesi
- Yozgat Anadolu İmam Hatip Lisesi
- Yozgat Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi
- Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
- Yozgat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Ek: İlgili Yazı (14 Sayfa)

Adres: Atatürk Yolu 7.km Erdoğan Akdağ Kampüsü YOZGAT
Tel: 0 (354) 2421066
Web: <http://ogris.bozok.edu.tr>

Bilgi İçin: Daire Başkanı O.KARACA
Fax: 0(354) 2421064
E-Posta: ogrenci.isleri@hotmail.com



EK- 6. Yozgat Bozok Üniversitesi İnvaziv (Girişimsel) Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Bilgilendirilmiş Olur Formu

Sayın Veli,

Benim adım, Zeynep YÜCE. Bozok Üniversitesi-Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Yozgat il merkezinde bulunan lise öğrencilerinin bazı kişilik özellikleriyle öfke kontrol düzeyi ve öfke kontrol tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla bir araştırma yapmaktayım.

Eğer araştırmaya katılmayı kabul ederseniz çocuğunuza 1 anket ve 2 ölçek uygulanacaktır. Bu formdaki soruların çocuğunuz tarafından cevaplanması yaklaşık 25 dakika sürecektir. Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecek ve çalışmaya katıldığınız için size ek bir ödeme yapılmayacaktır. Sizinle ilgili tüm bilgiler gizli tutulacaktır. Sizin izniniz olmadan kimse ile paylaşılmayacaktır. Bu araştırmaya katılmak tamamen isteğe bağlıdır ve isterseniz çalışmayı reddedebilirsiniz. Çalışmayı siz kabul etmeniz bile kızınızın/oğlunuzun reddetme hakkı vardır.

Bu araştırma ile ilgili her türlü soruyu aşağıdaki telefon numarasından bana ulaşarak istediğiniz zaman yöneltebilirsiniz. Bu formun bir kopyası da size verilecektir.

Katkılarınız için teşekkürler ederim.

Araştırmanın Sorumluları:

Hemşire Zeynep YÜCE

Tel:0506 8326106

Bozok Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

Prof. Dr. Sevinç POLAT

Yozgat Bozok Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı

Yukarıda veliye araştırmadan önce verilmesi gereken bilgileri gösteren toplam bir sayfalık metni okudum. Bu koşullarda vasisi olduğum çocuğum araştırmaya katılmasını kendi isteğimle kabul ediyorum.

Öğrencinin	
Adı Soyadı	
Sınıfı	
Veli veya Vasisin	İmzası
Adı Soyadı	

EK- 7. Araştırma Amaçlı Çalışma İçin Çocuk Rıza Formu

Değerli Öğrenci,

Benim adım Zeynep YÜCE. Liselerde öğrenim gören öğrencilerle ilgili bir araştırma yapıyoruz. Amacımız bu öğrencilerin bazı kişilik özelliklerinin yaşadıkları öfke düzeylerine ve öfke ifade etme biçimlerine etkisinin var olup olmadığını öğrenmektir. Araştırma ile yeni bilgiler öğreneceğiz. Bu araştırmaya katılmanı öneriyoruz. Araştırmayı ben yürütüyorum. Bu araştırmaya katılacak olursan senden bazı kişisel bilgilerini öğreneceğimiz bir form ve kişilik özelliğın ile öfke düzeyi ve öfke ifade etme tarzını öğrenebileceğimiz iki ölçek doldurmanı isteyeceğiz. Araştırma, ergenlik çağındaki bireylerin öfkelerini kontrol etmede etkili olabilecek olan riskli kişilik özelliklerini belirlememiz konusunda yararlı bilgiler sağlayacaktır. Bu araştırmanın sonuçlarını bazı arkadaşlarımızla da paylaşacağız ama senin adını söylemeyeceğiz.

Bu araştırmaya katılıp katılmamak için karar vermeden önce anne ve baban ile konuşup onlara danışmalısın. Onlara da bu araştırmadan bahsedip onaylarını / izinlerini alacağız. Anne ve baban tamam deseler bile sen kabul etmeyebilirsin. Bu araştırmaya katılmak senin isteğine bağlı ve istemezsen katılmazsın. Bu nedenle hiç kimse sana kızmaz ya da küsmez. Önce katılmayı kabul etsen bile sonradan vazgeçebilirsiniz, bu tamamen sana bağlı. Aklına şimdi gelen veya daha sonra gelecek olan soruları istediğın zaman bana sorabilirsin. Telefon numaram ve adresim bu kağıtta yazıyor. Bu araştırmaya katılmayı kabul ediyorsan aşağıya lütfen adını ve soyadını yaz ve imzanı at. İmzaladıktan sonra sana ve ailine bu formun bir kopyası verilecektir.

Çocuğın adı, soyadı:

Çocuğın imzası:

Tarih:

Araştıracının adı, soyadı, ünvanı: Hemşire Zeynep YÜCE

Adres : Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Tel: 0506 832 61 06

İmza:

EK-8 Ölçek İzinleri

1 İleti dizisinden 1.

SÜREKLİ ÖFKE VE ÖFKE İFADE TARZLARI ÖLÇEĞİ İZİNİ Señel Kutusu x

mehmet yuce <yuce66@gmail.com>
Alın: özer.akadir

Sayın A.Kadir ÖZER,
Bozok Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşireliği Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans yapmaktayım. Türk literatürüne kazandırdığımız Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeğini yüksek lisans tez çalışmamda kullanmak istiyorum. Gerekli izni ve ölçeğin aslını göndermenizi rica ediyorum.

Saygılarımla.

Zeynep YÜCE

özer.akadir <özer.akadir@gmail.com>
Alın: ben

Ölçeği çalışmanızda kullanabilirsiniz.

Bununla ilgili herhangi bir sorunuz olursa:

----- Orijinal mesaj -----
Kimden: mehmet yuce <yuce66@gmail.com>
Tarih: 14/09/2015 18:46 (GMT+02:00)
Alın: özer.akadir@gmail.com
Cc:
Konu: SÜREKLİ ÖFKE VE ÖFKE İFADE TARZLARI ÖLÇEĞİ İZİNİ

Yanıtla Yönlendir

Gmail

SOSYOTROPI-OTONOMI ÖLÇEĞİ İZİNİ Selen Kızılaslan

hesrmet yuce yuceh4@gmail.com
 Adın: hesrmetisahan

Sayın Nesrin Hsli Şahin,
 Beşik Üçerestesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşireliği Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans yapmaktayım. Tıbbi literatürüne kazandırdığımız Sosyotropi-Otonomi Ölçeğini yüksek lisans tez çalışmamda kullanmak istiyorum. Gerekliliği ve ölçeğin etnası güdölemesini rica ediyorum.

Seygilerimle
 Zeynep Yüce

Nesrin Hsli Şahin nesrinhslisahan@gmail.com
 Adın: Nesrin

Sayın Yüce,
 Sosyotropi-Otonomi Ölçeği'ni araştırma amacı olarak kullanmanızda benim açımdan bir sakınca bulunmamaktadır. Ancak sizden önemli ricam, Ölçeğin başka kopyalarını değil, size gönderdiğim kopyasını ve ölçeğin ikinci sayfasındaki kaynakları da kullanmanızdır. Ayrıca, Envanterin orijinalini Beck, Epstein, Harrison ve Emery (1983) tarafından geliştirilmiş olduğu bilgisiyile gerekli referansın da çalışmanızda verilmesi gerekecektir. Çalışmanızda başarılar dilerim.

2 Eylül 2015 10:53 tarihinde hesrmet yuce yuceh4@gmail.com yazdı:

3 Ek

hesrmet yuce yuceh4@gmail.com
 Adın: hesrmet

Sayın Nesrin Hsli Şahin,
 Ölçeğin asıl ve peşiminde bulunduğum referans özetleriniz için çok teşekkür ederim, iyi günler diliyorum.

Saygılarımla,
 8 Eylül 2015 12:00 tarihinde Nesrin Hsli Şahin nesrinhslisahan@gmail.com yazdı:



9.ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : YÜCE, Zeynep

Uyruğu : T.C.

Doğum tarihi ve yeri : 27. 07. 1989 Merkez/ YOZGAT

Medeni hali : Evli

Telefon : 0 506 832 61 06

Faks : -

e-mail : yuce66@gmail.com

Eğitim - Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Lise	Yozgat Anadolu Lisesi	2003-2007
Lisans	Hemşirelik	2007- 2011
Yüksek Lisans	Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği	2019

İş Deneyimi	Yer	Görev
2011-2014	Yozgat Devlet Hastanesi	Hemşire
2014-2015	Ş.K.Ş. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Sağlık Hizmetleri Öğretmeni
2015-.....	Yozgat Atatürk Mesleki Teknik Anadolu Lisesi	Sağlık Hizmetleri Öğretmeni

Yabancı Dil İngilizce

Yayımlar -